

argument:

TEMA: HJEM

NERDEPOLITIKK / COPYRIGHT «FEMINIST» / DØD OVER GUTTEJENTA! /
PLATT MIDDELKLASSEESTETIKK / UTEN ADRESSE / HJEMLIG UHYGGE /
TILBAKE TIL FUTURISMEN / STATLIG KVAKKXSALVERI / KVINNENS ORGASME /

ISSN 1504-6087

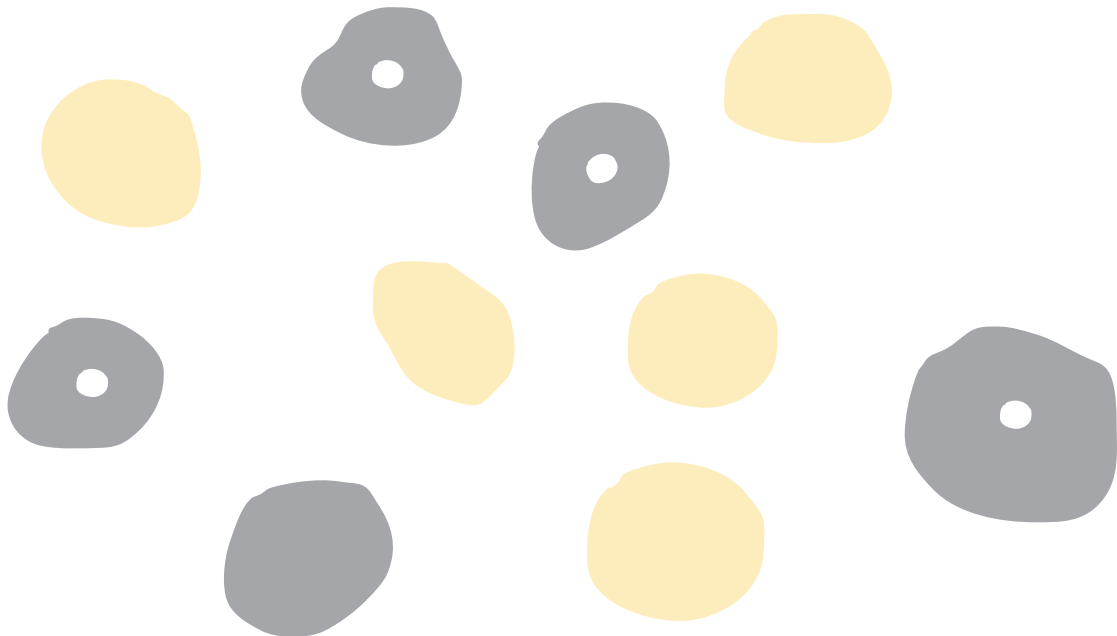
05

9 771504 608009

LEDER

FATTIGE NYUTDANNA

Nyutdanna treng tid på å finne ein jobb dei ikkje er overkvalifiserte for. Får dei ikkje denne tida, kastar staten bort mange pengar.

Om eit år er eg og kullet mitt ferdig utdanna etter fem år på skolebenken. Med samfunnsvitskapeleg master er vi vel kvalifiserte for gode jobbar i stat, organisasjon eller næringsliv. Folk med min type utdanning treng litt tid på å skaffe seg denne jobben. Kandidatundersøkinga til Universitetet i Oslo frå 2008 viser at 2/3 av samfunnsvitarar med masterutdanning treng meir enn tre månader. Undersøkinga seier ingenting om kor relevant og krevjande jobben ein får er. Det er garantert ikkje blitt betre eller lettare med finanskrisa.

Heiltidsjobb på heiltidsjobb
Staten har over seks år gitt meg nesten 200 000 kroner i stipend, samt eit stort lån på svært gunstige vilkår, slik at eg kan ta den utdanninga eg ønskjer. Eg føresteller meg at utdanninga eksisterer fordi det er bruk for statsvitarar. Men for eksempel arbeidsgivaren Staten bruker svært lang tid på å behandle jobbsøknader. Ein høyrer om folk som må vente fem månader for å bli tilsett i eit seks månader langt vikariat. «De må begynne å søkje allereie for de er ferdig utdanna», får vi høyre. Det burde ikkje vere nødvendig å skulle bruke den harde og intensive innspurten i masterarbeidet til å søkje jobbar. Jobben vår er å skrive eit knakende godt masterarbeid. Karrieresenteret ved Universitetet i Oslo formaner oss om å bruke god tid på jobbsøkinga. «De må sjå på sjølve jobbleitinga som ein heiltidsjobb», seier Karrieresenteret ved Universitetet i Oslo. Korleis skal vi kunne ha råd til det?

Nyutdanna, blakk og arbeidslaus
Siste stipend blir utbetalt i mai måned. Mitt masterarbeid skal bli levert i slutten av juni. Idet eg leverer masteroppgåva mi og syklar ned frå Blindern for aller siste gong, kjem eg til å ha mindre pengar enn nokon gong før. Eg kjem til å være fullstendig blakk. Det vil bli som å komme ut av fengsel med 63 øre i lomma. Bortsett frå at eg har eit digert lån som skal bli handtert.

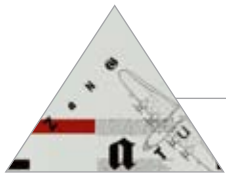
Idet eg leverer masteroppgåva mi og syklar ned frå Blindern for aller siste gong, kjem eg til å ha mindre pengar enn nokon gong før.

Då er det eg skal begynne med heiltidsjobben jobbleiting. Det er ikkje lett å søkje jobb om sommaren. Det er ingen på kontora til å behandle søknaden. Det vil ta tid. Dette bekymrar ikkje NAV det aller minste. Ein må tene 109 322 kroner i føregåande år for å ha rett til arbeidsløysetrygd. For ein heiltidsstudent er det umulig. Eg er altså nyutdanna, blakk, arbeidsledig og arbeidssøkjande. Fordi eg kjem rett frå ein studiesituasjon, ein jobb i seg sjølv, har eg ikkje rett til ei krone i arbeidsløysetrygd. Dette er blodig urettferdig for oss nyutdanna, og her skyt staten seg sjølv i foten.

Å finne rett jobb tar tid
Professor Kjell Gunnar Salvanes frå Norges handels-høgskole (NHH) peiker på at dersom ein som nyutdanna i fyrste omgang tek til takke med ein jobb ein er overkvalifisert for, svekker det karrieremulighetene for resten av det aktive arbeidslivet. For vår eigen del bør vi altså sitte på gjerdet til noko som i det minste liknar på drømmejobben dukkar opp. Det har vi vel ikkje råd til, og vi fortsett i deltidsgjebbane våre som servitørar, butikkmedarbeidarar eller resepsjonistar. Staten har brukt store pengar på å utdanne oss, og så viser det seg altså at vi er sær s overutdanna. Er ikkje staten og samfunnet tent med at vi bidreg med den kompetansen vi har brukt mange år og pengar på å få ? Med trygd i tre månader for studentar som har fullført eit utdanningsløp, vil ein kunne gje insentiv om at dei nyutdanna bør finne seg ein jobb som passar deira utdanning. Kandidatane må kunne bevise at dei virkelig er arbeidssøkjande, men dei skal få søkje jobbar dei ikkje er overkvalifiserte for. Det må sjølvsaft finnast krav om rapportering og at man virkelig tar jobbsøkinga på alvor. Norge treng høgt utdanna arbeidskraft, men det hjelper ikkje så lenge vi ikkje får pengar til å vente på den rette jobben. Gi oss arbeidsløysetrygd frå dag ein!

Anna Helene Valberg (f. 1982) er masterstudent i statsvitenskap ved Universitetet i Oslo og er redaktør i argument.

REDAKTØR: Anna Helene Valberg	
REDAKSJONSLEDER: Alf Butenschön Skre	
SAMFUNN: Julie Andersen (redaktør), Elin Kittelsen, Kristian Landsgård, Anja Sletten, Ingrid Myklebust, Kristian Kjøllesdal	
TEMA: Marte Finess Tretvoll (redaktør), Lise Marie Lunaas Holt, Ståle Wig, Raffaele Angius, Eivind Grip Fjær, Marius Ringsrud, Hanne Melgård Watkins, Marit Falkum Enerhaug	
KULTUR: Trine Østereng (redaktør), Christine Nyhagen, Cora Skylstad, Ernst Bjerke, Maren Maal, ThaleSør lie	
VITENSKAP: Norith Eckbo (redaktør), Elina Melteig, Anders Kristian Krabberød, Christiane Brandvoll, Kjetil Lysne Voje, Marit Simonsen, Hanna Hagen Bjør gaas, Jens Ådne Rekkedal, Tore Oldeide Elgvin, Ingebjørg Hagen Aagøy	
BILLEDREDAKSJON: Helene Isabel Nilsen (redaktør) Ingrid Reime, Hanne Melgaard Watkins, Eli Haugen Sandnes, Pia Isaksen	
DESIGN: Mari Hovden	
OMSLAGSFOTO: Mari Hovden	
SEKSJONSSIDEFOTO: Marco Bruzzzone / Mari Hovden	
ABONNERE: Et år: 200 kroner Støtteabonnement: 500 kroner	
MOTARGUMENTER: Innlegg: Maks 4 000 tegn inkl. mellomrom Kronikk: Maks 8 000 tegn inkl. mellomrom	
SKRIVE FOR OSS? Dødlinje 14. november 2009 Tema: Ikoner (for bidrag til temaseksjonen)	
Send ditt utkast på maks 8 000 tegn til: argument-redaksjon@studorg.uio.no	
ANNONSESALG: Space Media AS Telefon: 98 28 69 93 Mail: annonsesalg@spacemedia.no	
argument er en del av Studentsamkjøringen. www.studentsamkjoringen.no	
KONTAKT: argument, Slemdalsv. 15, 0369 Oslo Telefon: 40 49 91 07 Mail: argument-redaksjon@studorg.uio.no	
OM ARGUMENT: argument er finansiert av Velferdstinget (SiO), UiO, Norsk kulturråd, Fritt ord, annonsesalg, løssalg og abonnement. Takk til TA Budsentra- lenfor assistanse ved distribusjon av argument.	

4. SMÅSTOFF	4
7. SAMFUNN	6-7 8-9
	9-10
	12-13
	14-15
	15
	16
	16
17. TEMA: HJEM	17 18
	19-21
	22-23
	24-25
	25
	26-27
	28-29
	29
	30
31. KULTUR	31 32-33
	33
	34-35
	35
	36-37
	38-39
	40
41. VITENSKAP	41 42-43
	43-44
	45-46
	47
48. KRONIKK	48

SMÅSTOFF
SAMFUNN
FEMINISTDEBATTEN: FRÅVÆRENDE FORSKERE
Anja Sletten
INDIA: FARLIG KJÆRLIGHET
Anne Viken
IT: NERDEPOLITIKK
Julie R. Andersen
DØD OVER GUTTEJENTA!
Kaja S. Andersen
NORSKE VERKSEMDER UT AV VEST-SAHARA!
Ingeborg Ø. Laukvik og Erik S. Evans
INNVANDRING: ET LUKSUSPROBLEM
Kristian Kjøllesdal
GLITTERFITTER: INGEN FEMINISTANTOLOGI
Anne Viken
TEMA: HJEM
TEMALEDER: Å VÆRE UNDERVEIS
Marte Finess Tretvoll
KUNSTSTUDENTEN: INTERIØMAGASINFORSKNING
Anna Helene Valberg
HOMING PIGEONS
Hanne Melgård Watkins
HJEMLØS I NEW YORK
Andreas Blaauw Hval
SIO-HJEMMET
Eivind Grip Fjær
PALESTINSKE FLYKTNINGER: ILLUSJONEN OM ET HJEM
Ståle Wig
BOK: GRYTTENS NORSKE HUS
Lise Marie Lunaas Holt
BLINDERN-SAVN
Julie Andersen
UHYGGE I HJEMMET
Thale Elisabeth Sør lie
KULTUR
ANSIKTSLØFTNING FOR KULTURHOVEDSTADEN
Trine Østereng
BOKKONTRAKT VIA ARGUMENT
Cora Skylstad
FILM: FRP-KODEN PÅ FRANSK
Lars Gaupset
DIKT: GRØNNE PARAPLYER
Julia Skorski
TILBAKE TIL FUTURISMEN
Raffaele Angius
THE INTERNET CONNECTION
Mark Oldham
ROCK MED SJEL
Christine Nyhagen
VITENSKAP
ALTERNATIV MEDISIN FUNKER IKKE
Anders K. Krabberød
DEPPING ER NYTTIG
Kristina Kvile
KVINNENS ORGASME
Christiane M. Brandvoll
HOMEØPATI: PRO ET KONTRA
Klaus Høiland
REPOLITISERING AV STUDENTERSAMFUNDET
Karl Kristian R. Kirchhoff

JUBILEUMSÅR I BARTEBYEN

Tekst: Trine Østereng

Har du ikkje vitja venane dine som valte studiar i Trondheim framfor Oslo enno? Då burde du bruke sjansen og kjøpe ein billett til neste år. Tradisjonsrike Studentersamfundet er nemleg 100 år i 2010. Sjølve feiringa blir mellom 1.10.2010 og 10.10.2010. Kjenner me arrangørane rett, blir det nok høg etterspurnad etter billettane, så kanskje er det lurt å halde av perioden allereie no.

OPPDAG HARSTAD!

Tekst: Trine Østereng

Johan Harstad blei i år den fyrste husdramatikar nokon sinne på Nationaltheatret. Neste år sender NRK tv-serieutgåva av romanen *Buzz Aldrin, hvor ble det av deg i alt mylderet?*. Vil du bli betre kjent med verka til Harstad, er nettopp *Buzz Aldrin*... ein fin plass å byrje. Der blir du tatt med til Færøyene, og blir kjent med Mattias, som har mista grepet på kvardagen og må finne eit nytt. Er den 600 sider lange boka for mykje, kan du heller sjekke ut "Ambulanse", ei samling av noveller som alle involverer ein ambulanse.

HØRT PÅ KONFERANSE

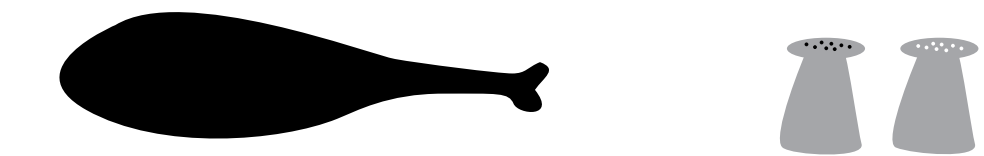
Daniel Drezner, professor i internasjonal politikk ved Tufts University, overhørte følgende replikk under den årlige konferansen til The American Political Science Association: «Things I do not worry about disappearing: death, taxes, and [a prominent political scientist's] ego.»

Fra Drezners høyst lesverdige blogg hos Foreign Policy: http://drezner.foreignpolicy.com/posts/2009/09/06/notes_from_a_conference

NETT-TIPS

<http://tcfrank.com/journalism/>

- Thomas "What's The Matter With Kansas" Frank er definitivt den rødeste skribenten i Wall Street Journal.

TID FOR BRASILIANSK FÅRIKÅL

Tekst: Trine Østereng

Seinhaust er både eksamenstid og fårikålstid. For å fokusere på det positive, trykkar me her ei fårikålsoppskrift:

1 kg lammekjøt
1 kg kål
2,5 teskei peppar
1,5 teskei salt
3 dl vatn (bytt gjerne ut noko av vatnet med raudvin)

Kutt kålen i store bitar og fyll ei gryte lagvis med kål, lammekjøt og krydder. Fyll på med væske og la kjelen koke i om lag ein time, til kjøtet er mørt. God hausttid!

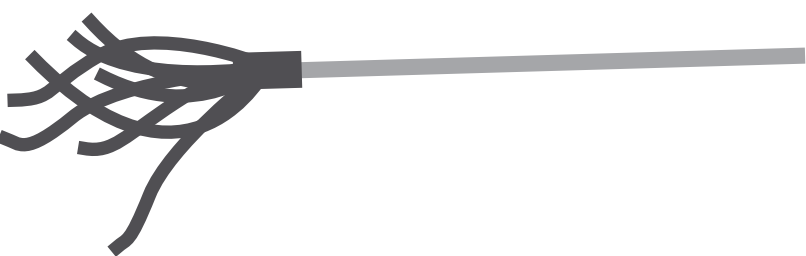
SMERTENS PORNOGRAFI

På 1700-tallet ble beskrivelser av pisking vanlig som erotisk underholdning. Dette skapte problemer for de som ville vekke medmenneskelighet ved å beskrive det grusomme som for eksempel slaver i Amerika ble utsatt for.

Var beskrivelsene av piskingen virkelig ment for å vekke sympati, eller funket det kanskje best som porno? Les mer i artikkelen *Humanitarianism and the Pornography of Pain in Anglo-American Culture* av Karen Halttunen.

Artikkelen finner du her:

www.jstor.org/stable/2169001?origin=JSTOR-pdf

VERDEN GÅR FRAMOVER

En amerikansk undersøkelse basert på observasjon av 42 familier med barn på tre år fant at *barna* i mid-delklasseutvalget hadde et større vokabular (gjennomsnittlig 1116 ord) enn *foreldrene* som levde på trygd (gjennomsnittlig 974 ord).

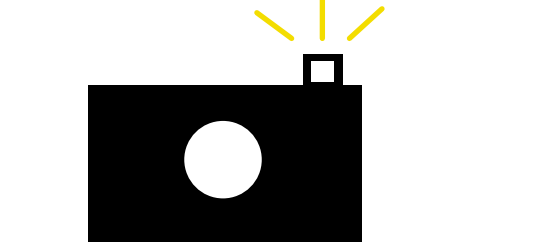
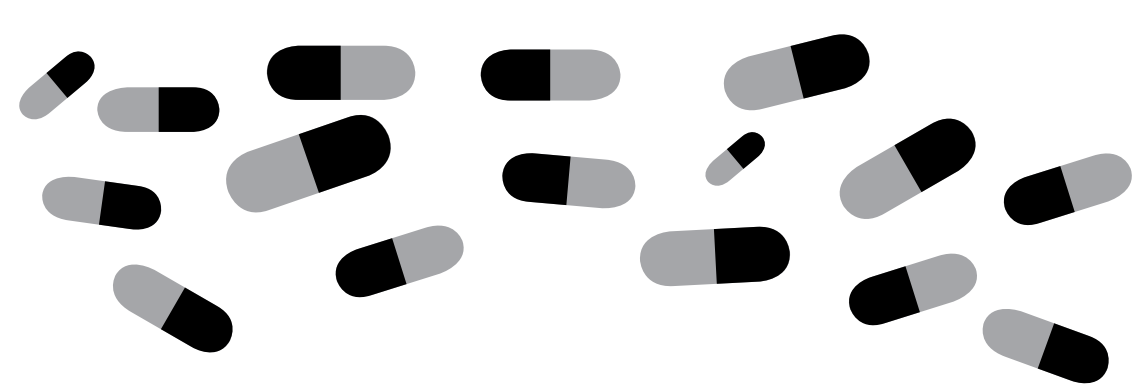
Referanse: Hart, Betty & Todd R. Risley (1995): *Meaningful Differences in the Everyday Experience of Young American Children*

MONSTERVITAMINET

A-vitaminet er et terratogen – et monsterskapende stoff. Får man i seg for mye a-vitamin under svangerskapet, er risikoen større for å få misdannede barn.

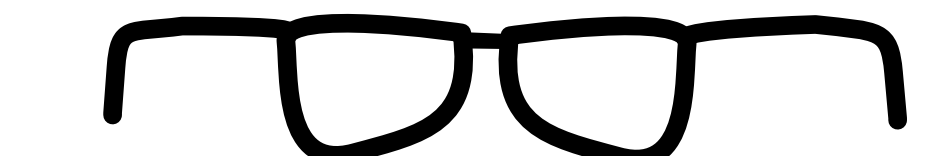
Vitaminet er et av få stoffer som har dokument oppstrammende effekt i hudkrem. Men under eksperimentering med stoffet viser det seg at for mye virksomt a-vitamin medfører plagsomme bivirkninger. Ugh.

ÅRETS REALITY

Etter å ha reist i USA over en periode på 40 år, har den danske fotografen Jacob Holdt sett det meste. Nå viser Louisiana Museum of Modern Art utenfor København et utvalg av Holdts anerkjente fotografier. Utstillingen "Tro, håb og kærlighed – Jacob Holdts Amerika" er en reise i et sosialt katastrofelandskap der forskjellene dominerer. Som pengeløs vagabond har Holdt fått husly i de underligste hjem og vært tilstede der det skjer. Fotografiene han har tatt viser en fattigdom som sjokkerte publikum da bildene ble vist for første gang på 1970-tallet. Fortsatt sjokkerer den rå blandingen av slum og champagneflom, i et land langt unna den skandinaviske velferdsmodellen. Ta turen. Dette er årets viktigste reality-drama. Louisiana ligger ca. 30 minutter utenfor København. Spør etter pakkebillett på togstasjonen. Utstillingen holder åpent fra 2. oktober til 7. februar.

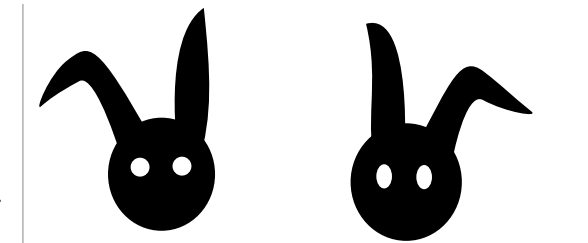
www.louisiana.dk

BLI DANNET!

Dannelsesutvalget la tidligere i høst frem sin rapport for å bringe allmenndannelsen tilbake i høyere utdanning. Her er fem litterære dannelsesstips fra professor i statsvitenskap og medlem i Dannelsesutvalget, Bernt Hagtvedt:

- 1) Marcel Proust – På sporet av den tapte tid
- 2) Johan Borgen – Wilfred Sagen-trilogien
- 3) Bjørnstjerne Bjørnsons artikler
- 4) George Orwell – 1984
- 5) Arthus Koetsler – Mørke midt på dagen

HYBELKANIN-PROTEIN

Akkurat som døde hudceller skaver av og lager hybelkaniner på rommet ditt, skaves døde celler av på innsiden av kroppen. 30-60 prosent av proteinene vi mennesker nyttegjør oss av, kommer fra avslippede celler i munnen, spiserøret og magen. Nam nam.

NEDGANGSTID OG POLITISKE HOLDNINGER

Forskerne Paola Giuliano og Antonio Spilimbergo har undersøkt hvordan makroøkonomiske sjokk, slike som det vi er inne i nå, påvirker folks politiske holdninger. Forskerne finner at folk som opplever økonomiske nedgangstider i ung voksenalder (mellom 18 og 24) har større sannsynlighet for å ønske økt statlig inngripen i økonomien, men viser samtidig lavere tillit til offentlige institusjoner. Disse kreftene kan altså trekke folk både mot venstre (økt velferdsstat) og høyre (skeptis til offentlig sektor). Undersøkelsen er utført i USA, og kanskje ikke er direkte overførbar til europeisk eller norsk kontekst.

Klipt, limt og forkortet fra: <http://kristiansnotisblogg.blogspot.com/2009/09/nedgangstider-og-politiske-holdninger.html>

KJØNN, RISIKO OG KONKURRANSE

Økonomiprofessor Alison Booth mener at kvinner sosialiseres til å bli underrepresentert i ledelse og høyt-lønnede yrker. Atferdsøkonomisk forskning fra universitetet i Essex viser at jenter er like risikovillige og konkurranseinnstilte som gutter – så lenge de er omgitt kun av andre jenter. I grupper der kvinner og menn skal løse samme type oppgaver kan det oppstå sosialt press for kvinnene om å «act as a girl», og legge lodd på konkurranseinstinkt og risikovilje. Dette indikerer at sosial læring er viktigere enn biologi for å forklare kjønnsforskjeller i arbeidslivet.

Oversatt og tilpasset fra: <http://www.voxeu.org/index.php?q=node/3973> . VOXeu.org har daglige oppdateringer med korte artikler fra økonomer.

SKRIVEKLØE?

Er du en hai etter gode vinklinger og formuleringer? Arguments redaksjoner er på stadig utkikk etter nye skribenter med spennende bidrag. Klør du etter å formulere vitenskapelig tekst med tabloid tilsnitt? Grip pennen og send resultatet til oss. Tekster på maksimalt 8 000 tegn mottas med takk.

Kontakt: argument-redaksjon@studorg.uio.no

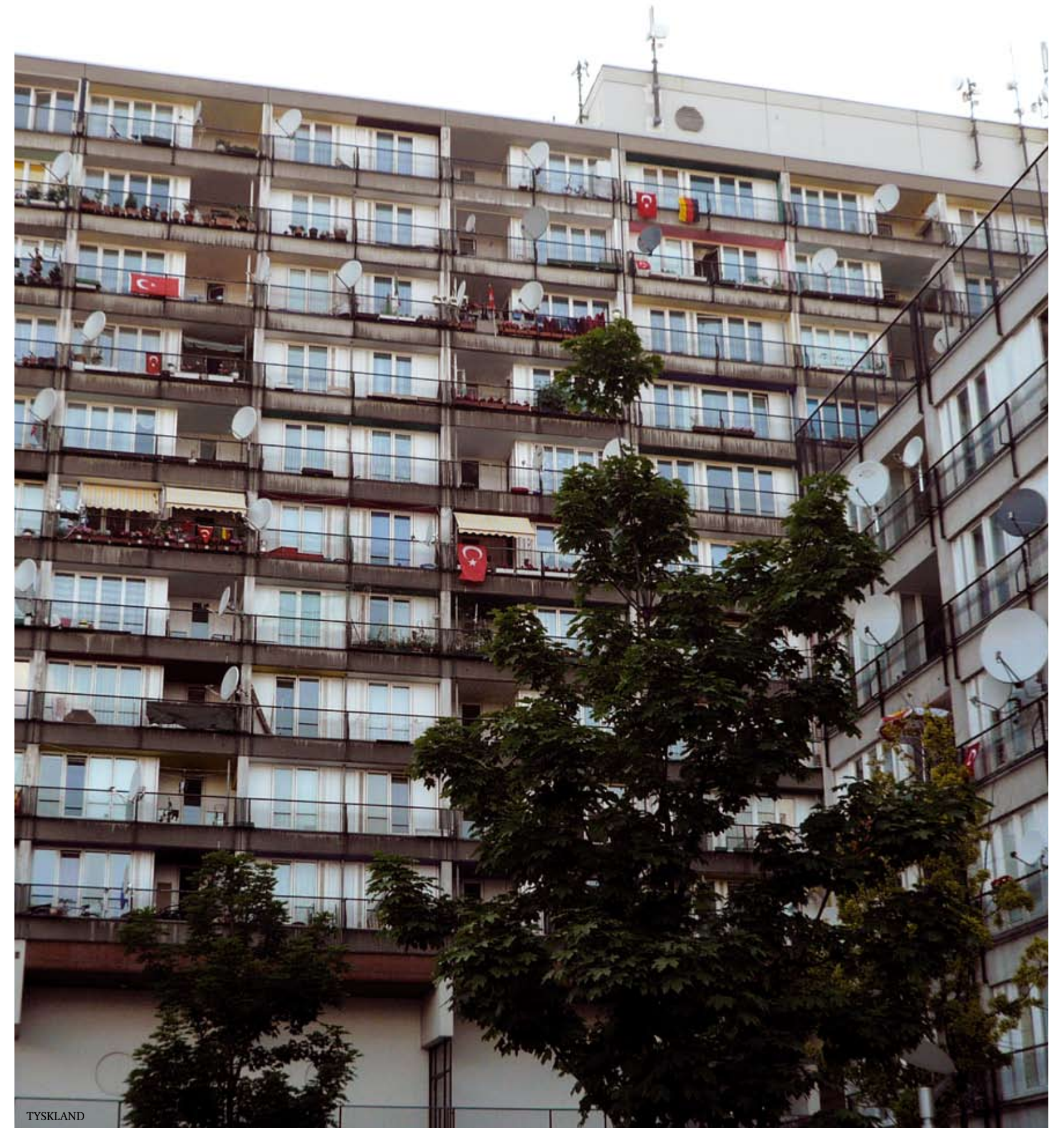
www.argument.uio.no

ARGUMENT SØKER FOTOGRAFER!

send en mail med arbeidsprøver til billedredaktør på helene.isabel.nilsen@gmail.com

SAMFUNN

FRAVÆRENDE FORSKERE / FARLIG KJÆRLIGHET / NERDEPOLITIKK / DØD OVER GUTTEJENTA! / OKKUPASJONSMAKT ELLER FREDNASJON? / ÅPN OPP! / COPYRIGHT «FEMINIST» /

TYSKLAND

INSTANT experience

GOD KAFFE GJØR OPPLEVELSENE BEDRE!

Friele Instant er en colombiansk kaffe som er dyrket i høytliggende, tropiske områder hvor det vulkanske jordsmonnet gir kaffen en søtlig aroma med fin syrlighet. Den er middels brent, fylldig og balansert med en lang ettersmak. Kaffen er perfekt å ha med på lesesalen, på båt- og hyttetur eller hjemme i kjøkkenskapet. Den er hurtig og enkel å lage; alt man trenger er kokt, varmt vann. Friele Instant kan kjøpes i glass – eller i praktisk pose med zip-lock som gjør den ideell å ha med i sekken!

www.friele.no

Tekst: Anja Sletten Illustrasjon: Hanne Melgård Watkins

FRAVÆRENDE FORSKERE

Hvis avstanden mellom forskningen og den offentlige debatten øker, kan løsningen umulig være at forskerne skygger banen.

Feminisme

Sosiolog og forsker ved Senter for kvinne og kjønnsforskning, Helene Aarseth og Harriet Bjerrum Nielsen, avtroppende leder for samme senter, skrev kronikken «Knebler forskerne» publisert i Aftenposten den 26. august. Den er en kommentar til sommerens debatt om kjønn og feminisme. Aarseth og Nielsens poeng er å synliggjøre hvorfor det var forstemmende stille fra forskerkanten mens debatten pågikk. De forteller oss at forskerne fant medias dirigering av debatten så skyttergravsorientert at de valgte å avstå fra å involvere seg.

Knebler brobyggerne

Argumentasjonen går som følger: Debatten er koreografert på en slik måte at forskerne enten må opptre som bedrevitende eller korrigerende fagpersoner, eller la seg rive med og skyte fra hofta. Ingen av de to rollene er komfortable, og derfor velger forskerne å forholde seg tause. Av tausheten følger et videre problem. Den innholdsmessige avstanden mellom forskningen og den offentlige debatten øker. Dette leder i sin tur til det tredje og mest problematiske ved forholdet: Det som trekkes inn i og gir «emosjonell slagkraft» i mediedebatten er «gamle dikotomier og todelinger», i følge forskerne, som mener at "jo mer ytterliggående, usaklige, grunnløse og generaliserende de «nye stemmene» er, jo mer knebles de som sitter inne med den nyanserte og kanskje også brobyggende kunnskapen på feltet.»

Konklusjonen lyder: «Når de heltemodige i debatten er de som tør å komme med de mest mulig

oppsiktsvekkende påstandene, og disse ikke avkrevs noen form for resonnement eller empirisk og teoretisk belegg for sine angrep, da bygges ikke frontene mellom «forskningen» og «folket» ned. De bygges opp».

Mangler selvkritikk

Innlegget omhandler kjønn som fagfelt og kjønn som tema for offentlig debatt, men jeg tror Nielsen og Aarseth med denne kronikken gir oss innsikt i hvordan mange forskere tenker. En travel hverdag hvor antall publikasjoner i akademiske tidsskrifter er det som teller for den akademiske karrieren, levner ikke mye tid for det offentlige ordskiftet – særlig ikke når regien er utfordrende og motstanderne er mindre «inneforstått» enn det man er vant med fra akademiske debatter. Men forskerne er for lite kritiske til seg selv.

Riktignok påpeker Nielsen og Aarseth at det ikke er særlig heltemodig å stå utenfor når ens eget forskningsfelt debatteres. Men i stedet for å gi oss ny innsikt i annet enn hvorfor de har vært fraværende, anfører de en sterk kritikk av de tidligere deltakerne i debatten. Problemet er at disse afvies i stedet for å imøtegås med saklige argumenter.

Tier for å skåne

Når forskerne likevel velger å ytre seg i debatten, hvorfor kunne de ikke gjort det med empirisk og teoretisk belegg – slik de selv etterlyser?

De gir oss to grunner til det. Det ene er for å skåne seg selv, det andre er – tilsynelatende – for å skåne leserne.Dersom de skulle gå i debatt med sosiolog og forfatter av boka «Pen søker trygg» Preben Z. Møller, ville de bli fanget i snara journalist Anne Viken har lagt ut for dem som «korrigerende» og «bedrevitende», siden de kan vise at hans påstander om kjønnsforskere skyldes feillesing. Om de skulle gått inn i en substansiell debatt med Møller, er de reddet for å si «drepende kjedelige ting». Heller ikke religionshistoriker Hanne Nabintu Herlands gjen-tatte påstander om at kvaliteten på sexlivet alltid er omvendt proporsjonalt med kjønnsmoderniseringen, var de klare til å imøtegå. Igjen fordi de kanskje måtte «kommet opp med noe kjedelig statistikk» og «debatten mest sannsynlig ville ebbet ut – dersom forskernes beskrivelser i det hele tatt ville kommet på trykk.» Her mister de meg helt. Hvorfor hadde det vært verre at debatten «ebbet ut» enn at en tvilsom påstand får stå uimotsagt?

Kompetente lesere

Ansvarsfraskrivelsen forundrer meg. Mange av kjønnsforskernes har etter min mening vist seg å være både aktive og gode formidlere. Nå har de latt aktører de selv mener mangler empirisk og teoretisk grunnlag dominere, og unndrar seg selv fra debatten. Det er først og fremst synd for oss lesere.

Jeg vil gjerne lese om feminisme og hva som skjer mellom kjønnene i kongeriket, og jeg tror ikke jeg er den eneste. Forunderlig nok tror jeg til og med en del av oss ville vært interessert i – og kunne håndtert – litt statistikk. I lesergruppa til Aftenposten, hvor debatten hovedsakelig har foregått, har 1/3 av leserne mer enn fire års utdanning utover videregående skole, i følge salgsavdelingen. Det høres ut som en viktig målgruppe for popularisert forskning.

Må gidde å popularisere

- Du må finne deg i at vi bruker deg, for vi trenger deg.

Det uttalte feminist og journalist Martine Aurdal til forsker og redaktør i Nytt Norsk Tidsskrift Cathrine Holst etter at Holst hadde holdt et innlegg om feminismens rolle i dag på det Samfunnsvitenskapelige fakultet på UiO.

Selvfølgelig er det en rekke aspekter ved forskningen som er for de spesielt interesserte.

Men man må kunne forvente at en del av denne kunnskapen siver ut i offentligheten, og at forskere ved offentlige institusjoner påtar seg ansvaret for at det skjer. Uten å hevde at verdien av kunnskap skal reduseres til nytteverdien alene, må det være forskningens – og særlig samfunnsvitenskapens – rolle å bidra til kritisk refleksjon omkring samfunnet vi har skapt og lever i, også til et bredere lag av befolkningen enn de som er immatrikulert på landets universiteter. Man må gidde å popularisere!

Aarseth og Nielsen er redde for å bli oppfattet som «korrigerende», «belærende» og «kjedelige», men da representerer kronikken deres en dårlig strategi. Om forskere skal opptre som forskere, og ikke privatpersoner i media, må en god start være å korrigere og debattere innholdet i påstandene, og ikke stemmene.

Brett opp ermene

Forskernes undervurderer sine motstandere. De som i denne kronikken omtales som «de nye stemmene» har adgang til media, skaper debatt og har kommet for å bli. Slik jeg forstår kronikken, har forskerne en rekke empirisk og teoretisk belagte argumenter som kunne gjort debatten innholdsmessig interessant. Hvorfor skal da definisjonsmakten over innholdet i den offentlige kjønnsdebatten overlates til dem som forskerne mener mangler teoretisk og empirisk belagt argumentasjon og resonnement? Av hensyn til leserne? Ærlig talt! Brett opp ermene og gi oss og motdebattantene deres noe substans å tygge på.

Anja Sletten, (f.1981) tar en mastergrad i sosiologi ved Universitetet i Oslo og sitter i arguments samfunnsredaksjon.

Hanne Melgård Watkins (f.1985) studerer psykologi og lingvistikk ved The University of Melbourne, og er på utveksling til UiO i år. Hun sitter i arguments billedredaksjon.

SOMMERENS FEMINISMEDEBATT

På kronikkplass hos Aftenposten foregikk i sommer en het feminisme-debatt. Debatten ble raskt preget av personangrep og skyttergravskrig. Kjønnsforskernes holdt seg stort sett unna, med unntak av et oppfordret svar i Universitas.

Den 11.juli ble debattinnlegget "Forebygger vi fødsler?" publisert. Debattinnlegget var forfattet av ANNE ESKILD, professor ved Kvinneklinikken, Akershus universitetssykehus. Eskild problematiserte de økonomiske betingelsene for kvinners mulighet til å få barn i ung alder. Hun hevdet at "Gratis p-piller til kvinner under 25 år kan tolkes som et politisk signal om at man ikke ønsker at yngre kvinner skal få barn i Norge", og fastslo at det er et paradoks at så mange unge venter med å få barn siden fruktbarheten er høy og svangerskapskomplikasjonene få i denne aldersgruppen. "I tillegg fødes det nå for få barn i Norge til å opprettholde befolkningstallet, sa hun". I innlegget konkluderer hun med at: "Dagens trygdeordninger ved fødsel er ikke tilpasset fruktbarhetens biologi, men arbeidslinjen".

Journalist ANNE BITSCH skrev artikkelen "Når biologi blir skjebne", publisert i

Aftenposten 15.juli hvor hun problematiserte Eskilds tilnærming fra et feministisk ståsted, og kalte Eskilds fokus på kvinners reproduksjon ideologisk.

Å få barn er en individuell avgjørelse, hevdet Bitsch, og spurte hvorfor det er så viktig å bevisstgjøre kvinner om sin biologi når: "det finnes enda flere barnløse menn enn kvinner i Norge". Det vitner om en samfunnstrend som ikke bare gjelder kvinner, men også menn, mente Bitsch.

Bitsch sitt innlegg fikk en rekke tilsvær. Først fra Anne Eskild, publisert 23.juli som påpeker at "de fleste norske kvinner ønsker seg barn".

ANNE VIKEN anførte så det mest rabulistiske bidraget i sitt avisinnlegg "Feministisk vedheng" publisert i Aftenposten den 6. august. Hun angrep feministers retorikk generelt, men eksemplifiserte ut fra Bisch sitt innlegg.Viken hevdet at Bitsch fremførte "patriarkalske

konspirasjoner, korrigeringer og enkelt omsettelige feministiske fraser".

Viken mente feminister møter debatten med kjønnskorrekte korrigeringer, i stedet for å ta ledelsen i debatten – og at de som tørr å si noe som sjefs-feministene er uenige i, blir møtt med "korrigeringer" fra belærende og bedrevitende feminister som går i takt. Viken konkluderte likevel med at det for feminismens del ikke handler om: "å endre en ideologi, men om å fornye retorikken".

Andre som meldte seg på i debatten var leder av samfunnsavdelingen i Dagbladet, Martine Aurdal (mot Viken), kunstkritiker og redaktør André Gali (for Viken), forfatter Olau Nilsen (for Eskild og Viken) og sosiolog Preben Z. Møller (for Viken).

Kilde: www.aftenposten.no

Tekst og foto: Anne Viken

FARLIG KJÆRLIGHET

Du er ikke mann dersom du ikke banker konen din.
Du kan drepe henne om du har lyst.

Dagens rurale India

Vakre mennesker, harde liv. Kvinnene i landsbyene rundt Hyderabad lever tøffe liv.

«Det er min kone. Jeg kan banke henne om jeg har lyst», brøler mannen når naboene prøver å gripe inn. Han denger kona si med et belte og trekker på henne. Scenen er hentet fra boken Sangati skrevet av den kasteløse tamilkvinnen Bama. Boken ble oversatt til engelsk i 2008.

Sånn er samfunnet

- Mannen min pleide å banke meg med en stålmu-ge, sier hun. En av guttene springer inn i huset og

finner en mugge. Hun peker og sier at det var en sånn mugge:

- Men nå er han ikke sterk nok lenger. Nå er det bare verbal vold.

I landsbyen Avancha i den indiske delstaten på Deccan-platået i Andhra Pradesh er det januar 2009 og solen står høyt på himmelen. Hun er over åtti, gift med landsbyens patriark og tilhører Kuruma-kasten, en gjeterkaste med sau- og geitehold som kasteprofesjon.

Men før hun fortalte sin historie, hadde dette spørsmålet blitt stilt: Hva er det mest utfordrende ved å være kvinne i landsbyen? En lang diskusjon fulgte før de yngre kvinnene konkluderer: Det er ingen problemer, sier de, og videre:

- Vi har en klar arbeidsdeling mellom kvinner og menn, og den stiller vi ikke spørsmål ved. Det er sånn samfunnet er, og vi aksepterer det. Vi må si fra til mannen dersom vi vil gå ut. Det er han som er familiens overhode. Dersom vi ikke sier fra hvor vi

går, kan han bli litt voldelig. Det er sånn vi lever, og dette er ikke et problem med mindre du ønsker å forandre deg selv.

Teknologi og kvinneundertrykking

Vi befinner oss en time nord for Hyderabad, byen som huser Microsofts største campus utenfor USA, som spyr ut ingeniører og teknologisk kompetanse og som er omgitt av et utall økonomiske soner som skal bidra til Indias økonomiske vekst og posisjone-ring globalt. Her er du ikke mann om du ikke ban-ker konen din.

- Det er mye vold i samfunnet. Den er interna-lisert. Kvinnene ser på det som normalt, og aksep-terer volden de blir utsatt for, sier Sharifa Siddigui, leder for kvinneorganisasjonen Asmita i downtown Hyderabad.

Du må bare akseptere at ekte-menn fra tid til annen går amok.

Sannheten om kvinners rolle blir underbygget over alt i samfunnet. I en «hjelp meg-spalte» i det indiske damebladet «Bride and style» spør en kvinne: Er jeg et offer for vold i hjemmet? Hun er gift med en mann som med tre ukers mellomrom går amok, kaster ting rundt i huset og knuser det han kommer over. Psykiater Dr Sanjay Chugh svarer henne at nei, det er hun ikke. Det reelle problemet her er ikke ektemannen, men hennes reaksjon på hans oppførsel. «Dette er hans måte å være på. Du må bare akseptere at ektemenn fra tid til annen går amok. Å oppsøke en psykiater vil hjelpe deg,» skriver han.

Vold er normalt

- Mye av volden blir sett på som normalt. Vold er akseptert. Det er en helt vanlig oppfatning. Siddigui jobber med kasteløse Dalitkvinner, og med retten til land og inntekter. Asmita holder til i sen-trum av millionbyen.

- Hva er de største utfordringene dere møter blant kvinner generelt?

- De patriarkiske holdningene, sier Siddigui.

- Skjer det endringer i landsbyene?

- Veldig sakte. I noen av gruppene vi jobber med ser vi endringer hos enkeltpersoner. Det er bare noen få som forandrer holdninger. Men også i byene og i utdannede familier anser en kvinners rolle som underkastet, sier Siddigui.

Alle menn slår konene sine. Du er ikke mann dersom du ikke denger konen din i India, sies det.

Lavkastekvinner undertrykkes

Vi sitter på et ullteppe i Avancha, en times hasardiøs

kjøring nord for Microsoftbyen Hyderabad. Tuss-mørket senker seg over landsbyen. Ut av den svarte luften, over gårdsplassen, kommer en spøkelsesgrå bøffel med svære horn. Kvinnene som samler seg i mørket er Dalits, kasteløse eller urørlige, og de er plassert utenfor kastesystemet. Dalit-samfunnene er også plassert i utkanten av landsbyene, og mange eier ikke jord. De har arbeid i byggebransjen eller på markene til høyere kaster.

Kasteløse kvinner utsettes for press fra mange kanter. Fra sin egen mann og mannlige medlemmer av egen familie, og fra menn i høyere kaster. En av kvinnene forteller at dersom noe har gått galt for mannen, om en sau er syk eller noe har skjedd, er det kvinnene som får juling.

Vold blant muslimer

Kvinnene i kvinneorganisasjonen Shaheen i gamle-byen i Hyderabad har høstet den samme erfaringen. Gamlebyen var tidligere tilholdssted for de muslim-ske Nizam-herskerne. Da herskerne forlot byen etter at Hyderabad i 1948 ble innlemmet i India, ble byg-ningene stående igjen. Folk flyttet inn, og i dag er gamlebyen i Hyderabad blitt et slags sort hull, glemt av myndighetene. Bydelen har en høy andel muslim-er, og spesielt utøves mye vold mot denne grup-pen kvinner.

- Vi kan ikke gå rett på spørsmål som angår kjønnsroller. Først begynner vi med å tilby kvinnene utdanning og kurs, blant annet i språk og IT. Når vi har skapt oss vårt eget rom, begynner vi å snakke om kjønnsproblematikk. Vi jobber i tjue slumområ-der. Der er mye vold, og mye likheter mellom hva kvinner fra muslimske og kasteløse samfunn opple-ver, sier Jameela Nishat, urdupoet og grunnlegger av Shaheen.

55 prosent av indiske kvinner er analfabeter, mot 32 prosent av menn. Mange menn aksepterer ikke at kvinner forlater huset, og mange gir uttrykk for at en kvinne ikke trenger utdanning.

Dårlig menneske?

Tvillingbyen til Hyderabad, Secunderabad, ble opp-rinnelig grunnlagt som boligområde for hæren under britisk styre for tohundre år siden, og består i dag av store bungalower og hengende hager. I ga-tene rusler bøfler og løshunder, og i husene bor over-klassen. I bakgården til en av bungalowene bor ei jente på seksten år på ett rom og kjøkken sammen med moren. På veggen har hun fullt av tegninger fra landsbyen familien kom fra for fem år siden. Noen viser jenter som husker i store trær, og andre viser kvinner som bærer vann. På en sjø i solnedgang ros en båt.

- Vennene mine i landsbyen er like gamle som meg. De er gift og flere av dem har unger. Jentene gleder seg til å bli gift. De tenker på gavene, den

gode maten og at de får nye klær. Det å bli gift er noe å se frem til, sier hun.

- De har lært seg feil ideer, legger hun til. Moren ble giftet bort da hun var tretten år. Etter fle-re år med vold og mishandling der ektemannen til slutt prøvde å drepe henne med kniv, ble hun forlatt og dro tilbake til foreldrenes landsby. Nå nekter hun besteforeldrene å finne en ektemann til datteren som går på skole og skal bli lærer. Selv jobber moren som hushjelp.

- Da min onkel var tretten år, gikk han til faren sin og sa at han ville gifte seg, sier datteren.

- Alle kompisene hans hadde giftet seg, og nå mobbet de han fordi han fortsatt var ugift. Bestefar sa nei, du er for ung til å gifte deg. Først må du gjøre ferdig tiende klasse, men onkel stod på sitt og sa at dersom han ikke fikk gifte seg, kom han til å dø. Da gikk bestefar med på ønsket og fant en kone til han. Onkelen min sluttet på skolen, og selv om læreren kom hjem og tilbød han gratis bøker og gratis sko-legang, nektet min onkel å fortsette studiene. Han sluttet også å jobbe. Han trodde ekteskapet skulle bare være behagelig. Etter hvert fikk han pengepro-blemer. Før hun forlot han, sa konen: du er et dårlig menneske.

OM SERIEN:

Serien bygger på Anne Vikens avsluttende opp-gave i antropologisk medisin ved Norges Ve-terinærhøgskolen. Serien setter et søkelys på lokale utfordringer i dagens rurale India.

FAKTA OM KVINNER OG UTDANNING I INDIA:

Lese- og skrivekyndighet: 0,82 kvinner per mann
Grunnskolen: 0,77 jenter per gutt
Ungdoms- og videregående skole: 0,66 jenter per gutt
Videre utdanning: 0,61 jenter per gutt
Analfabetisme hos voksne kvinner: 55,0 prosent
Analfabetisme hos voksne menn: 32,0 prosent
Barn som når 5. klasse (alle): 68,0 prosent
Barn som når 5. klasse (gutter): 70,0 prosent
Barn som når 5. klasse (jenter): 65,0 prosent
Lese og skrivekyndighet blant unge: 73,3 prosent
Lese- og skrivekyndighet: 58,0 prosent
Kilde: FN-sambandets Globalis, 2008

Anne Viken (f. 1979) er selvstendig journalist. viken.anne@gmail.com

Tekst: Julie R. Andersen Illustrasjon: Hanne Ulla Foto: Anders Brenna

NERDEPOLITIKK

Manglende IT-politikk fører til vilkårlig jakt på vanlige mennesker.

IT

- Neste stortingsvalg kommer til å bli avgjort av internett.

Sitatet er fra en Venstre-velger jeg snakket med på fest. Og en journalist jeg diskuterte med på debatt. Og en rekke bloggere. I forkant av stortingsvalget 2009 var det mange som mente at internett-spørsmål som opphavsrett og personvern ville bli de store sakene neste gang – men ikke nå.

For enn så lenge har ikke politikerne forstått hvor viktig internett er.

21. august inviterte IKT-Norge, interesseorganisasjon for landets informasjonsteknologibransje, alle partiene til IT-politisk debatt. Den dagen, tre uker før valget, var partiene vage. Anders Brenna, nettsjef i Teknisk Ukeblad og selverklært IT-nerd, oppsummerte politikernes synspunkter slik: «Vi aner ikke hva vi vil, men vi vil bestemme. Stem på oss!» Alles IT-politikk var at de ikke hadde IT-politikk.

Politikere uten IT-kunnskap

Politikere er kjent for å gi vage svar, så ullenhet like før et valg er ikke overraskende eller spesielt bekymringsverdig i seg selv. Det skumle spørsmålet er om dagens politikere har nok kunnskap og interesse til å bestemme seg den dagen de vil gi et svar.

– Stortingskandidatene mangler et helhetlig syn på hvilken rolle informasjonsteknologi spiller i samfunnsutviklingen. Her må det voksenopplæring til, sa Per Morten Hoff, generalsekretær i IKT-Norge,

etter politikermøtet.

Fornyings- og administrasjonsminister Heidi Grande Røys er den i Stoltenberg-regjeringen som har hatt mest med IT-spørsmål å gjøre. I sommer gikk hun ut i Dagens Næringsliv og klaget over at ingen av kollegaene hennes snakket om IT. Hun kalte mangelen på diskusjon med andre politikere «stuselig».

Da jeg intervjuet Venstres Trine Skei Grande om partiets syn på fildeling – uvanlig tydelig, sammenlignet med andre partier – sa hun:

- Det er lav kompetanse på fildeling i det politiske miljøet i Norge, for å si det mildt. Som politiker blir man mest premiært hvis man ikke bryr seg.

Politikere behandler fortsatt IT som en sak for spesielt interesserte.

Kun for nerder?

Er det nettopp det IT er: Nerdenes spesialfelt? Et område for informatikkstudentene på Blindern, ikke for statsviterne?

Spørsmål om oljeboring har fått stor plass i valgdebattene, men det er ikke fordi folk er så interessert i oljen i seg selv. Vi forstår at oljen er politisk viktig, selv hvis vi ikke forstår hvordan den utvinnes. Det er fordi oljepolitikk omhandler prinsipielle spørsmål.

Det gjør også IT-politikk. Men hva er disse spørsmålene? Hvilke konfliktlinjer er det egentlig som tegnes opp av internett?

Prinsipp mot prinsipp

Hittil har diskusjoner om IT-politikk – i hvert fall utenfor IT-bransjen – blitt dominert av fildelingsdebatten. I forrige utgave av *argument* trykket vi også en artikkel om nettopp dette. Jeg skal ikke gjenta den, men fortsette der den avsluttet: Fildelingsdebatten tar nemlig opp spørsmål utover hvem som skal betale for kultur på hvilken måte.

Som politiker blir man mest premiært hvis man ikke bryr seg. – Trine Skei Grande (V)

Hvordan skal man for eksempel finne og eventuelt straffe nettpirater? Representanter for norsk kulturliv har lansert «Dele – ikke stjele»-kampanjen. De oppfordrer politikere til å håndheve åndsverkloven, men de har ingen klar idé om hvordan.

For å kunne slå hardere ned på fildelere etter amerikansk «saksøk alle!»-modell, trenger vi en lovendring. Den svenske IPRED-loven pålegger nettleverandører å utlevere sine kunders ip-adresser ved mistanke om ulovlig netttaktivitet. I praksis har loven ført til overvåking og deling av sensitive personopplysninger.

I Frankrike kan fildelere miste nettilgangen i ett år hvis den nye HADOPI-loven trer i kraft. Mu-

lige fildelere kan bli nettløse uten politietterforskning. Bevisbyrden ligger på den mistenkte. Slik lovforslaget er nå, kan myndighetene gi nettpiratene to advarsler. Deretter blir saken om å utestenge fildeleren fra internett sendt videre til en domstol.

I IT-politikk kolliderer prinsippet om opphavsrett med prinsippet om personvern, og med prinsippet om at du er uskyldig inntil det motsatte er bevist. Så lenge norske politikere ikke svarer på hvilke prinsipper som skal komme først, er det vanskelig å håndheve åndsverkloven – som forøvrig også trenger en revidering.

Privat nett-politi

I mellomtiden er politiet underbemannet også på datakrim. Politiet får stadig flere fildelingsanmeldelser, men fortsetter å ta opp én eneste IT-sak i året til etterforskning. Mer har de ikke kapasitet til.

Dermed har etterforskningen av fildeling blitt en sak for private advokatselskaper. Datatilsynet ga advokatselskapet Simonsen konsesjon til privat etterforskning av ulovlig fildeling 27. november 2006. Tilsynet ba samtidig om politisk debatt om ulovlig fildeling: Burde private aktører gjøre politiets jobb i slike saker? Hvilke regler skulle de i så fall følge?

Den politiske debatten kom aldri.

22. juni 2009 bestemte Datatilsynet at Simonsen ikke får fornyet konsesjon til videre etterforskning. Begrunnelsen for avslaget er mangelen på politisk debatt.

Samtidig har Post- og teletilsynet åpnet for privat utlevering av nettbrukeres ip-adresser ved rettslig kjennelse – altså en slags midlertidig IPRED-lov. Nettleverandøren Lyse Tele nektet å utlevere kundeinformasjon og saken gikk til Stavanger Tingrett. 5. mai kom Stavanger Tingrett med en midlertidig kjennelse. Saken kalles «Max Manus-saken», fordi

kunden som etterforskerne ville ha ip-adressen til, er mistenkt for piratkopiering av filmen om Max Manus.

Dommen er fortsatt hemmelig, og det har ført til protester fra bloggere, IT-journalister og andre som krever informasjon om rettigheter på internett. Debatten gikk på Twitter, på blogger og i enkelte aviser, blant annet Teknisk Ukeblad. Politikerne svarte nesten ikke på journalistenes spørsmål.

– Passiviteten i Norge er øredøvende, sier Georg Apenes, direktør i Datatilsynet, om nordmenns forhold til sitt eget personvern.

Krever svar

Nettdebatten om Max-Manus-saken vokste og ble den såkalte «KrevSvar»-kampanjen. Denne kampanjen har spurt politikere om blant annet Datalagring-direktivet, nettsensur og straffnivå for piratkopiering. Krev Svar stiller konkrete spørsmål som:

Ønsker deres parti å innføre lover som kan stenge enkeltpersoners tilgang til internett (ja/nei)? Hvis ja, vennligst svar på følgende spørsmål: Er piratkopiering en forbrytelse som burde kunne føre til en slik straff (ja/nei)?

Og: Er deres parti for at opplysninger som kan knytte en person til en IP-adresse skal utleveres til andre enn politiet (ja/nei)? Hvis ja, vennligst svar på følgende spørsmål: Må det ligge en domsavsigelse til grunn (ja/nei)?

Svarene er nå tilgjengelig på www.krevsvar.no. Høyre og Arbeiderpartiet klarte imidlertid ikke å svare ja eller nei. Høyre svarte: «(...) detaljnivået som forlanges i svarene ligger langt over det vi som et opposisjonsparti har mulighet til å gå inn i.»

Nerder og pirater

Høyre burde kanskje formulert seg klarere, for det finnes velgere som har IT og personvern som hjertesaker. I Sverige har en liten gruppe fildelere skjont det, og nå er de i Europaparlamentet under navnet Piratpartiet.

Piratpartiet er aktive i 33 land, og når denne teksten skrives, driver den tyske versjonen intensive kampanjer for å få oppslutning i valget 27. september.

«Hvis det ikke rettes mer politisk fokus mot fildeling, står vi i fare for å få piratparti-tilstander i Norge også. Vi kan risikere at partier med snever politikk vinner påfallende mange velgere ved å rette seg mot de unges særinteresser,» skriver Ulrik Tetzschner, praktikant i tenketanken Civita, i en kronikk trykket i Dagens Næringsliv 2. juli.

Norske politikerne har altså all grunn til å bli litt mer nerdete. Skal man få lov til å si «informasjonssamfunnet» i taler, må man ha en mening om hvilke regler et slikt samfunn skal styres etter.

RELEVANTE NETTSIDER

www.krevsvar.no
www.tu.no/tema/Piratjakten/

Julie R. Andersen (f. 1986) er journaliststudent, statsviter, samfunnsredaktør, blogger og nerd. Hun brukte sommeren før valget til å skrive om internett på internett, som IT-journalist på Teknisk Ukeblads nettsider www.tu.no.

Hanne Ulla (f. 1984) er frilans illustratør og billedkunstner. Hun bor og arbeider i Berlin, og er utdannet innen kunstmiddling fra Høgskolen i Oslo og Universitetet i Oslo. www.chaoshappens.org

Anders Brenna (f.1974) er nettsjef i Teknisk Ukeblad. Han blogger på www.blogg.abrenna.com og www.tekniskbeta.no. Han har IP adresse 193.212.1.10 og mener at “Står det ikke på nett så har det ikke skjedd”.

Tekst: Kaja Sannerud Andersen Illustrasjon: Kristian Larsen

DØD OVER GUTTEJENTA!

Hvordan ble «guttejente» den ypperste kompliment for alle jenter med litt bein i nesa?

Du har sikkert hørt det før. «Jeg synes det er så mye lettere å bli kjent med gutter! Jenter er så kjipe mot hverandre! Det er mye enklere med gutter, de er ikke så sladrete og ondskapsfulle.» Etterfulgt av den klas-siske «Det er jo fordi jeg er så guttejente da, at det er så vanskelig å komme overens med jenter». Jaså. Så hvem er egentlig denne guttejenta? Og hva gjør henne så an-nerledes fra de andre, mindre «guttete» jentene?

Premier League vs. Pascal

Angivelig er hun tøff og selvstendig, gjerne aktiv og glad i sport, og har ikke mye til overs for sladring og sutring, som altså er typiske usjarmerende feminine trekk. I tillegg har guttejenta kanskje en egen interesse eller to. Musikk, eller biler, eller til og med fotball. Ja, hvis hun spiller det selv er det jo ingen tvil, men det

kan faktisk holde bare å følge litt med på Tippeligaen eller Premier League. Kan hun nevne mer enn to spil-lere i Serie A eller La Liga er hun virkelig avansert. En av gutta, ingen tvil. Guttejenta er dessuten gjerne glad i øl, og foretrekker potetgull framfor små, glaserte ter-ter fra Pascal. Som regel, men ikke alltid. Dessuten er hun muligens ikke så glad i rosa.

Guttejenta er opptatt av å stå på egne bein og gjøre som hun selv vil. Hun kan godt ha kjæreste, guttekjæ-reste óg, men hun vil ikke bare være en pyntedokke som sitter hjemme og venter på at *han* skal komme hjem fra all moroa si. Nei, guttejenta har vett på å ha det moro selv, og har gjerne stor sans for humor. Trolig en typisk gutteaktig egenskap det og. Hun liker kanskje også å bli tiltalt med egennavn snarere enn «kona», «frua», «madammen», «kjerringa» eller «dama»,

i likhet med andre *homo sapiens* som gjerne vil sees som det individet de er, men dette er nok ikke et entydig krav til definisjonen.

En sjokkerende avsløring

Det er heller ingen dramatiske krav til yrkesvalg eller utdanning for å oppfylle rollen som guttejente. Å satse på å bli brannmann eller bilmekaniker går selvsagt an for de mest ivrige, men sel sykepleierstudenter og bar-nehageassistenter kan kvalifisere. Kanskje er hun glad i å være utendørs, eller er i stand til å slå seg uten å begynne å grine, eller så tør hun å fortelle en grovis fra tid til annen. Guttejenta har gjerne også noen gode kamerater hun ikke har ligget med, åpenbart en sjel-denhet i dagens samfunn.

Av og til er guttejenta en skikkelig ledertype. Hun

er ingen pyse, og tør å heve stemmen når det trengs, eller sette tydelige grenser på andre måter. Hun kan ferdes i et mannsdominert miljø uten å bli sett på som snuppete og søt, eller så streber hun etter å kunne det. Beveger hun seg i et miljø der kvinner er overrepresen-tert, går hun ikke av veien for å akke og oie seg over at det ikke er flere gutter eller menn tilstede. Selv om det kan være deilig å slippe dem også. Andre ganger markerer guttejenta seg ved å være mer innadvendt og styre unna skvaldrete samtaler og kaklete jentegjen-ger. Bortsett fra en gang i blant.

Så la oss oppsummere: Guttejenta er en sterk, selv-stendig jente/kvinne med sans for humor og hang til å klare seg selv, hun er tøff og ærlig, aktiv og har egne interesser. Kanskje er hun i et forhold, kanskje har hun familie, eller hun kan være singel. Kanskje er hun utadvendt og initiativrik, eller også er hun seriøs og tankefull. Hun kan ha valgt et typisk mannsyrke – eller satset på omsorg.

Det kan synes som om definisjonen fortsatt virker litt tynn. Kan det være fordi samme hvor oppgående og suksessfull eller intelligent og omgjengelig denne jenta er, er hun fortsatt altså – en *jente*?!

Hvor er jenteguttene?

En revolusjonerende tanke: Hva om alle disse egenska-pene ikke er forbeholdt gutter og menn? Hva om det er mulig å like biler og neglelakk på én gang? Jo, det har visst noen moderne feminister forsøkt å påstå. En kjapp tur innom Google viser også at flere har prøvd å finne ut hvem guttejenta er, blant annet redaktør i Samtiden, Cathrine Sandnes, og journalist og forfatter Marta Breen i en glimrende artikkel som sto på trykk i ukebladet Kvinner og Klær (KK) tidligere i år. Bare synd at de fleste av mine medsøstre tydeligvis ikke har fått den med seg. De leser kanskje ikke KK, guttejenter som de er.

Hvis vi skal være skikkelig gærne, kan vi kanskje si at dette ikke engang dreier seg om at tradisjonelt mas-kuline verdier er bra, mens feminine verdier er pinlige og uønsket. Få menn virker særlig interessert i å rope ut om at de er «jentegutter» hvis de gråter av en film eller synes kjendisnyheter egentlig er litt spennende. I ytterste konsekvens betyr dette nemlig at definisjonen er så diffus at det er umulig å skille de feminine fra de maskuline verdiene dersom alle jenter med en halv hjernecelle og et fnugg av eventyrlyst skal påberope seg guttejentestatusen. Så hva i all verden er poenget?

Er det gutta som framprovoserer dette idiotiske begrepet? Eller er det som det sies at jenter er jenter verst? Årevis med sosial omgang innenfor alt fra hip hop og undergrunnskultur til jentekor og academia burde kanskje gjort meg rustet til å svare på dette, men jeg må innrømme at jeg er helt blank. Andre har forsøkt, og andre kan kanskje svare bedre enn jeg. Enn så lenge må jeg nøye meg med å komme med en in-derlig appell om å erklære guttejenta død som begrep. Men lenge leve inkarnasjonen – i alle sine former!

Kaja Sannerud Andersen (f. 1982) er masterstudent ved Senter for Utvikling og Miljø (SUM) ved Universitetet i Oslo og har bakgrunn fra Utviklingsstudier, språk og litteratur.

Kristian Larsen (f.1984) har gått to år på illustrasjon på Nor-ges kreative høyskole. Han studerer for tida grafisk design på Westerdsals. Han har gjort en rekke oppdrag innen grafisk de-sign, blant annet for studentavisen Essens.

Tekst: Ingeborg Marie Østby Laukvik og Erik Schreiner Evans

OKKUPASJONSMAKT ELLER FREDSNASJON? NORSKE VERKSEMDER MÅ UT AV VEST-SAHARA

Så skjedde det igjen. I slutten av september avslørte Norwatch at nok eit norsk selskap er med å finan-siera Marokko sin okkupasjon av Vest-Sahara. Seis-mikkselskapet Petroleum Geo Services (PGS), med hovudkontor på Lysaker, hadde kjøpt seg opp i det irske oljeselskapet San Leon Energy og tilført kapi-tal som var nødvendig for å gjennomføra oljeleiting utanfor kysten av Vest-Sahara.

Plyndrar lokalsamfunn

Den marokkanske okkupasjonen av Vest-Sahara er langt ifrå gratis. Tungt militært nærvær, utstrakt overvaking, ein tryggingssmur som er 2 200 km lang og omgitt av 2 000 000 miner og vaktpostar langs det heile kostar mykje pengar. Kostnadene vert dekkja av at Marokko plyndrar det dei kan av natur-ressursar for sal på den internasjonale marknaden. Dei siste åra har dette vore fosfat og fisk. No har også olja gjort sitt inntog. I strid med Folkeretten leiger Marokko inn internasjonal kompetanse for å kartleggja oljeførekomstar for framtidig utnytting. Dersom Marokko finn og klarer å vinna ut olje, vil dette gie nok ein stor motivasjon for å halda fram okkupasjonen og i enda sterkare grad undertrykka folket som bur i Vest-Sahara – saharawiane. Men-neskerettsbrota dette medfører er tilnærma uende-lege.

Peiker på andre

Det bergenske reiarlaget Gearbulk fraktar jamleg fosfat ut frå Vest-Sahara til kundar der dei måtte vera i verda. Dette forsvarar dei med den same argu-mentasjonen som reiarar gjorde då dei trassa den internasjonale boikotten og handla med Apartheid-regimet i Sør-Afrika: Det er andre som kjøper og sel fosfatet – Gearbulk berre fraktar det. Verksemda Fugro Geoteam frå Skøyen som skryt på nettsidene sine av at dei sponser Universitet i Oslo sitt eige Naturhistorisk Museum, har også vore involverte i oljeleitinga utanfor Vest-Sahara.

UD let att augo

Norske styresmakter si haldning til situasjonen er at dei råder selskap til ikkje å driva kommersiell verksemd i dei okkuperte områda. Dette er altså eit råd – ikkje eit pålegg. Verksemdene sjølve står fritt til å velja om dei skal følgja rådet eller ikkje. Etter at skandalen var eit faktum, har PGS bede om at investeringa deira ikkje skal nyttast til leiting ak-

kurat utanfor kysten av Vest-Sahara og Marokko. Andre verksemdar har trekt seg ut tidlegare, men fleire held fram med plyndringa og fleire vil truleg koma til etter kvart.

I strid med Folkeretten leiger Marokko inn internasjonal kom-petanse for å kartleggja oljeføre-komstar for framtidig utnytting.

Utanriksdepartementet har dei siste fire åra under Jonas Gahr Støre konsekvent nekta å omtala situa-sjonen som den okkupasjonen det er, men nyttar heller den meir diplomatiske merkelappen *konflikt*. Årsaka til dette er truleg at Støre vil halda seg på godfot med franske styresmakter som også har store økonomiske interesser i Vest-Sahara. Ein kan undrast korleis Støre omtalar situasjonen i Noreg fyrste halvdelan av 1940-talet.

Treng kursendring

Det er på tide å tenka nytt her. SAIH krev at norske styresmakter tek grep ovafor norsk næringsliv. Det er kanskje ikkje det beste for Støre sitt forhold til sine franske venner, men dersom Noreg skal ta sin ambisjon om å vera ein fredsnasjon på alvor, kan ein ikkje stå og sjå på at våre eigne selskap finansi-erer og deltek i okkupasjon av Vest-Sahara og den brutale undertrykkinga av saharawiane. Det er på tide at UD opprettar ein ombodsmann for norsk næringsliv sitt engasjement under slike og liknan-de forhold. Eit slikt organ må vera uavhengig og ha rett til innsyn i ulike verksemdar og gjera etiske vurderingar av engasjementet deira. Dette har SAIH fremja krav om lenge, men Støre har så langt vald å venda det dove øyret til.

No går me i gang med ein ny fireårsperiode med Arbeidarpartiet ved roret i Utanriksdepartementet. Det er kanskje naivt å tru på særleg endring av kur-sen, men det er jo lov å håpa.

Ingeborg Marie Østby Laukvik og Erik Schreiner Evans, Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpesfond (SAIH).

Tekst: Kristian Kjølldal

ÅPN OPP!

Norge velger og vraker blant innvandrere.

Det er underlig at når innvandring debatteres, ender det ofte med en diskusjon om sviktende integrering og påståtte strømmer av kriminelle asylsøkere. De positive sidene ved innvandring blir ofte glemt.

Norsk innvandringspolitikk har skiftet mellom å åpne alle sluser og å holde fullstendig stengt. Da Norge opphevet passtvangen i 1860 var det nærmest fri inn- og utvandring. Dette endret seg i 1901, da en strammere innvandringslov ble vedtatt, før det igjen ble åpnet for innvandring i etterkrigstiden ettersom Marshallhjelpen forutsatte innvandring dersom det manglet arbeidskraft. På 1960-tallet var det i praksis fri innvandring, inntil innvandringsstoppen ble vedtatt i 1975. Selv om denne ble opphevet i 1991 er Norge praktisk talt fortsatt stengt.

Det vil si, vi tar imot flyktninger og asylsøkere (i alle fall inntil videre), borgere fra de fleste EU- og EFTA-land gjennom EØS-avtalen, samt arbeidskraft som regnes som eksperter i sin bransje, hovedsaklig til oljenæringen. Hva gjelder arbeidsinnvandring plukker vi altså ut de beste ekspertene fra konfektesken. Burde

vi ikke også slippe til flere vanlige arbeidere?

For Norge trenger arbeidsinnvandrere. Selv i skrivende stund, når økonomien begynner å vise tegn til å kunne være på vei ut av resesjon, er arbeidsledigheten helt nede i tre prosent. Norge er avhengig av innvandring.

Norge trenger arbeidsinnvandrere.

Det er dette norsk innvandringsdebatt burde dreie seg om: Hvordan vi skal kunne trekke til oss flere gode arbeidere, og kanskje ikke fra EØS-området alene. Innvandring er nemlig bra på flere måter. I enkelte økonomiske modeller kan handel av varer og migrasjon over landegrensene ses på som to sider av samme sak, det vil si at det spiller liten rolle om det er selve arbeidskraften eller dennes resultater som flytter over grensene.

Innvandring fører også til innovasjon, i skjæringspunktet mellom ulike kulturer og forskjellige kunnskaper. Det er grunn til å tro at mennesker som frivillig tilbakelegger lange distanser er risikovillige og ikke redde for å satse. Videre kan innvandrere antas å være mindre stedbundne i Norge, og gjøre det lettere å sikre en god distriktspolitik.

Financial Times hadde sent i august en artikkel om mannen som nær organiserte det norske oljeeventyret – en irakisk geolog som kom til Norge i 1968. Farouk al-Kasim er kanskje en av innvandrerne som har betydd mest for det Norge vi har i dag. Er det på tide å slippe til flere innvandrere som kan hjelpe den norske økonomien også når oljen tar slutt?

Uten innvandring stopper Norge. La oss ha en mindre kortsiktig innvandringspolitikk.

Kristian Kjølldal (f. 1983) har en master i politisk økonomi fra BI og sitter i arguments samfunnsredaksjon.

Glitterfitter, antologi, Kagge forlag 2009

Tekst: Anne Viken

COPYRIGHT «FEMINIST»

Mediedekninga av antologien Glitterfitter handla mest av alt om kven som har monopol på begrepet «feminist», og var eit studie i feministars intoleranse.

Årsaka til at eg fekk lyst til å lese Glitterfitter, var den massiv mediedekninga den fekk i sommar. Dekninga gjorde meg nysgjerrig. Eg begynner å lese boka Glitterfitter. Min konklusjon er nedslåande all den tid eg sympatiserte med redaktøranes refleksjonar rundt boka, blant anna om at feministiske miljø er smale og ekskluderande.

Men ein ting er sikkert: dei som tok imot og anmeldte boka som ei feministbok, gjekk rett i Kagge forlags markedsføringsfelle. Kagge fortalde oss nemlig at der no, ti år etter feministantologien Fittstim, eller «fittestim – ein stim av fitter», var ein ny feministantologi på markedet: Glitterfitter.

Hadde ikkje ordet feminist vore brukt, og hadde den ikkje blitt lansert som «ti år etter feministantologien Fittstim», hadde den neppe fått ein einaste spaltemeter. Boka er beint fram for dårlig. Dessuten har den ingenting med feminisme å gjere. Det er med andre ord ingen ny feministantologi på markedet. Kagge forlag lurte anmeldarane trill rundt.

Rett i PR-klisteret

Den massive og naive, til dels surmaga, dekninga av boka som ein feministantologi, seier oss noko

om ukritiske anmeldarar, samt eit massivt behov hos enkelte feministar for å fortelle dei glitrande Kagge-fittene kvar skapt skal stå. Til og med eit par av bokas eigne bidragsytarar, Sosialistisk Ungdoms leiar Mali Steiro Tronsmoen og Fett-redaktør Charlottte Myrbråten, gjekk ut i pressa og tok avstand frå antologien.

Dette er ingen feministantologi, dere.

Dekninga av boka handla i stor grad om posisjonering feministar imellom, samt eit sterkt belæringsbehov: «hør her glitrefitter, de hakje peiling». Men kvifor gidd dei bruke tid på dette? Glitterfittene har openlyst ikkje peiling. Dei har heller ikkje sagt at dei har det. Det er Kagge forlag som var dumme nok til å la dei gå i ilden som «feminister». Triksset fungerte i media, anmeldarane gjekk fem på ein etter ein, og vi fekk utvida sommarens feministdebatt, men kvifor gidd anmeldarane sparke nedover, slik

dei vitterlig meiner at dei gjer, eller handler dette om ein desperat kamp om copyrighten på kva feminismebegrept skal favne om? Eventuelt evner ein ikkje tenke kritisk nok til å skrive ned det openbare: Dette er ingen feministantologi, dere. Ikkje anmeld den som ein.

Kvapsebol

Feminisme er og blir eit kvapsebol, og eg tek meg, stikk i strid med alle korrekte meiningar i min snevre del av bobleverda, i å beundre dei to Glitterfite-redaktøraner for å i det heile tatt våge å skrive noko som har med feminisme å gjere, utan å ha fått grønt lys av dagens regjerande kommers- og mediefeministar som sjølv meiner dei har monopol på begrepet.

Per i dag har feministar for liten sjølvtilitt til å fronte sitt eige prosjekt. Ein kvar debatt vil dermed nødvendigvis handle om posisjonering heller enn sak. Feminisme har forfalle til ein avansert underhaldningsdisiplin. Det er synd. Vi hadde alle fortjent betre.

Anne Viken er feminist/ humanist og journalist.

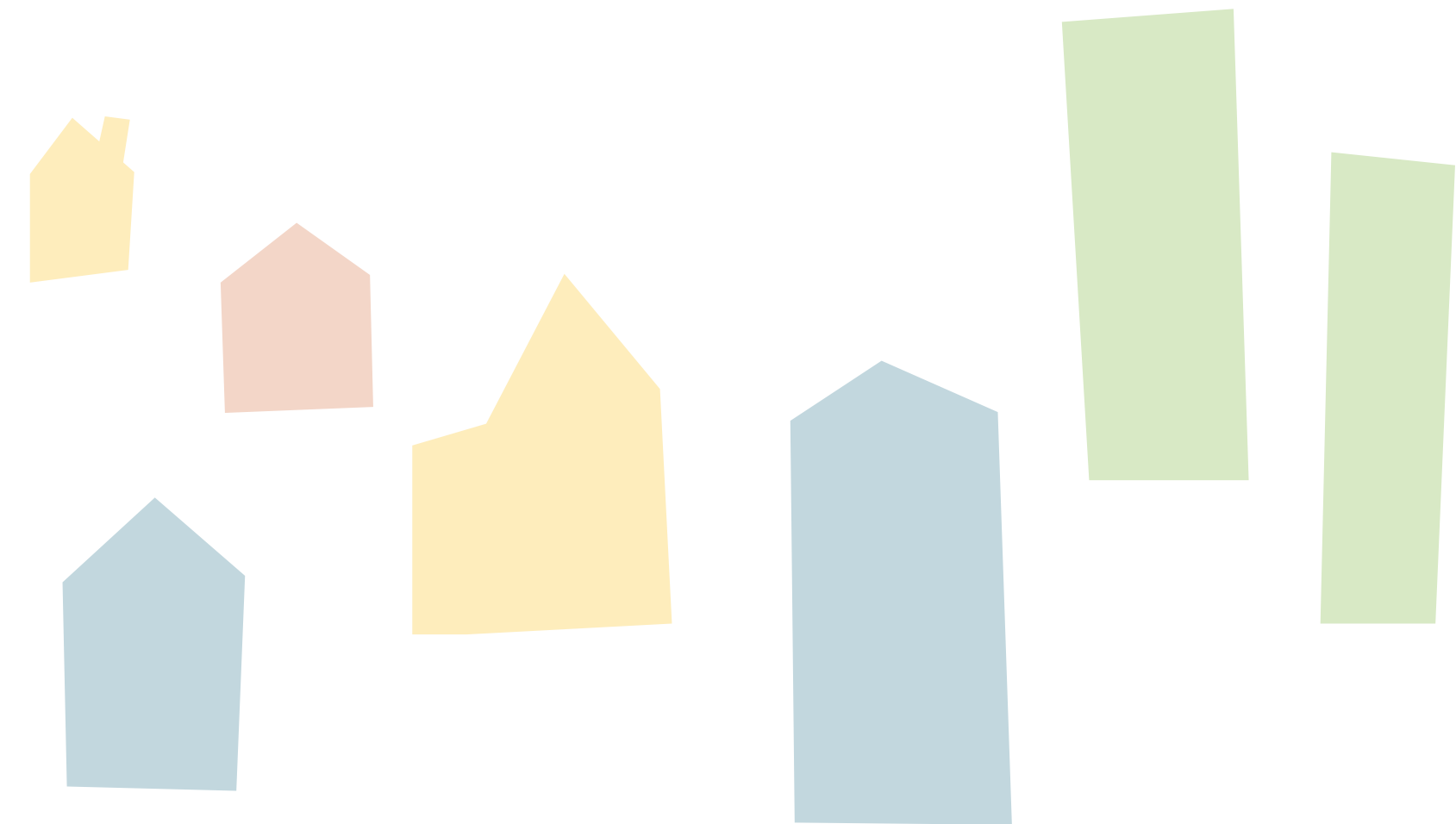
TEMA: HJEM

Å VÆRE UNDERVEIS / PLATT MIDDELKLASSEESTETIKK / FLY AWAY HOME / UTEN ADRESSE / MY HOME, MY CASTLE, MY ASS / ILLUSJONEN OM ET HJEM / Å SNEKRE ET HJEM / KUNNSKAP I VEGGENE / HJEMLIG UHYGGE /

TEMALEDER

Å VÆRE UNDERVEIS

To motstridende innfallsvinkler til asyl- og innvandringsspørsmålene åpenbarte seg i løpet av nyhetsdøgnet 23. september 2009. Først ute var direktør i Utlendingsdirektoratet (UDI) Ida Børresen. I Klassekampen rettet hun krass kritikk mot lite etterrettelige politikere med hang til slurvete omgang med statistikk og grove generaliseringer. Konkret mener hun å se en tendens til at det oftere settes likhetstegn mellom asylsøkere og kriminalitet.

- Vi må hele tiden kjempe mot dette inntrykket som har etablert seg om at mer enn 90 prosent av asylsøkerne er skurker, uttalte hun.

Samtidig, et annet sted, forberedte direktør i Utlendingsnemda (UNE), Terje Skjeggestad, sitt besøk i Dagsnytt atten samme ettermiddag. Her langet han ut mot de store TV-kanalenes dekning av asylopolitikens konsekvenser, der enkeltskjebner prioriteres på bekostning av saklige fremstillinger der alle fakta kommer på bordet.

Skyter i blinde

Skjeggestad har selvsagt rett i at en kritisk og balansert tilnærming til slike saker er viktig. Han har også rett i at sakenes faktabaserte grunnlag er nødvendig for å presentere et mest mulig korrekt bilde. På sitt beste klinker han da også til med mediekritikk som utvilsomt er den offentlige debatt til gode.

Men det som kunne vært en velberettiget kritikk

av journalisters prioriteringer drukner i mistenkeliggjøring og spekulasjoner. Med utgangspunkt i én sak anklager Skjeggestad nyhetsredaksjonene i NRK og TV2 for å ha bakenforliggende motiver – ideologiske eller politiske - for vinklingen i reportasjer om asylsøkere generelt.

Å få innvilget asyl handler om å kunne definere og skape et *hjem*.

Å hevde at journalister systematisk holder tilbake viktige opplysninger, for slik å frembringe de ønskede reaksjoner hos publikum, er alvorlige anklager. Dersom nyhetsredaksjonene har egne politiske agendaer for å vinkle saker på spesielle måter, utgjør det helt klart et problem. Likevel skyter Skjeggestad i blinde når han sauser sine antagelser sammen og gjør journalister generelt til skyteskiver.

Også i år vil Norge få en rekordhøy tilstrømming av mennesker som håper på et nytt hjem og en ny fremtid i Norge. Tallene reflekterer også langt på vei den dramatiske situasjonen i de landene der de fleste asylsøkerne kommer fra – Afghanistan, Somalia, Eritrea og Irak. Å skildre de mange enkelt-

skjebnene i asylfeltet er en viktig samfunnsoppgave. For slik Ida Børresen understreker i Klassekampen, er det disse som får lide i et debattklima som utvilsomt har hardnet til de siste årene.

Å skape et hjem

Skreller vi vekk realpolitikens konsekvenser et øyeblikk er det nettopp menneskeskjebnene som står tilbake. På spørsmål om hva slags liv han håpet på, dersom han skulle få opphold i Norge, svarte Zahir Athari i 2006: «Jeg tror det handler om å slutte å være underveis, og å få planlegge livet sitt». Athari var talsmann for de afghanske flyktningene som sultestreiket utenfor Domkirken i Oslo i protest mot regjeringens hjemsendelsespolitikk.

For det handler nettopp om å kunne definere og skape et *hjem*. I utgaven du nå holder i hendene har vi rettet søkelyset mot dette begrepet. Forhåpentligvis har vi klart å formidle noe av den flertydigheten som skjuler seg bak forestillingen om et hjem. Begrepet har åpenbart en annen betydning for hjemløse på gata i New York og for palestinere i Libanon enn for oss som er privilegerte nok til å kunne kalle Blindern vårt annet hjem.

Marte Finess Tretvoll (f. 1985) er temareda

ktør i argument og studerer Allmenn litteraturvitenskap på Universitetet i Oslo.

Tekst: Anna Helene Valberg Foto: Thale Sørli

Kunststudenten

PLATT MIDDELKLASSEESTETIKK KORLEIS VI I ISCENESET OSS SJØLV I HEIMEN

Thale Sørli meiner ein må respektere at middelklassen sin estetikk er kjedelig.
Ho arbeider med parafraser av reportasjar i interiørmagasin.

Middelklassen sin estetikk er ein lite undersøkt kunstsjanger. Thale Sørli er kandidat i fotografi frå Høgskolan för fotografi ved Göteborgs Universitet og masterstudent i idéhistorie ved Universitetet i Oslo. Ho har i fleire år jobba med å undersøke middelklassen sin estetikk.

Kva vil du med kunsten din?

Eg vil løfte fram meininga i bileta vi finn i interiørreportasjar. Dette er lågmåls bilete som vi ikkje eigentlig ser på. Dei har eit kjedelig biledspråk.

Prøver du å gjere det interessant?

Det interessante ligg i det kjedelige.

Kva meiner du?

Interiørbileta vert oppfatta som kvardagslege og platte. Det er eit spennande paradoks korleis nitidig og vakker dokumentasjon av arbeidarklasseheimar er ein vanleg og akseptert sjanger. Sjå på fotokunstnar Rune Johansen. Men om ein kunstnar beveger seg inn i middelklassens estetikk og heim, er dette per se uinteressant. Fordi

betraktaren ofte er ein middelklasseperson, og dermed opplever arbeidarklasseheimen som noko eksotisk. Det at middelklasseestetikken er litt forboden, gjer det viktig for meg å respekterte at det skal vere kjedelig.

Ein treng ein inngang nettopp fordi disse bileta er så kjedelige. Det er eit problem, men eg kan jo ikkje gjere dei mindre kjedelig, fordi eg da går på akkord med premissa i prosjektet.

Etter kvart håper eg dette skal vekke litt gjenklang hos folk. Men ein må jo sende ut noko som folk kan reagere på.

Kva er kjernen prosjektet ditt?
Eg vil spegle at vi i vår tid ønskjer å skape oss sjølv, iscenesette oss sjølv. Det er det eg undersøker i prosjektet mitt: Iscenesatt identitet i forhold til stereo-type framstillingar.

«Det er kulare å vere arbeidarklasse».

Alle vil vi ha det slik dei har det på bileta i interiør-magasina, men på same tid vil vi ikkje det – vi vil ha det unikt og personlig. Idealet vårt vender seg mot oss og ender opp som noko vi ikkje vil ha.

For meg er dette også ein refleksjon over det å høyre til middelklassen. Ein vil gjerne vere det, men det er jo ikkje akkurat trendy. Kven seier vel: «å, eg er så middelklasse»? Det er kulare å vere arbeidarklasse.

Kvifor har du valt fotografiet som kunstform?
Foto og installasjon representerer det uavslutta. Fotokunst er som regel serielt; ein ser ikkje et foto aleine, men som del av noko større; ein serie.

Kvifor er heimen så sentral i prosjektet?
Arbeidet med heimen begynte som ei undersøking av det å ikkje kjenne seg heime. Så endra det seg til nett-opp det å føle seg heime, men at ein likevel ikkje kjen-ner seg heime. Freud har undersøkt dette begrepet; das Unheimliche. Det uheimlige. Men det tyder jo «det uhyggelige», eller til og med «det skumle». Poenget er at heimen vender seg imot oss og vert noko utrygt.

Har Freud inspirert deg mykje?
Eg dreiv med dette lenge før eg las Freud. Om ein jobbar med ein tematikk, leitar ein etter bøker som handlar om det same, slik at ein kan få kunnskap som ein kan bruke i kunsten.

Men er iscenesettinga berre skapt for deg sjølv?
Eg lagar teater for meg sjølv. Eg får ei sanselig opp-leving under iscenesettinga. Eg prøver verkelig å bli denne anonyme personen på bildet. I mange inte-riørreportasjar framstiller personen som bur i bu-staden seg som ein del av møblementet – ein skal passe inn i heimen sin. Mitt mål blir då å undersøke «korleis bli eit menneske som er ein stol»?

Er det kunst om ein ikkje skal formidle den til andre?
Nei, då er det meningslaust. Men kunst skal spele på andre sider av intellektet og kroppen enn det den logisk-rasjonell intelligensen gjer. Ein slik logisk-ra-sjonell tanke finn ein for eksempel i tekst, der ein skal gripe poenget nettopp gjennom denne intelli-gensen.

Kunsten slepp unna den logiske intelligensen, sjølv om denne intelligensen er vanskelig å «skru av». Men uttrykk som ikkje er språklege må og kun-ne vere verdt noko. Men ettersom ein ikkje bruker språket, kan ein ikkje formidle poenget fullt ut, el-ler på same måte.

Anna Helene Valberg (f. 1982) er masterstudent i statsviten-skap ved Universitetet i Oslo og redaktør i argument.

Tekst: Hanne Melgård Watkins Illustrasjon: Sofie Mietke Rasmussen

HOMING PIGEONS: FLY AWAY HOME

What do Genghis Khan and the Brothers Lionheart have in common?

The most common association to the word “pigeon” is perhaps the kind that pecks at crumbs on the ground and does its business on statues. This kind is called the *Feral Rock Pigeon*, or *Columba livia*. The domesticated version of the Rock Pigeon has a much better reputation. As the geographical genius of the bird kingdom, *Columba livia domestica* is also known as the homing pigeon.

Immortalized in literature

In *The Brothers Lionheart*, a book by the Swedish novelist Astrid Lindgren, homing pigeons have a small

but significant role. They carry messages from the free and happy Kirsebærdalen to the neighbouring occupied Klungerdalen, which leads to the eventual overthrow of Klungerdalen’s evil ruler, Tengil.

At a crucial point in the story a pigeon and its message gets intercepted by a traitor from Kirsebærdalen. It is suspenseful stuff, people and birds fight and die, but in the end justice prevails.

Homing pigeons are not only fictional, but have been used since before the time of Genghis Khan to carry swift – but necessarily short – messages between army camps. Telegraph and the internet have

largely rendered them redundant as a means of communicating. They were last used on a large scale during World War II. Interest is still high however, as they are still bred and raced for sport.

Marathon flyers

Various theories have been proposed as to how the pigeons can find their way home from completely foreign places. I would have liked to give an account of these theories in order from “most likely” to “least likely”, but the fact of the matter is they all seem equally fanciful.

A review of the research literature summarizes the possible explanations: It could have to do with the earth’s magnetic field, since attaching magnets to the pigeons seem to impair their sense of direction. It is also possible that they have a supreme sense of smell, since altering the odours in their loft also seems to confuse them. In some ways it seems like they follow landmarks, paying attention to roads and reading signs.

All these suggestions are heavily contested, and none are particularly illuminating. One thing that the theorists *do* agree on is that the skill is innate. The homing pigeons can be selectively bred to find their way home from further and further distances. Some marathon flyers have now achieved distances over 3000 km.

Learning to fly (a missile)

So the pigeons don’t somehow *learn* how to navigate according to magnets, their sense of smell isn’t *that* good and they can’t read maps, but this is not to say that the pigeons can’t learn *anything*. Pigeons are quite easy to train, and have therefore been used to study the very essence of learning.

Particularly behaviourist Burrhus Frederic Skinner was a fan. In the 1960s he taught pigeons a whole array of interesting behaviours, from discriminating between different coloured lights to playing the piano. One note at the time, of course.

He even went as far as to propose that pigeons could be taught to steer homing missiles. The principles are simple: Using reinforcement, three pigeons are taught to peck at a picture of a ship. They are then placed inside a missile with a window in the front of it, facing forward. The missile is fired at a real ship. The pigeons will then peck at the ship “on” the window, in expectation of food.

Pigeons could be taught to steer homing missiles.

Thanks to a special coating on the window the peck will be converted into an electronic signal, which is then passed on to the steering mechanism, thus constantly adjusting the missile towards the target. Luckily for the collective fate of pigeons, technology advanced and supplanted the steering pigeons.

One home only

Back to the less hostile homing pigeon. While the skill of returning home is innate, there is one thing the pigeons *do* have to learn for their navigational skills to be put into use. They must learn where their home is. Or, to put it more precisely: the pigeons must have *one* specific place, their loft, that they identify as *home*.

This “mental marker” is the place they are to fly back to from wherever they are released. Only one single place can function as the target home at any one time for a homing pigeon, which, when it comes to sending messages, means that the sender has to have the receiver’s pigeons.

Astrid Lindgren might not have been aware of this – the pigeons in *The Brothers Lionheart* fly back and forth, *between two* homes, so to speak. Yes, it is only a slight inaccuracy. And seeing as the setting for the book is a land beyond death called Nangijala where evil Tengil’s biggest weapon is a dragon, it is probably something not worth dwelling on.

To kids reading this book the magic and symbolism of the homing pigeons will remain bright and pure. When re-reading the book as an adult though, the mistake really sticks out. Some tenets of reality are sacred: homing pigeons only fly home.

Hanne Melgård Watkins (f. 1985) studerer psykologi og lingvistikk ved The University of Melbourne. Dette året er hun på utveksling ved Universitetet i Oslo og sitter i argumentets temareaksjon. Hanne synes duer er morsomme.

Sofie Mietke Rasmussen (f.1986) studerer kunst og design på Høgskolen i Oslo.

minerva

www.minerva.as

POLITIKK SAMFUNN KULTUR

Lei av korte og lettleste artikler?

Abonnement kr.200,- per år for 4 nummer

Send en e-post til **abo@minerva.as** og bestill abonnement i dag!

www.minerva.as

Tekst og foto: Andreas Blaauw Hval

HJEMLØS I NEW YORK: UTEN ADRESSE

For USAs mange hjemløse blir suppekjøkken og medmennesker redningen i en vanskelig hverdag. Også Hollywood forsøker nå å gjøre en forskjell.

Reportasje

Det sitter hjemløse på gatehjørner over hele USA.

- Et matbrett til! Kan denne karen få fire matpakker?

Det er tid for frokost i St. Barts kirke i New York City. Klokka er 07.00, og hit strømmer et hundretall hjemløse og andre trengende tre ganger i uka. Mandag, onsdag og søndag skal det i alle fall ikke mangle på noe. Alle skal få det de ber om. Rundt femten frivillige er høyt og lavt fra tidlig morgen for å servere dagens viktigste måltid. I kirken treffer vi mennesker som møter samfunnets utstøtte med re-

spekt. Tankene skliр lett til bibelfortellingen om den barmhjertige samaritaner.

Nødvendige kalorier

Frokosten står klar i det enkle kjellerrommet under den gamle kirka. Bordene bugner av frokostblanding, helmelk, kaffe, juice, blingser med syltetøy og peanøttsmør, kaker fra velvillige bakerier og store skåler med sukker. Det er en tung frokost, og det

er nettopp det de som kommer hit trenger. En feit frokost, så energinivået holder ut en tøff hverdag på gata i storbyen.

Gjestene kvitterer med hjertelige takk. De frivillige understreker at de ikke gjør dette for anerkjennelse. Men det er like mye takknemlighet som frokostblanding i dette rommet.

- Dere er de beste, mumler en sjenert mann med flekkete blå skjorte og tannløst smil. På bordet bak

sitter en dame med nålestikk tett oppover armene og klager over at den feite maten er dårlig for kroppen. Kontrastene er mange.

Millioner av mennesker

De om lag hundre som er innom her tre ganger i uka utgjør kun en forsvinnende liten del av de svært mange hjemløse i USA. Organisasjonen National Alliance to End Homelessness sitter med tall fra en enkelt natt i 2007, da antallet hjemløse i USA ble målt til 671 859 personer.

- Vi frykter at resesjonen vil øke problemet betraktelig, og anslår at en million flere mennesker vil bli hjemløse i løpet av 2009 og 2010, sier Amanda Krusemark i alliansen.

Det er ikke bare vanskelig å fatte hvor stort omfanget av hjemløse er. Det er også problematisk å finne eksakte mål på hvor mange som ikke har et sted å bo. Noen er bare hjemløse i en kort periode, mens andre lever ute i årevis uten at noen får oversikt over dem. The National Law Center on Homelessness and Poverty anslår i sine beregninger at 2,3 millioner mennesker opplever hjemløshet i løpet av et år.

Obama-effekten

Som nyinnsatt president proklamerte Obama at å skape arbeidsplasser ville være en vei ut av uføret for hjemløse og deres barn. Statlig boligstøtte for hjemløse krigsveteraner er ett av tiltakene som er iverksatt for å oppfylle løftet om at ingen veteraner skal bo på gata om fem år.

Og nylig inkluderte en av Obamas krisepakker midler til prosjekter som skal forebygge hjemløshet og skaffe nye boliger til de som faktisk mister hus og hjem. Mens forventningene til politikerne stiger i påvente av bedre tider, kommer imidlertid hjelpen fra USAs grasrot.

- Vil gi noe tilbake

Jim Wong er en av mange ildsjeler som forsøker å skape en bedre hverdag for de mange som ikke har et fast bosted. I dag er han teamleder for de frivillige frokostlangerne i St. Barts-kirken.

Han kjenner situasjonen for de hjemløse bedre enn mange, fordi han uke etter uke jobber med de som trenger det mest. Mens politikerne snakker med store ord og legger planer, er Jim en mann av få ord, men med desto mer handling.

- Jeg mener at jeg har vært heldig her i livet, og

har levd et godt liv. Jeg vil gi noe tilbake til mine medmennesker som ikke har vært like heldige, sier Jim.

Han begynte å jobbe frivillig gjennom organisasjonen New York Cares i år 2000. New York Cares er en ideell organisasjon som driver mange prosjekter til nytte og glede for byens hjemløse. Organisasjonen formidler også frivillig innsats til hundrevis av prosjekter fordelt over hele New York.

Facebook for frivillighet

Organisasjonens nettside, www.nycares.com, er som et «Facebook for frivillighet». Her kan den som ønsker å gjøre en innsats opprette en profil og melde seg på ulike prosjekter. Man binder seg bare til å være frivillig én gang, og kan deretter melde seg på igjen til det samme arrangementet, eller til noe annet.

De som kommer hit trenger en feit frokost for å holde ut en tøff hverdag.

Denne uforpliktende ordningen har gjort det lettere for folk å engasjere seg, og har hatt stor suksess. De fleste prosjekter får alltid nok folk. New York Cares sin metode for å verve frivillige for et bredt spekter av aktiviteter kan være et forbilde for norske organisasjoner.

Jim Wong forklarer at det har blitt vanskeligere å få støtte til frokostene i kirka etter den økonomiske nedturen. Samtidig har tilbudet fått et økt antall brukere. Dette er en vanskelig kombinasjon. Men ikke alle som kommer til frokosten er like dårlig stilte. Jim forteller om en mann med dress som jobber i området, og som pleide å komme og be om en kaffe. For å spare en dollar.

- Vi har ikke sett ham på lenge. Kanskje han ble forfremma, undrer Jim med en oppgitt mine.

Hjemløshet på lerretet

Innimellom glitter og glamour hender det at filmbransjen i Hollywood glimter til med en storfilm som setter sosiale eller politiske temaer på dagsordenen. «Solisten» er en slik film. Den tar opp situasjonen for de mange hjemløse i USA.

Los Angeles' hjemløse setter sitt preg på Holly-

wood. De er synlige på Walk of Fame og på trappene til verdenskjente Kodak Theatre, der Oscar-statuettenes deles ut. Og nå har hjemløshet også blitt synliggjort på kinolerretet.

Storfilmen, som har premiere på norske kinoer 16. oktober, er basert på den virkelige historien om det hjemløse musikk talentet Nathaniel Ayers. Ayers var en svært begavet gutt som kom inn på den anerkjente musikk skolen Julliard. Likevel endte han opp med å leve og spille på gata i Los Angeles.

Ayers slet med psykiske problemer, og mestret ikke livet i en vanlig bolig. Filmen viser hans vei ut av hjemløsheten. Ved hjelp av journalisten Steve Lopez fikk Ayers hjelp til både å håndtere sine problemer, og til å få sin musikk ut til publikum. De har begge to bistått filmskaperne på veien mot den ferdige filmen.

Trenger varig løsning

Om ikke langt i geografisk avstand, er det utvisomt et stykke fra filmstjernes liv til hverdagen på gata. Det sitter en hjemløs ved stjerna til Marilyn Monroe. En annen ved biblioteket i Los Angeles.

Mennesker overnatter på gatehjørner over hele USA. Ved Miami Beach. Utenfor Madison Square Garden, og på hjørnet av 5th Avenue og 42. gate. Kvartal etter kvartal.

Filmer kan sette politisk dagsorden til neste sak tar over. Og en skål suppe fra suppestasjonen varmer ut dagen. Det store spørsmålet er hvem som kan servere den løsningen tusener på tusener av hjemløse amerikanere trenger, hvis de skal ha håp om en bedre morgendag.

HJEMLØSE I USA

- Tall fra 2007 viste 671 859 hjemløse på en bestemt natt.
- Av disse er 248 511 mennesker med familie.
- 123 790 var kronisk hjemløse.
- Ekspertene tror at en million flere vil bli hjemløse i løpet av det neste året.

Kilde: National Alliance to End Homelessness:
Les mer: <http://www.endhomelessness.org/section/data/homelessmap>

Andreas Blaauw Hval er frilansjournalist og deltidsstudent ved Høgskolen i Oslo, med base i New York City. Han driver også nettstedet www.tversover.no

Tekst : Eivind Grip Fjær

MY HOME, MY CASTLE, MY ASS

Jeg har betenkeligheter med å kalle mitt nye kryptinn i en studentby for et hjem. Selv om jeg har sett folk bo under bruer og i handlevogner tenker jeg fortsatt at «hjem» er noe lunt og trygt. Rommet mitt har fin utsikt, men minner ellers mye om et fengsel. Hele organiseringa av blokka tar utgangspunkt i at «her kan du ikke stole på noen».

Det første jeg møter er linoleumsgulv. Overallt. Her kan jeg altså miste hva som helst i golvet. Ingen ting lager hakk eller flekker. Linoleumsgolv sier meg: «Vi stoler ikke på at du kan holde vinglasset ditt». Femten år etter at jeg slutta å kaste tingene mine hit og dit får jeg altså beskjed om at «den må du lenger ut på privatmarkedet med.»

Til tross for at jeg tilhører verdens og historiens best teknologitrente generasjon har huseieren heller ikke tiltro til min kompetanse til å skru apparater av og på. Komfyren er derfor utstyrt med timer, slik at jeg ikke kan steke to pizzaer etter hverandre uten at komfyren slår seg av og den andre pizzaen får lun bunn og svett ost. Det finnes likevel ikke noe brannslukningsapparat – har kanskje studenter vist seg å ha en uregjerlig trang til uttidig alarmutløsning?

Nå trenger det jo ikke være akkurat jeg som må passes på til mitt eget beste. Det er muligens naboe-ne i blokka som er upålitelige og utilregnelige. Og jommen har jeg ikke blitt informert om nettopp det. Som velkomstbrev får jeg ei strektegning av en mann som har starta brann på komfyren fordi han har på hodetelefoner, ser på TV og har glemt at han lager mat. To røde streker over det hele viser at sånn skal det ikke gjøres.

SiO, hva galt har jeg gjort?

Før jeg flytta inn lurte jeg på om dette kunne være et sted å få seg nye venner. Hvis sannsynligheten er så stor for at mine nye naboer alle er høyrisiko døgenikter er det kanskje lurer å investere sjarmen et annet sted. Burde jeg stirre stivt framfor meg når jeg passerer naboer i gangen?

Selv om jeg i en alder av 26 gjerne ville kalt et annet sted enn mine foreldres hus for mitt hjem, kvi-

er jeg meg likevel for å si at jeg skal «hjem» til denne hybelen. Når en innsatt på 11a skal fra fengselsbiblioteket til cella si sier han neppe at han skal hjem han heller. Jeg lurer imidlertid fortsatt på hva galt jeg har gjort. SiO, hva galt har jeg gjort? Hvilken upålitelig gruppe er det jeg tilhører? Fattig? Arbeidsløs? Student? Ung? Syndig? Hva med bare bittelittegrann til-lit?

Er dette årsbeste i sutring? Nei, linoleumgolv og komfyr-timer er helt topp. Men det betyr at jeg først blir tvangsorganisert, og deretter behandles jeg som en potensiell fare for meg selv og mine omgivelser. Det får meg ikke akkurat til å føle meg hjemme.

Nå bygges det enda ei blokk med samme type hybler rett ved denne blokka. Er ikke egne «student-byer» egentlig segregering? SiO-regelen om at du må være student for å bo her skal bare lure deg til å tro at stedet er bra fordi det er eksklusivt. Fakta er at ikke-studenter vil bo i «studentboliger» like lite som de vil spise «studentmiddag» eller ha «studentøkonomi».

Eivind Grip Fjær (f. 1983) er masterstudent i sosiologi ved Universitetet i Oslo og sitter i arguments temareaksjon.

Tekst: Ståle Wig Illustrasjon: Eirik W. Sundvall

ILLUSJONEN OM ET HJEM

Palestinere i Libanon ler oppgitt på spørsmål om Barack Obamas evne til å løse flyktningspørsmålet. De vet at de aldri vil kunne reise hjem.

Reportasje

Vestlige Galilea, 11. april, 1948: 20 år gamle Aisha Hammid har nettopp mottatt nyheten om at jødiske militsgrupper har angrepet landsbyen Deir Yassin, nær Jerusalem, og slaktet ned over 100 uskyldige sivile. Aisha kjente en av de drepte, en høygravid jente på hennes egen alder.

Siden FNs generalforsamling stemte over delingsplanen for Palestina for tre måneder siden, har kamphandlingene blitt stadig mer intense og rapportene om jødiske overgrep stadig hyppigere. Masakren i Deir Yassin er dråpen som får begeret til å renne over for Aisha. Besluttosom, men gjennomsyret av frykt griper hun alle klærne hun kan bære, tar lillebror på ryggen og slutter seg til strømmen av flyktninger som beveger mot den libanesiske grensen. Da hun omsider krysser grensen 17 kilometer mot nord, er hun sliten, redd og blakk. Og totalt uvitende om at hun for siste gang har sett åkerlap-pene hjemme i Akka (i dag Acre, nord i Israel).

Drømmen om Palestina

Beirut 10. juli, 2009: En krokrygget Aisha Hammid sitter sammen med tre eldre venninner bak disken i en av de mange små forretningene i flyktningleiren Burj el Barajneh. Det er fredag, og mennene i leiren har gått i moskeen for å be. Mens Hammid forteller sin historie, kommer et knippe kvinner og barn innom den velutstyrte butikken. De kjøper matvarer, krydder, vannpumper, propan og klær.

- Etter at vi hadde tilbrakt to iskalde vintre i en flyktningleir i Nord-Libanon, forsøkte min mor, min søster og jeg å dra tilbake til Palestina i 1950. Men da de israelske styrkene så papirene våre, som fortalte at vi var palestinere som hadde flyktet fra vårt hjem to år tidligere, kastet de oss ut nok en gang, sier Hammid. 82-åringen snakker sakte med et insisterende blikk.

- Selv om min drøm om Palestina alltid vil leve, er jeg i dag tappet for alt håp om å vende hjem. Det er ikke realistisk lenger. Ikke i min levetid. Problemet er at jeg ikke føler at dette er mitt land. Jeg føler meg ikke som libaneser. Vi har blitt hindret i å gå framover med våre liv. Det gjør oss veldig triste, sukker hun.

Obama-effekten uteblir

Jeg spør kvinnene hvilken mulighet de tror den nye administrasjonen i USA har til å påvirke Israel og situasjonen i Midtøsten. Det blir stille. De gamle damene veksler noen korte blikk, før de bryter ut i langvarig latter. Det har de gode grunner til.

Siden FN-resolusjon 194 ble vedtatt i desember 1948 har ethvert forsøk på å løse flyktningproblemet vært en total fiasko. I resolusjonens artikkel

11 kreves at «flyktninger som ønsker å returnere til sine hjem og leve i fred med sine naboer, må tillates å gjøre dette så raskt som mulig».

Aisha Hammonds historie er rystende, men tragisk nok helt ordinær. Over 400 000 palestinske

flyktninger lever i dag i og rundt 12 flyktningleire spredd over hele Libanon. De har ingen politiske rettigheter, svært begrenset tilgang til offentlig helse og utdanning, og ingen rett til å søke asyl, fordi landet ikke har undertegnet FNs Flyktningkonvensjon.

Den palestinske befolkningen utgjør hele 10 prosent av landets innbyggere, men er etter libanesiske lov utestengt fra mer enn 70 yrker. Alt dette til tross for at et overveldende flertall av «flyktningene» aldri har flyktet fra noe som helst, men er født og oppvokst i Libanon. Majoriteten vil aldri sette sin fot i noe annet land – minst av alt i Palestina.

Om over 400 000 palestinere skulle fått rettigheter som libanesiske borgere, ville det rasert landets politiske korthus.

Men hvorfor vedvarer denne tilsynelatende ubegrunnede undertrykkelsen av over 400 000 palestinere i Libanon? Noe av svaret på dette spørsmålet finnes i moderne libanesiske historie.

Invasjon og okkupasjon

Trebarnsfar og drosjefjåfor Abu Ziad (47) snakker rett fra hjertet:

- Hadde ikke palestinere kommet, hadde ikke

Libanon hatt noen problemer, sier han og slår oppgitt ut med armene.

Der han står på toppen av den sønderskutte Beaufort festning og speider utover det like sønderbombede Sør-Libanon, får ordene hans unektelig en klang av troverdighet. Det var nettopp denne strategisk viktige festningen, forklarer han, som var åsted for det første slaget under den israelske invasjonen i 1982. Da rullet israelske stridsvogner over grensen noen tusen meter lenger sør.

Det var palestinere, ikke libanesere, styrkene var ute etter (i alle fall ikke på det tidspunktet). De jaktet på «terrorister» i Palestinas frigjøringsorganisasjon (PLO), som effektivt brukte libanesiske territorium som base for sine operasjoner mot Israel. Som så mange utenlandske styrker før dem kom de som «venner av det libanesiske folk.»

Fredelig naboskap umulig

Det skulle gå 18 år og tusenvis av libanesiske dødsfall før styrkene vendte hjem igjen. Eller retttere sagt: ble jaget hjem. Ironien er åpenbar. «Terrororganisasjonen» Hizbollah, som i dag er Israels bitreste fiende i Libanon, drev styrkene tilbake takket være oppblomstringen organisasjonen opplevde i kjølvannet av den israelske okkupasjonen – en okkupasjon som i sin tid ble begrunnet som en legitim jakt på nettopp «terrorister».

- Vi libanesere kunne levd i fredelig naboskap med Israel. Men ikke nå lenger, sier Abu Ziad skarpt i drosjen på vei tilbake fra festningen.

Han har et poeng. Om man følger Libanons blodspor tilbake i tid, oppdager man, slik Ziad har gjort, at de leder tilbake til 1971, året da PLO etablerte seg på libanesiske territorium. Frigjøringsorganisasjonen får skylden for de knusende israelske invasjonene på 1970- og 1980-tallet, og til dels også for Libanons indre motsetninger, framfor alt borgerkrigen i 1975–76. Imidlertid gir ikke den inngrodde bitterheten mot palestinere hele forklaringen på hvorfor Libanons undertrykkelse av dem vedvarer.

Politisk konsensus

Tragediens kjerne ligger i hovedsak hos libanesiske politikere. De krangler så kulene fyrer i praktisk talt alle spørsmål, men er fullstendig samstemte om at palestinere aldri kan aksepteres som fullverdige libanesiske borgere. Til dags dato har ingen politikere våget å stå opp for palestinernes rettigheter i Libanon.

Hvis noen har prøvd, har de blitt anklaget for å undergrave palestinernes rett til å vende hjem. Ved å gi palestinere statsborgerskap og fullverdige rettigheter, lyder argumentet, ville man samtidig

legitimere Israels folkerettstridige utestenging av palestinske flyktninger. Slike resonnementer kan forstås – til og med forsvarers – men forteller ikke sannheten bak den politiske konsensus om å undertrykke palestinere i Libanon. Dersom over 400 000 palestinere skulle fått innvilget sine rettigheter som libanesiske borgere, ville de veltet landets politiske korthus.

Maktbalansens alter

Ifølge valgloven må muslimer og kristne dele de 128 setene i parlamentet likt mellom seg. De kristne har presidentembetet, sunnimuslimene har statsministerposten og shia'ene har parlamentslederen. Fordelingen har opphav i en utdatert folketelling fra tiden da kristne utgjorde majoriteten i landet.

Takket være høy fødselsrate er i dag muslimene i flertall, med omkring 60 prosent av befolkningen.

Likevel har de bare halvparten av setene i parlamentet og besitter ikke det viktige presidentembetet.

Men hvordan kan det ha seg at de muslimske partiene ikke ønsker å inkludere palestinerne, som i all hovedsak er sunnimuslimer, i den stemmeberettigede befolkningen? Fordi alle disse partiene er avhengige av å vinne de kristne - som selvsagt er henrykte over status quo - over til sin side. Kort oppsummert: Libanesiske politikere ofrer de over 400 000 palestinere på maktbalansens alter.

Ekstrem tilpasning

Tilbake i alt-mulig-butikken i Burj el Barajneh har strømmen nettopp gått. Til tross for de vanskelige humanitære forholdene understreker Aisha Hammid at hun møter hver dag med humor og livsglede.

- Men spesielt i regnsesongen kan det være tungt. Da omgjøres gatene i deler av leiren til stin-

kende små elver av skitt og kloakk. Man kan ikke gå ut av huset, forteller hun, og peker med stokken mot den åpne døren.

Ute på gaten kjører en lastebil med hvitevarer sakte gjennom jungelen av lavhengende strømkabler. Som et perfekt bilde på den palestinske evnen til å tilpasse seg en håpløs situasjon står en unggutt på panseret og løfter opp de gamle kablene som svinger seg som lianer mellom de trange gatene, bare noen meter over bakken.

Den palestinske Tarzan smiler til oss i det lastebilen passerer uhindret forbi.

Ståle Wig er frilansskribent, studerer sosialantropologi ved Universitet i Oslo og sitter i arguments temareaksjon.

Eirik W. Sundvall (f. 1985) studerer historie ved Universitetet i København og er en omstreifende hobbyfotograf.

Tekst: Lise Marie Lunaas Holt Illustrasjon: Sofie Mietke Rasmussen

Å SNEKRE ET HJEM

Boligdrøm og hjemmekos er tema i Frode Gryttens bok «Det norske huset».

Bok

Forfatter Frode Grytten har samarbeidet med fotograf Jens Hauge som i årevis har tatt svart/hvitt-fotografier av plankehytter. Resultatet er boka «Det norske hus», der et rikt bildeutvalg sammenfaller med Gryttens små fortellinger. Boka ble utgitt på Flamme forlag denne våren.

Forfatterens hovedfortelling er sentrert om kring guttene som bygger plankehytter. De har ikke flyttet hjemmefra, og har heller ingen ønsker om å gjøre det. Ennå. Guttene byggeprosjekt viser hva som for dem er et hjem.

Gryttens forfatterstemme setter guttenes boligdrøm inn i en samtidskontekst. Et hus er mer enn

fradrag på lån og årlig oppussing – og utskiftning av gamle sofaer. I dag har vi kanskje glemt at det er treverket som holder hele huset oppe.

«Heime får du ein bandasje»

Innerst inne vet guttene at det er for tidlig å flytte ut i plankehyttene. Derfor flytter de hjem igjen så snart de får mulighet. En slik anledning kan by seg når de kutter seg til blods med hammeren på den første byggekvelden og må hjem for å få en bandasje. Et glass melk inne på kjøkkenet, og igjen kan tankene vandre til livsprosjektet: «Ein stad der ute er hytta di.»

Hjemmet blir et utgangspunkt for å kunne bygge ute i skogen. For guttene er det viktig å se hjemmet fra plankehytta. Derfor får vi også i boken følgende faktaopplysning om furu: «Blir opptil 35 m høy. Utsikt heilt heim.»

Men plankehytta skal også oppfylle andre formål enn å gi utsyn til huset. Den skal være et fristed uten foreldre. Her kommer dagdrømmingen inn. Guttene har et ønske om å hoppe ut av det hverdagslige. I spørsmålet om hvorvidt plankehytta skal ha dører gis følgende betegnelse. Innvendige dører: «ein stad det er lett å møte seg sjølv, men som oftest noko borgarlig drit, for å skape ei kjensle av avstand

og rom.» I en plankehytte skal man bare være - ikke finne seg selv.

Men innimellom Peter Pan-lengslene mister man flyevnene og faller mot bakken. Samholdet i gjengen styrkes ut i fra en felles samtykking om at visse prosjekter må oppheves. «Du og gjengen din hadde planar. Alt fall saman.

Et hus, et ordentlig hus, deler til slutt røtter med sine beboere.

Det blei ikkje noko ut av det. Ingenting.» Plankehytta ble ikke mer enn en plankehytte. De store byggeplanene får vente. Etter en slik innsikt er det lov til å traske hjem igjen og ta et glass melk.

«Bustaden i krise»

Bokas tittel kan settes i sammenheng med et politisk innspill fra Arbeiderpartiet under Thorbjørn Jaglands regjeringstid. Begrepet «det norske hus» ble lansert av ham som et bilde på verdifelllesskapet i det norske samfunnet. Gryttens gjenbruk av dette uttrykket er en kritikk av vår tids trang etter å eie. Trekker vi inn finanskrisens utslag som følge av overmodige boligkjøp, blir Gryttens kritikk desto mer aktuell. Det bor ikke lenger folk i Jaglands norske hus, skriver forfatteren.

I stedet for huset som en gang tilhørte fellesskapet, har hjemmets beboere fått sine egne rom med smarte romløsninger i et stadig skiftende interiør. Men vi må huske at boligmarkedet bestemmer verdien på huset, ikke hjemmet. Derfor heter det heller ikke «hjemkatalog», men «huskatalog».

I boka fortelles det ironisk om ekteparet som kjøpte seg ny enebolig, og siden flyttet ut av den for å sikre at eiendommen fikk en optimal verdistigning. Det ble bedre for dem å bo i en liten blokkleilighet hvor de slapp å bekymre seg for slitasje på huset. Historien om ekteparet som solgte huset sitt, men ble boende igjen med de nye eierne, er like rørende.

Et hus, et ordentlig hus, deler til slutt røtter med sine beboere. Det er som om føttene gror fast i treverket og slår rot der. Det vi bygger blir en del av oss selv.

«Ti spikrar i hjertet»

Vi snekrer der hvor hjertene våre ligger. Når vi bygger et hus, investerer vi ikke bare i eiendom. Vi investerer også i hjertet. Det er grunnen til at huskjøp ikke er en alminnelig handling. Bildet står klart for

oss: Nyetablerte som vifter i luften med den nye eierkontrakten og det hele er stas. Helt til oppussingen begynner, og de finner ut at treverket er råttent og de må ta frem hammeren. Kanskje er det først da de får snekret hjertene sine inn i huset.

Huset, det norske eller det universelle, handler om å bo sammen og å bygge sammen. For guttene som bygger plankehytter er jenta en husdrøm. Å lage et utkast til «huset vårt» til jentene i klassen viser seg å være et svært bra sjekketriks i en av fortellingene. Boka gjør på enkelt vis rede for hvordan den store bolig- og hjemdrømmen ligger nedfelt i oss alle på et tidlig stadium i livet.

Foruten et konkret bygningsprosjekt eller pri-santydninger, hva er så et hjem? Prosjektet til guttene med plankehyttene er i hvert fall klart.. Det neste huset de skal bygge, skal ha «nøkkel under matta og ringeklokke ved inngangsdøra.» Men å være hjemme dreier seg vel så mye om følelsen som åpenbarer seg idet man åpner inngangsdøren: «Du skal gå inn i eit hus der du veit at du er elska».

Og, viktigere enn nøkkel og ringeklokke: «Det neste huset ditt skal ha hender, verkelege hender som skal halde rundt deg.»

Lise Marie Lunaas Holt (f. 1986) er bachelorstudent i litteraturvitenskap ved Universitetet i Oslo og sitter i arguments temaredaksjon.

Sofie Mietke Rasmussen (f.1986) studerer kunst og design på Høgskolen i Oslo.

Tekst: Julie R. Andersen

KUNNSKAP I VEGGENE

Jeg savner Blindern. «Hvorfor?» spør min far, som lever av å holde forelesninger i den nye BI-bygningen på Nydalen. Arbeidsplassen hans ble spesialdesignet som det ideelle sted for kollokviegrupper, diskusjonsbasert undervisning og fruktbare møter mellom næringslivet, forskere og studenter.

Bygningene jeg hevder å savne ble spesialdesignet som billige 70-talls murklosser.

Min far spiste en gang lunsj med meg i kantinen til en av disse klossene. Da fortalte han meg at det hullete trekket på stolen han satt på var selve beviset på hvor lite Norge verdsetter høy utdannelse. Men min far er også pappa, så nå prøver han å forstå mine følelser.

Jeg påpeker at den kantinen blir pusset opp I disse dager, og så prøver jeg å sette ord på hvorfor jeg savner mitt tidligere studiested. Jeg kan ikke si at jeg savner falleferdige kantinestoler med hullete trekk. Jeg har ikke egentlig noe behov for å stå i kø utenfor biblioteket fem på åtte for å kunne slåss om en plass på en for liten lesesal uken før eksamen. Og man skal være ganske sprø for å savne taggingen på doveggen.

Samtidig er det nettopp dét jeg savner.

Toalettene på Universitetet i Oslo brukes som veggavis. Her publiseres sangtekster, debattinnlegg om feminisme og integreringspolitikk, kjente og ukjente sitater, karikaturer og utdrag fra «Ringenes Herre.» Det finnes uformelle spørrespalter der studenter gir hverandre hjelp med eksamensangst og kjærlighetsorg. I Melbourne har noen skrevet mastergrad om doveggslitteratur, så jeg er kanskje ikke helt sprø likevel. Men det er ikke doveggene i seg selv jeg savner. Jeg savner livsstilen som fører til doveggslitteratur.

Jeg pleide å stå opp så tidlig jeg orket og så være på skolen så lenge jeg orket. Jeg studerte etter den velkjente osmosemetoden: Var jeg under samme tak som så mange husøker og professorer, kunne jeg ikke unngå å lære noe. Kunnskap sivet inn i hjernen min som vannmolekyler gjennom en membran, så lenge jeg var innenfor universitetets murvegger.

Osmosemetoden er ikke tull, for du skal jobbe hardt for å unngå kunnskap på Blindern. Pausene mine ble tilbragt med kaffe og mennesker som fortalte Aristoteles-vitser og sa «Dette er sub-pareto-optimalt», i situasjoner der andre sa: «Så kjøpt.» Vi grep enhver anledning til å dra på foredrag og paneldebatter om alt som potensielt kunne være lærerikt. Og hjernen tok tydeligvis ikke pause på dobesøk heller.

Når jeg nå besøker disse lokalene, kan jeg nesten høre at hjernen reagerer: Whoosh! Det kan være lyden av tomhet, men jeg velger å tenke at det er hjernen som forbereder seg på kunnskapsoverføring direkte fra bygningene.

Selvfølgelig er doveggene enda et bevis på at Norge ikke verdsetter utdannelse høyt nok til å gi studentene rene lokaler å studere i. Men de er også tegn på at studentene oppholder seg i disse lokalene likevel; at det er mange som ikke bare møter opp på forelesning og så går igjen, men som tenker og lærer og nesten bor på universitetet.

Jeg forteller min far at jeg i dag pekte på Det samfunnsvitenskapelige fakultet på Universitetet i Oslo og sa: «Det er der jeg bor.» Og så måtte jeg rette det til: «Jeg mener, det var der jeg studerte. Før.»

Det er ingen senere arbeidsplasser eller studiesteder som har fått status som et ekstra hjem. Til det har de alle hatt før nymalte vegger.

Julie R. Andersen (f. 1986) bodde på Blindern i nesten tre år for å ta en bachelor i Internasjonale studier. Nå redigerer hun arguments samfunnsseksjon, studerer journalistikk på Høgskolen i Oslo og drikker kaffe på Blindern så ofte som mulig.

Tekst: Thale Elisabeth Sørlie

HJEMLIG UHYGGE I STORM OG SØNDAGSSELSKAP

Mellom en ustabil verden og hjemmets peiskos finner vi en kilde til uhygge både i skrekkfortellingen og vår tids interiør.

«Stuen er malt i en mørk muldvarpfarge, en varm og fin bakgrunn til både malerier og resten av møblene. I tydelig kontrast, men ikke uten harmoni, er geviret hengt opp over gasspeisen. Det er med litt humor at hun hengte det der, og kanskje med litt lengsel inn til de dype skoger?»

Vi befinner oss i stuen til en ukjent kvinne. Interiørmagasinet lar oss våren 2007 bli bedre kjent med hennes dannelse av et hjem i en leilighet på Frogner. Men hva er egentlig et hjem? En mulig definisjon er at mitt hjem er det sted der jeg kan låse døren og selv bestemme hvem som får komme inn. Slik defineres hjemmet av en av de hjemløse i Catharina Thörns «Kvinnans plats(er). Bilder av hemlöshet».

Hjemmet er døren, nøkkelen og huset, men også en følelse av å ha makten til å stenge verden ute og være trygg bak fire vegger og tynne gardiner.

En trygg havn

Vår forståelse av hva et hjem skal være har sitt opphav i det borgelige hjemmet som vokste frem og befestet sin posisjon på 1800-tallet. Ifølge den norske historikeren Arne Lie Christensen i artikkelen «Livet sett fra et dameskrivebord», ble hjemmet på 1800-tallet sentimentalisert.

Møblene fikk runde former og ble flyttet fra veggen og ut i rommet. Møbleringen ble organisk og «koselig.» Hjemmet ble kvinnelig. Det var den hjemmeverende hustruen som gjennom sine valg av varer, møbler og tekstiler skapte sitt personlige hjem. Samtidig med dette ble hjemmet underlagt en formalisering, hevder Christensen. Søndagsmiddagen, kaffeslabberas med venninner og herremiddager med vilt på bordet ble til en form for ritualer. Hjemmet ble forvandlet til en teaterscene.

Gjennom disse fastlagte formene for sosial omgang søkte borgerskapet å gi inntrykk av stabilitet. Men tiden var ikke stabil, derimot var 1800-tallet preget av voldsomme omveltninger både politisk, økonomisk og følelsesmessig. Sammen med kjernefamilien ble altså hjemmet åstedet for trygghet, harmoni og stabilitet i en verden av usikkerhet.

Harmoniens dødelighet

«Fra utsiden gjorde det et vanvittig inntrykk, fordi ikke et eneste vindu lignet det annet og så videre, men innvendig gav hele huset en behagelig følelse av komfort».

Slik beskriver Ernst Theodor Amadeus Hoffmann huset til Rat Krepsel i fortellingen med samme navn fra 1818. Krepsels hjem kroppsliggjør tydelig det borgerlige hjemmet. Utsiden er utrygg, disharmonisk og irrasjonell, mens innsiden, det virkelige hjemmet, er komfortabelt og trygt.

I dette huset lever den eksentriske Krepsel

sammen med sin vakre datter Antonie. Hun «lider av en organisk defekt i brystet, som nettopp gir hennes stemme den vidunderlige kraft og den selsomme klang, som jeg hadde nær sagt overstiger sfæren for den menneskelige sang. Men følgen av dette er også at hun går en tidlig død i møte, for fortsetter hun å synge, kan jeg i høyden gi henne seks måneder å leve».

Den vakre harmonien viser seg å være grusomt brutal. Antonie trues av utslettelse på grunn av sin egen vakre sang.

En hjemlig inntrenger

Denne vendingen, harmoniens og skjønnhetens potensielt dødbringende kraft, finner vi igjen i andre fortellinger fra 1800-tallet, og særlig i skrekkfortellingen. Mange av skrekkforfatterne fra 1800-tallet, som Edgar Allan Poe og nevnte Hoffmann, bruker kontrasten mellom det koselige og trygge hjemmet og en fremmed inntrenger som sentrale virkemidler.

Gjennom dette forsterkes uhyggen. Fortellingene påpeker den skjøre grensen som døren og de fire veggene utgjør mellom en truende verden og peiskosens varme.

Kaffeslabberas og herremiddager ble ritualer. Hjemmet ble forvandlet til en teaterscene.

Men trusselen står ikke alltid utenfor døren. I fortellingen «The House of Usher» av Poe er det som om veggene, taket, ja, selve hjemmet tar et grep om hovedpersonen og frembringer dødbringende handlinger. Hjemmet, selve tryggheten, vender seg om og blir farlig. Det tar makten over beboeren og de to smelter sammen til ett.

Slik Antonies vakre sang frembringer hennes død, blir det harmoniske og trygge hjemmet brutalt og farlig hos Poe. Plutselig er ikke den ustabile verden trygt plassert utenfor oss. Den er i oss.

Den selvrealiserte perfeksjon

Hver gang vi er på Narvesen forteller et tyvetalls blader oss om hvordan vi best kan skape det personlige, selvrealiserte hjemmet. Hver kveld kan vi se programmer på tv om drømmehjemmet.

Om det borgerlige hjemmet på 1800-tallet skulle speile familiens posisjon og hustruens selv, er ikke vår tids hjem kun et kvinnelig selvrealiseringsprosjekt. Nå skal vi alle fortelle om oss selv gjennom

våre hjem. Når vi nærmer oss den ukjente kvinnens personlige og harmoniske hjem i interiørmagasinet våren 2007, er det henne vi blir kjent med gjennom hjemmet.

Interiørreportasjene utgjør endemålet i en bevisst skapelse av et hjem der selvet representerer seg selv. Det er en selvrepresentasjon i tråd med 1800-tallets borgerlige hjem. For da, som nå, var det forbrukeren gjennom valg av varer, møbler og tekstiler som skapte og skaper sitt personlige hjem.

Den ritualiseringen som lå i det borgerlige hjemmet er fortsatt tilstede i interiørreportasjene; husfruen leser et magasin i sofaen, barna leker på teppet foran sengen, en ung kvinne ser drømmende ut i luften med en kopp te i hånden. Søndagsmiddagen og herrenes viltlag har vekket plassen for mer intime og personlige ritualer, men de skal fortsatt skape stabilitet, harmoni og trygghet i en antageligvis like utrygg verden.

Vår hjemlige fremmed

Beboeren og hjemmet fremstår som ett på interiørreportasjenes bilder. Sammen utgjør de et harmonisk hele. Samtidig avhenger denne harmonien av at alt befinner seg på riktig plass. Hvis glasset står fem centimeter for langt til venstre, hvis kvinnen sitter i feil stol, da brytes harmonien. En harmoni som også avhenger av at stolen og kvinnen likestilles. Mennesket tingliggjøres, mens stolen blir menneskelig.

Perfeksjonen er slik blitt disharmonisk og uskjønn. I den velkalkulerte harmonien og tryggheten finnes trusselen om det motsatte. Det er som vi bak de glatte interiørene og de lykkelige smilene aner en trussel. Kanskje ligger det i skjønnheten en potensiell utslettelse. Om skrekkfortellingene var et åsted for denne kontrasten på 1800-tallet, er det våre vakre, interiørmagasinsaktige hjem som i dag danner bakteppet for det truende møtet mellom harmoni og disharmoni.

For som hos den ukjente kvinnen på Frogner kan geviret over gasspeisen være et humoristisk pek, en lengsel mot naturen eller en påminnelse om den usikre, fremmede og truende verdenen der ute.

En fremmed som ikke alltid er trygt plassert på utsiden av døren.

Thale Sørlie (f. 1982) er masterstudent i idéhistorie ved Universitet i Oslo, kandidat i fotografi fra Högskolan för fotografi, Göteborgs Universitet og sitter i arguments kulturredaksjon.

KULTUR

ANSIKTSLØFTNING ELLER KOSMETIKK / KORT VEG TIL BOKKONTRAKT / FRP-KODEN PÅFRANSK / GRØNNEPARAPLYER / TILBAKETILFUTURISMEN / THE INTERNET CONNECTION / EN ROCKEFESTIVAL MED SJEL /

Tekst: Cora Skylstad Illustrasjon: Pia Isaksen

EUROPEISK KULTURHOVEDSTAD ANSIKTSLØFTNING ELLER KOSMETIKK

Ikke alle byer får like mye ut av statusen som europeisk kulturhovedstad. Fasadepuss for turister er like viktig som kultur til folket når en by feires.

Noen byer har opplevd det å bli valgt som kulturhovedstad som et stort løft. Andre steder har vernissagesjampanje derimot havnet i skyggen av politiske intriger, budsjettsprekke og dårlig planlegging. I en sammenlignende analyse trekker turisteforsker Greg Richards frem Lisboa som et eksempel på at

statusen kan få store positive konsekvenser, mens han skriver at feståret har hatt mindre effekt i etablerte kulturbyer som Paris og Berlin.

Gjennom årene har målsettingene med å være kulturhovedstad blitt stadig mer ambisiøse. Forfalte kulturminner skal vernes og oppusses, og det

skal legges til rette for økt kulturturisme. Det skal skapes arbeidsplasser, og utenlandske investorer skal lokkes til stedet. I tillegg kommer det sosiale målet om at kulturen skal komme så mange som mulig av byens innbyggere til gode. Kort sagt ønsker EU å bidra til å gi byene en bærekraftig utvik-

ling og samtidig hjelpe dem å bli turistmagneter.

Middel eller mål

I de første årene var det de store nasjonale metropolene som ble valgt til kulturhovedsteder, deretter mindre byer og etter hvert flere byer samtidig. I 2010 skal tre byer få æren: Istanbul i Tyrkia, Essen i Tyskland og Pécs i Ungarn. Ruhr-området rundt Essen fremstiller seg selv som en modell for desentralisering, Pécs representerer det nye øst innenfor EU, mens Istanbul har vært et viktig møtepunkt mellom Europa og verden utenfor helt siden byen het Konstantinopel.

Forskning på konsekvensene av å bli kulturhovedstad møter umiddelbart problemet med å avgjøre hva målestokken for suksess skal være. Når kulturviter Kimberly DaCosta Holton ved Rutgers University sier at Lisboas år som kulturhovedstad i 1994 var vellykket, argumenterer hun med at man registrerte en sterk økning i besøkende på gallerier, konserter og museer, og at svært mange av de besøkende var portugisiske turister. Andre ganger fremstår selve prosessen som et viktigere kriterium. Da Porto ble kulturhovedstad i 2001, førte konflikter mellom institusjoner og en stor mengde evigvarende byggearbeider til at byen fikk et dårligere omdømme enn før. En solid budsjettsprekke kombinert med mange prosjekter som ikke ble gjennomført, førte dessuten til økt mistillit til portugisiske myndigheter.

Lite bærekraftig byutvikling

Mens det å være kulturhovedstad i begynnelsen innebar et festivalår med en rekke enkeltstående arrangementer, vektlegger EU i dag at et viktig mål er å skape langsiktige urbane endringer. EU har derfor blitt kritisert for å fremme byutvikling basert på hurtig planlegging og overilte beslutninger. Konsekvensen er plutselige forvandlinger og prishopp i forfalte historiske områder i forkant av feståret heller enn bærekraftige forbedringer.

En annen innvending mot denne formen for byutvikling er at den ikke kommer lokalbefolkningen til gode i like stor grad som næringsliv, utbyggere og

turistbransjen. Alle kulturhovedstedene mottar en fast standardstøtte fra EU. En like viktig inntektskilde er ofte midler fra multinasjonale selskaper, banker og andre sponsorer i næringslivet. Kulturanalytiker Dragan Klaic ved Universitetet i Leiden er kritisk til hvordan dette påvirker byutviklingen i Istanbul i forkant av feståret. Han skriver i en forskningsrapport at politikerne gjør 2010 til et reklameprogram for byggebransjen og reiseindustrien. Ifølge Klaic innrømmer tyrkiske politikere åpent at hovedmålet er å skape arbeidsplasser og tiltrekke seg investorer og turister, heller enn å gi kunst og kultur et etterlengtet løft.

Identitetspolitikk

En mer vanskelig målbar effekt av statusen som kulturhovedstad er at den gir byer og land en anledning til å reformulere sin identitet. Lisboas år som europeisk kulturhovedstad i 1994 ga Portugal en sjanse til å bevege den nasjonale identiteten fra semiperiferien og nærmere det europeiske senteret. Deler av historien ble fremhevet, mens andre ble fortiet. Slagordet for feståret var «Lisboa, et kulturelt møtested», men arrangementene gjennom året fokuserte mer på Portugals multikulturelle nåtid som følge av en liberal innvandringspolitikk, enn på landets fortid som kolonistormakt.

Tyrkias hovedmål er å skape arbeidsplasser og tiltrekke seg investorer og turister, heller enn å gi kunst og kultur et løft.

2010 er av spesielt stor politisk betydning for Tyrkia, som i årevis har banket på Europas dør, men har blitt stående på trappen i evig krangel med portvokteren. Ifølge EU Observer er 2010 siste gang et land som ikke er medlem av EU får være kulturhovedstad. Istanbul lå i hard politisk konkurranse med Kiev om

å få denne æren, og de politiske implikasjonene kom tydelig frem av prosjektbeskrivelsene. Delegasjonen fra Kiev uttrykte at hovedmotivasjonen med deres søknad var å gjenreise «den historiske sannheten om Kievs europeiske identitet og kulturarv». I tillegg ville de sette søkelys på Ukrainas posisjon som bindeledd mellom øst og vest. En representant for Europaparlamentet uttalte til EU Observer at det var liten tvil om at alle representanter som var imot tyrkisk EU-medlemskap, ville støtte Kiev i konkurransen om å bli kulturhovedstad.

Med Istanbul som kulturhovedstad har Tyrkia en ypperlig sjanse til å møte kritikken om at landet ikke ivaretar sin flerkulturelle og religiøst mangfoldige fortid og nåtid godt nok. Dette punktet har vært en gjenganger i forhandlingene om EU-medlemskap. På programmet for feståret står både interreligiøse møter og minoritetskultur. For Tyrkia kan året bli en sjanse til å slippe inn i det gode europeiske selskap, og kanskje vil det påvirke ideen om Europa. I alle fall vil hotellene fylles av flere europeiske middelklasse-turister.

FAKTA

I 2010 er det 25 år siden Athen ble valgt som den første europeiske kulturhovedstad. Hensikten var å bringe folk i medlemsstatene nærmere hverandre og å feire det kulturelle mangfoldet innenfor EU. I løpet av 1990-årene ble byutvikling og urban fornying en stadig viktigere del av kulturhovedstadsprosjektet.

Cora Skylstad (f. 1985) er utdannet journalist og tar master i tyrkisk ved Universitetet i Oslo. Hun er medlem av kulturredaksjonen i argument.

Pia Isaksen (f.1978) er utdannet i visuell kommunikasjon fra Høgskolen i Buskerud. Hun driver firmaet Pia Isaksen Design, og jobber med både grafisk design og illustrasjon. www.piaisaksendesign.no

Tekst: Trine Østereng

KORT VEG TIL BOKKONTRAKT

Henrik Holtes fyrste artikkel for argument førte til bokkontrakt med Fritt Forlag.

I vår skreiv Henrik Holte sin fyrste artikkel, «Geni eller sjarlatan», for *argument* #3/09. Det var ein liten tekst om genialitet, galskap og sjarlataneri. Lite anta han Lite ante han kva artikkelen skulle føre til.

Seinare same vår reiste han til Roma for å studere ved Det norske institutt i byen. Ein dag, på veg oppover langs elva Tiberen i retning Peterskyrkja, ringte telefonen.

Etter eit møte med forlaget var kontrakten på plass.

- Øyvind Asbjørnsen, som er forleggar i Fritt Forlag, ringte og lurde på om eg ville skrive ei bok om samanhengen mellom kunst og galskap, som var ein av dei tinga eg hadde vore inne på i artikkelen min i *argument*, seier Holte. Forespurnaden kom som ei overrasking.

Dagen etter satt Holte på eit tog til den idylliske lille staden Siena i Toscana, kor det då blei vist ei kunstutstilling med tema kunst og galskap, før turen gjekk tilbake til Oslo og Noreg ei veke seinare. Etter eit møte med forlaget var kontrakten på plass.

Tilfeldig

At Asbjørnsen i det heile tatt leste teksten til Holte var eit reint tilfelle. I det same nummeret av *argument* hadde ein annan skribent i kulturredaksjonen, Christine Skogen Nyhagen, meldt ei bok av Sebastian Uul, gitt ut på Fritt Forlag. Det fekk Asbjørnsen til å lese bladet.

- Asbjørnsen er også regissør, og hadde tidlegare jobba med eit dokumentarfilmprosjekt om samanhengen mellom kunst og galskap. Men dette blei ikkje noko av då dei ikkje fekk stønad frå Filminstituttet, fortel Holte. Det ufullførte prosjektet hadde tydelegvis gitt Asbjørnsen blod på tann. Etter å ha lest *argument*-artikkelen kontakta Asbjørnsen Holte i Roma for å be han ta opp stafettpinnen – denne gongen i bokformat.

Kunst og galskap

Holte har nettopp fullført ein bachelor i idéhistorie, og har tidlegare tatt eit årsstudium i litteraturvitenskap. Ved sida av studia har han mellom anna jobba som omsetjar. Men no blir det altså pause i studiar og vanlege jobbar, til fordel for eit djupdykk inn i den gale verda til kunstnarane.

-Førestillinga om at det er ein samheng mellom

kunst og galskap er noko me alle kjenner til. Alle har til dømes høyrd om Van Gogh som kutta av seg sitt eige øyre. Det er massevis av historier og teoriar ute og går om samanhengen mellom kunst og galskap. Difor kunne det vere interessant å gå litt i djupet og undersøke heile denne mytologien som har bygga seg opp omkring dette temaet. Dessutan er det sjølv sagt ein godt høve til å fortelje underhaldande anekdotar om kunstnarar med både ei og to skruer lause, seier Holte.

Ute neste haust

Han er no i gong med arbeidet med boka, og han sat-sar på at ho skal vere i bokhandelen neste haust.

-Førebels arbeider eg mest med å få oversikt over temaet og med å finne fram til og lese meg opp på aktuell litteratur. Målet er at det skal bli ei tilgjengeleg og underhaldande bok, men også ei engasjerande og kritisk reflekterande bok som gir lesaren nye innsikter og perspektiv.

- *Trur du det blir fleire bøker på deg seinare?*

-Det tør eg ikkje spekulere i. Hovudfokuset mitt no er å klare å skrive den fyrste, så får vi ta det derifrå.

Trine Østereng (1987) er kulturredaktør i argument og studerer til ein master i statsvitenskap ved Universitetet i Oslo.

Tekst: Lars Gaupset Illustrasjon: Mehrnaz Ostovarifar

FRP-KODEN PÅ FRANSK

I *Byen er stille* møter vi et desillusjonert Frankrike preget av høy arbeidsledighet, etniske spenninger og høyreekstremisme på frammarsj.

Film

I likhet med Frps suksess i Norge gikk de høyrepopulistiske partiene fram ved valget til EU-parlamentet i juni. Hvorfor stemmer arbeiderklassen mot sine egne interesser i en økonomisk krisetid? En snart ti år gammel film som går tett på den flerkulturelle industribyen Marseille hjelper oss med å forstå.

Fransk sosialrealisme

Byen er stille av Robert Guédiguian kan forstås som et portrett av det samtidige Frankrike. Landet har de siste tiårene gjennomgått store endringer med økonomisk globalisering, økte forskjeller og høy innvandring. Samtidig er filmen en fortelling om hver-

dagslivet til et tverrsnitt av befolkning i Marseille., som byr på sine ulike blikk på verden.

Her er alle samfunnslag representert; den streikende havnearbeideren, den ulykkelig gifte musikk-læreren, den intellektuelle byplanleggeren, den følsomme gangsteren og den arbeidsledige rasisten. Sakte men sikkert blir livene deres vevd sammen.

Hovedrolleinnehaveren er Ariane Ascaride, som regissøren har brukt i flere av sine filmer. Ascaride spiller Michèle, som jobber nattskift på fiskehallen og tar seg av sitt barnebarn og sin narkomane datter på dagtid. Mannen hennes er arbeidsledig og tilbringer dagene med å sitte i sofaen og drikke pas-

tis, brennevin fra Marseille. Michèle har et røft ytre, men føler seg sårbar og maktesløs, en dobbelthet Ascaride evner å få fram.

Bak fasaden

Filmens styrke er at den greier å sette enkeltmenneskers skjebner inn i en større fortelling om samfunnet. Regissøren Robert Guédiguian er halvt tysk og halvt armensk, og er selv innfødt marsaillais. Faren hans var havnearbeider, og han vokste opp i et arbeiderklassestrøk som ble hardt rammet av den økonomiske krise på 1990-tallet. Det er derfor ikke tilfeldig at filmene hans finner sted i Marseille og byens

nære omgivelser, og at de kjennetegnes av et sterkt politisk og sosialt engasjement. Han ser verden gjennom mikrokosmoset Marseille og beveger seg i skjæringspunktet mellom det lokale og globale.

Den to minutter lange åpningssekvensen sveiper over Marseilles vakre havnefasade sett fra Midelhavet, akkompagnert av de vakre tonene av den franske komponisten Eric Satie. Overgangen fra panoramautsikten slik vi kjenner den fra turistbrosjyrene og til karakterenes kamp for tilværelsen skaper en virkningsfull kontrast. Byen kjennetegnes også av sitt nesten totale fravær av filmmusikk. I stedet lar regissøren stillheten tale. Tittelen henspeiler på at Marseille sett fra luften virker stille og fredelig, men går man under overflaten oppdager man at fasaden dekker over opprivende sosiale spenninger.

Økonomisk og sosial uro

Marseille har alltid vært en viktig industriby, med havna som økonomisk tyngdepunkt. På 1990-tallet førte globalisering og økt konkurranse til at flere tusen arbeidsplasser gikk tapt og en arbeidsledighet som lå 50 prosent høyere enn landsgjennomsnittet.

Endringen i mentalitet, fra solidaritet og klassekamp til «hver mann for seg selv», var en forutsetning for de høyrepopulistiske partienes framvekst.

Den hvite arbeiderklassen la skylden på innvandringen, noe det høyreradikale partiet Front National (FN) med lederen Jean-Marie Le Pen ikke var sene med å utnytte. Ved lokalvalget i 1997 overrasket FN alle da de tok over ordførerposten i Vitrolles-forstaden utenfor Marseille og slo knock-out både på sosialistene og de konservative. Dette var bare en forsmak på hva som skulle komme fem år senere, da Jean Marie Le Pen danket ut Lionel Jospin (Sosialistpartiet) og gikk videre til andre runde i presidentvalget. Paradoksalt nok ble Marseille, som ga opphav til den franske nasjonalsangen marsaillaisen under den franske revolusjonen, en maktbase for FN.

Rasisme i begge retninger

I Norge gjorde Frp sitt store gjennombrudd ikke som følge av noen økonomisk krise, men fordi Arbeiderpartiet sluttet å være et parti for arbeidere, slik Magnus Marsdal dokumenterer i boka Frp-koden. Både Statoil og Telenor ble for eksempel delprivatisert under Ap-regjeringer. Skillet mellom høyre og venstre ble visket ut, og venstresiden ville ikke diskutere innvandringspolitikk. Dette la det politiske landskapet vidåpent for Frp.

Den misfornøyde FN-velgeren manifesteres som den arbeidsledige og alkoholiserte mannen til Michèle. På fritiden går han på valgmøter og henger opp plakater for *La préférence nationale*, som alle skjønner er en dårlig skjult referanse til FN. Det hele går fryktelig galt da en gruppe innvandrerungdom løper forbi og en av hans mer triggerhappy partikollegaer bestemmer seg for å fyre av noen skremmeskudd. Denne scenen er basert på en virkelig hendelse som fant sted i 1996.

Samtidig unngår filmen å tegne et stereotyp

bilde av de «slemme hvite», og viser at rasisme kan gå begge veier. Karakteren Abdurramane tar et oppgjør med rasismen i sitt eget miljø som ikke vil godta et kjærlighetsforhold mellom en «etnisk» franskmann og ei jente med minoritetsbakgrunn.

Adjø solidaritet

Havnearbeideren Paul spiller en sentral rolle i filmen, og er kanskje det tydeligste uttrykket for den nye individualistiske tidsånden. Når arbeidsplassen hans er truet, velger han å ta bonusen som blir tilbudt av arbeidsgiveren i stedet for å streike, og begynner å jobbe som taxisjåfør. Den venstreradikale faren sier at han ikke lenger dømmer sønnen for sin mangel på solidaritet, fordi fagforeningene uansett bare tenker på seg selv.

Denne endringen i mentalitet – bort fra solidaritet og klassekamp – og til «hver mann for seg selv», var en forutsetning for de høyrepopulistiske partienes framvekst. Prosessen begynte allerede med nyliberalisme og svekkelse av offentlige velferdsgoder på 80-tallet i USA og Storbritannia. I Norge fikk vi jappetida med økt fokus på penger og suksess, MTV og Big Brother.

Paul er sin egen lykkes smed. Problemet er bare at Paul ikke er lykkelig, men ender opp som en gjeldsslave som oppsøker prostitusjon og lyver til sine egne foreldre. Han er langt unna å være noen posterboy for *the American dream*. I en uforglemmelig scene synger den desillusjonerte Paul Internasjonalen på flere forskjellige språk, en ironisk kommentar til en samtid hvor ideologiene er døde – bortsett fra ideologien om å dyrke seg selv.

Framtidsoptimisme

På tross av at filmen er stemt i moll er håpet aldri langt unna. Den menneskelige varmen, den utstrakte hånden og empatien som blir vist mennesker i mellom ligger hele tiden som en motvekt mot det kyniske og mørke. Filmens avslutningsscene er et symbol på fellesskapet som tross alt binder mennesker sammen på tvers av klassemessige og etniske skillelinjer.

Pilene peker da også i riktig retning for Marseille, og det ligger en forsiktig optimisme i luften. Byen har blitt valgt som europeisk kulturhovedstad i 2013, noe mange håper vil gi en vitamininnsprøytning. Kriminaliteten har gått ned de siste årene, og arbeidsledigheten gikk ned fra 22 prosent i 2000 til 14 prosent i dag. Marseille har ikke som Paris hatt banlieueene, arnesteder for sosial uro og kriminalitet. Jødiske butikkeiere lever side om side med den tunisiske restauranteieren. Byen var et av de få stedene som unnslopp ungdomsopprøret og bilbranene som herjet landet som en mare i 2005.

Samtidig er støtte til FN fortsatt sterk i deler av befolkningen. Guédiguians ´ Marseille er så kompleks at det rommer disse to virkelighetene på en gang. Kanskje er det hit vi bør se for å finne koden for harmonisk sameksistens og toleranse i globaliseringsens tidsalder.

Lars Gaupset (f. 1984) har utvekslet et år til Institute d ´Études Politiques i Lyon og tar master i Peace and Conflict Studies ved Universitetet i Oslo.

Mehrnaz Ostovary Far (f.1977) har studert grafisk design i Iran og har flere års erfaring som grafisk designer, illustratør og layout designer. www.mehrnazostovari.com

Tekst: Julia Skorski

GRØNNE PARAPLYER

gullregn
bladregn
smørblomster
en bevegelse
en soloppgang
en øyenstikker
lever bare
et døgn
så lette
er vingene

det er grønne
store
paraplyer
ved en fortauskafé
det er grønne
store
lønnetrær
ved en fortauskafé
det er grønne
store
sletter
som lå her
før
det er grønne
duker
på bordene

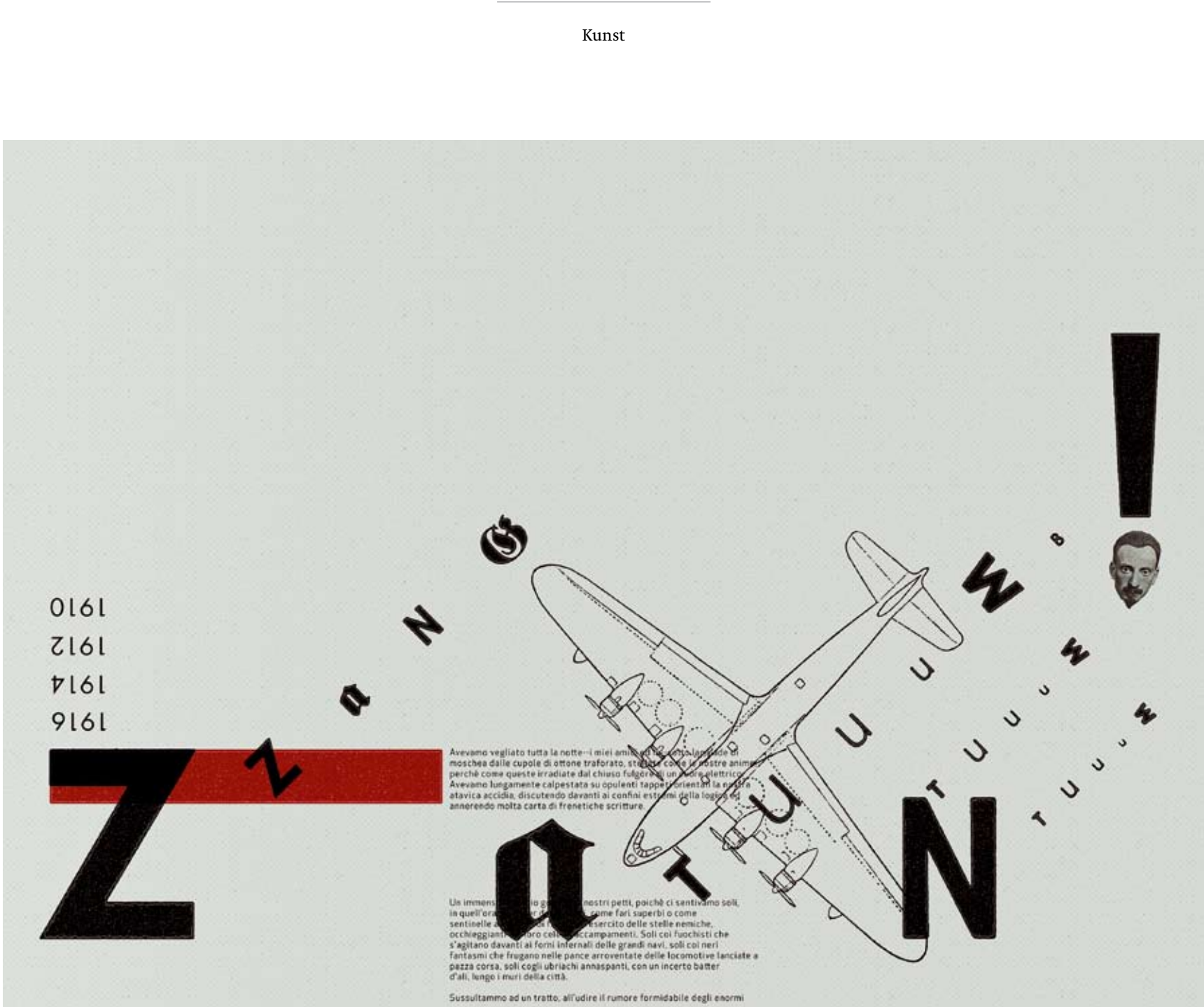
jeg så
en landstryker
på himmelen
han fløt
bortover
på hvite
skinner
og solte seg
i fargesjatteringer
lot landskapet
speile seg

Julia Skorski (f. 1985) har studert sosiologi og design. Hun jobber for tiden i bokhandel og bruker gjerne kafeer som skrivestue.

Tekst: Raffaele Angius Illustrasjon: Ingrid Vihovde Reime

TILBAKE TIL FUTURISMEN

På begynnelsen av 1900-tallet var futuristisk kunst så provoserende at det brøt ut slagsmål blant publikum. Fremdeles lar band seg inspirere av den.

«ZAAANGGG TUUUMB TUUMMM!» ville en futurist ha sagt, dersom han hadde sett måten denne artikkelen er skrevet på. Meningen med et slikt utbrudd ville nok vært at artikkelens forfatter, skyldig i å ha brukt en såpass saltløs stil, burde bombarderes med håndgranater fra flygende maskiner, slik bulgarerne gjorde i den tyrkiske byen Adrianopel – også kjent som Edirne – under beleiringen av byen i 1912.

Bråk som kunst
Italieneren Filippo Tommaso Marinetti, korrespon-

dent under den første Balkan-krigen for den franske avisen *L'Intransigeant*, ble vitne til slaget som satte punktum for krigen. Slaget var et av de første der luftangrep ble benyttet i omfattende skala, og Marinetti ble begeistret for bulgarernes bruk av høyteknologiske løsninger for spredning av frykt og ødeleggelse. Han beskrev slaget i sitt kjente litterære verk «Zang Tumb Tumb».

Verket var en blanding av konkret poesi og lydpoesi, men brukte en innovativ litterær og grafisk teknikk ved navn *parole in libertà* (ord i frihet). Målet var å uttrykke følelsene og inntrykkene knyttet til

verkets innhold på en tydeligere, kraftigere og mer direkte måte. Dette skulle oppnås gjennom kreativ typografisk design, ord frie fra syntaktisk og grammatisk forbindelse, fravær av tegnsetting, og ikke minst onomatopoetikon – lydhermende ord. «Zang Tumb Tumb» ble et paradigme i futuristisk litteratur.

Forkastet klassisk komposisjon
Denne komposisjonen av visuelle og litterære uttrykk hadde imidlertid en så sterk tilknytning til lyd at den ble et grunnleggende element i oppdagelsen av bråk som kunstform. Allerede den 11. januar 1911

hadde komponisten Francesco Pratella forfattet *Manifestet for futuristisk musikk*, der han forkastet klassiske regler i komposisjon, oppfordret til mytteri i konservatoriene og uttrykte behovet for absolutt frihet i musikken.

«Oldtidens liv var stillhet», skrev maleren og futuristen Luigi Russolo i *L'Arte dei Rumori* (Bråkkunsten). Videre skrev han: «På 1800-tallet, med oppfinnelsen av maskinen, ble støy født». Manifestet finnes i et brev datert 11.mars 1913, som Russolo skrev til Francesco Pratella etter å ha sett en futuristisk konsert for orkester skrevet av komponisten. Innledningsvis i brevet beskriver Russolo hvordan han ble fascinert og inspirert av Pratellas musikk, som futuristene oppfattet som ung, fersk og levende, kraftig, VOLDELIG, ZANG! TUMB! TUUUUM!; så voldelig at konserter ved flere tilfeller ble avbrutt av slagsmål mellom futurister og andre blant publikum.

Voldsromantikere

Det bør ikke overraske at det under konsertene skjedde slike ting. I Italia var opera og teater svært populært, og det hendte at opera- eller konserthus ble brukt på andre måter, også tilsynelatende ikke relatert til kunsten.

Futuristene var kunstnere med glimt i øyet, interesse for høy fart, elskere av raske reaksjoner, provoserende til det ytterste. De var overbeviste om at styrke og vold var viktige elementer i det moderne livet, at krigen var overalt og at kunsten skulle gjenspeile dette. Utstillingen *Carte futuriste*, som ble holdt på Vigelandsmuseet i vår, bevitnet nettopp dette. Beruset av voldsromantikken måtte kunstnerne leve etter de samme prinsippene som gjaldt for deres kunst, med tragiske resultater. Det var ikke få futurister som døde på slagmarkene i Frankrike, Tyskland og Italia under 1. verdenskrig. Hvis krigen var «verdens eneste hygiene», som Marinetti skrev i *Det futuristiske manifest*, ble verden dessverre også renset for geniale bakterier som kunstnerne Umberto Boccioni og Antonio Sant'Elia. Selv Luigi Russolo, som også var innrullert i motorsykkelbataljonen (BROOOM! BROOM!), ble alvorlig skadet.

Støystemmerne

I Russolos egne ord var klassisk musikk en «motbydelig mikstur tilberedt med utgangspunkt i både monotone sensasjoner og lytternes religiøsidiotiske emosjon; lyttene som er buddhistisk berusede for deres repetisjon av en mer eller mindre snobbete eller annenhånds ekstase for den n-te gangen».

Den futuristiske musikken skulle bote på dette ved å gi støy sin berettigede plass i musikken. Musikken skulle renoveres og gjenforenes med sin tapte del: bråket. Russolo skrev til Pratella: «Denne begrensede sirkelen må brekkes, og den uendelige varieteten av 'støylyd' må erobres».

Støystemmerne, *intonarumori* på italiensk, var maskiner Russolo selv fabrikkerte for å produsere forskjellige typer lyd som kunne bidra til å gjøre musikk fullkommen igjen. Hver støystemmer produserte en egen lyd, og det var totalt 27 av disse maskinene. Blant de nevneverdige er *crepitolatori* (sparklere), *gorgogliatori* (gurglere), *ronzatori* (summere), *ululatori* (hylere), *stropicciatori* (gnihere), *gracidatori* (kvekkere), og de uunngåelige *sibilatori* (vislere), *scoppiatori* (sprengere), og *rombatori* (buldrere).

Futuristene ville gi støy dens berettigede plass i musikken.

Alle disse hadde en innebygd blender som kunne justeres for å produsere forskjellige klanger, samtidig som tonehøyden kunne varieres; som regel hadde maskinene et intervall på en oktav. I 1914 skrev Russolo en artikkel med tittel *Grafia enarmonica per gli*

intonarumori futuristi (Enharmonisk lydskrift for de futuristiske støystemmerne), der han presenterte en lydskrift tilpasset støystemmerne. Notasjonen brukes fremdeles av komponister i elektronisk musikk.

Fullkommen musikk, halvt menneske

Flere komposisjoner av futuristene ble skrevet og offentlig fremført for et publikum opp til tretti tusen mennesker, både i Italia og i resten av Europa. Reaksjonene var ikke homogene. Russolo ble hedret og vanæret, musikkens verdi bestridt og roset. Men futuristenes eksperimentelle musikk hadde stor innflytelse i årene som fulgte.

Blant komponistene som i ettertiden kan sies å ha blitt påvirket av futuristisk musikk er Igor Stravinsky, John Cage og Karlheinz Stockhausen. Sannsynligvis finnes Russolos mest gjenkjennbare spor imidlertid i den avantgarde musikksjangeren *Industrial*.

Blant *Industrials* mest prominente representanter har vi det tyske bandet Einstürzende Neubauten, ledet av tidligere Bad Seeds' gitarist Blixa Bargeld. Bandets tre første album, «Kollaps», «Zeichnungen des Patienten O.T.» og «Halber Mensch» er glimrende eksempler på fullkommen TUUUUMB! TUUUUM!-musikk i Russolos forstand.

Futuristenes budskap

Luigi Russolos inspirasjon var denne eksplosive blandingen av moderne, ukonvensjonell musikk, allergi mot regler som setter grenser for fantasi, og utviklingen av nye teknikker for å uttrykke denne, hat mot det gamle og driv for det nye og ikke minst Marinettis eksperimentering med lydpoesi og typografisk kunst. Men mest av alt ble Russolo inspirert av maskiner og modernitet og av datidens nyoppdagede frenetiske byliv.

I *Industrial* gjør man sjenerøs bruk av fabrikk- og bylyder, skapt hovedsakelig med industriell søpel som rør og metall, samplet elektronisk musikk, vanligere instrumenter som gitarer og synthesizere samt hjemmelagede musikkmaskiner. Sjangeren fikk stort gjennombrudd med band som Ministry og Nine Inch Nails, men har eksistert siden 1970-tallet. Men det er ikke bare Industrial som har røtter i futuristenes estetiske utgangspunkt. Ideen om å oppnå musikalsk fullkommenhet gjennom bråkbruk og lydeksperimentering er enda mer populær i dag. Støysjangeren er i fremgang, og har kontaktpunkter fra Russolo til Stockhausen til noisecore og garage house, med Syd Barrett og Frank Zappa i sentrum. Men i en postindustriell verden er det ikke primært mekaniske lyder og maskiner som inspirerer musikere. I den nærmest grenseløse storbyen, der en mengde signaler støter sammen i en larm som blir prosessert av vår ubevissthet, dannes de nye lydene i våre dagdrømmer og mareritt.

FUTURISMEN

- Sentrale verker: Filippo Tommaso Marinetti: *Zang Tumb Tumb*.
- Francesco Pratella: *Manifestet for futuristisk musikk*.
- Luigi Russolo: *L'Arte dei Rumori* (Bråkkunsten).
- Sogo Ishiis film *Halber Mensch* danner et godt bilde av Einstürzende Neubautens relasjon til lydeksperimentering. I Neubautens video *Blume* ser en bandets medlemmer spille Russolos *Intonarumori*.

Raffaele Angius (f. 1982) spiller syrlig gitar i et rockeband. I fritiden studerer han larmfenomenet, og vandrer gjerne på øresusens flotte stier.

Ingrid Vihovde Reime (f. 1984) går på masterstudiet i design ved Kunsthøyskolen i Oslo. Hun har en bachelor i visuell kommunikasjon, jobber freelance som grafisk designer og illustratør og sitter i arguments billedredaksjon.

Tekst: Mark Oldham Illustrasjon: Hanne Ulla

HERITAGE CRIME IN THE DIGITAL AGE

THE INTERNET CONNECTION

Initially heritage professionals were fearful of the damaging effect the Internet could have, especially in relation to the illicit antiquities trade.

The combination of technological advances and political and economic upheaval has meant that the antiquities trade is big business – and attracts a good deal of attention from organised crime. Our cultural heritage is not just something that exists independent of ourselves. It is contested, and subject to varied and contrasting claims of ownership.

International co-ordination

The globalised nature of life today means that the destruction or theft and sale of cultural property are no longer small-scale and localised activities. Organised gangs and hierarchies of sellers co-ordinate their targets and co-operate in the removal and shipment of antiquities away from their place of origin to international markets. A quick search on the Internet will show how items can move from one place to another and then be sold on to somewhere else with relative ease and a lack of real scrutiny. For example, it is illegal to take indigenous artefacts out of Peru, yet one can find various artefacts from Peru's past societies on sale at various Internet auction houses and salesrooms, in contravention of international law.

"Most wanted"

However, do not let such clear violations of legal agreements lead you to believe that nothing is being done about the situation. Many law-enforcement agencies, such as the FBI and Interpol, are involved in tracking down the perpetrators of such crimes, often with impressive results. Indeed, both have "most wanted" lists for individual artefacts as well as criminals, and by broadcasting such notices on the Internet they have increased the potential audience size and the speed with which investigations can proceed. Furthermore, items currently on the

Interpol list show the international nature of art and antiquities crime: a wooden sculpture of an angel from Peru (colonial period); a stone column base from Iran (Qajaried period); musical documents from Austria (1493); a Corinthian capital from Turkey (Roman period); and a mosaic from Spain (Roman), amongst others.

Looters of Peru

Perhaps the most famous criminal investigation of antiquities, and probably one of the last "old fashioned" cases, involved the search for artefacts looted from the Moche tombs at Sipan in northern Peru.

The democratising effect of the Internet has in fact harmed the antiquities trade.

The looting incident occurred in 1987 and caused a boom in the demand for indigenous Andean artefacts which would last well into the next decade. The FBI investigation into the case of one particular item looted from Sipan – a metal backflap – became long and arduous. The backflap, made from gold, copper and silver, was part of the Moche royal costume, and its presence in the tomb has been used to draw a link between Moche iconography and actual life. This particular backflap weighed just over 1kg and so was clearly a very attractive piece for the looters!

FBI strikes back

After ten years, however, two smugglers, Denis Garcia and Orlando Mendez, were looking for a buyer

for a rare Peruvian artefact and contacted a broker in New York. Unbeknown to them, though, this was part of an undercover FBI operation and the "broker" Garcia talked to was in fact an FBI agent. As authentication of the object was obtained and a meeting between the parties organised, the net began to close on the sellers of the object – which they intended to sell for \$1.6 million. The handover was arranged for 7th October 1997, with the object being transported into the US by a Panamanian official with diplomatic immunity. After final verification by experts, the artefact was seized and the offenders arrested and later charged with conspiracy, interstate transportation of stolen property, and smuggling.

The Panamanian, Francisco Iglesias, left the country and has not returned, remaining a fugitive. Garcia and Mendez plead guilty to the charges. The backflap was returned to the Republic of Peru in July 1998, and now remains in its homeland.

Faking it

Even in the ten years since the resolution of the Sipan case, the globalised nature of the trade of antiquities has been revolutionised by the emergence and spread of the Internet, and recently it would seem that people have exploited this by developing a more lucrative (and less destructive) means by which to 'sell' their heritage – making fakes. This change has been noted by archaeologist Charles Stanish, who claims that initial fears for more widespread looting have been replaced by a belief that the democratising effect of the Internet has in fact harmed the antiquities trade.

According to Stanish: "People who used to make a few dollars selling a looted artifact to a middleman in their village can now produce their own 'almost-as-good-as-old' objects and go directly to a person

in a nearby town who has an eBay vendor account." This model allows the person who had previously been at the bottom of the chain to earn more money than previously by going straight to the buyer, who is undoubtedly lured by the relatively affordable price of the artefact.

Furthermore, this flooding of the low-end market with cheap and good quality fakes has meant that looters have been priced out: there is now little money to be made in selling authentic but 'non-special' artefacts. This combined with the increasingly likely possibility of arrest and prosecution makes the current time one of the worst for being a looter.

High quality reproductions

Increasingly, the high quality fakes are entering the high-end market too. By using traditional techniques and materials, and by re-creating original moulds,

the creators of these fakes are working to such a high standard that they can fool the experts and even some dating techniques. Indeed, with the high the proportion of fakes, to what extent are today's experts being trained with modern copies? Will they thus authenticate pieces which are not real? Stanish notes: "As the sophistication in forgeries continues to increase, museums, law enforcement, and other institutions charged with protecting our cultural heritage will look for even more reliable means of authenticating objects." Furthermore, with such high quality fakes entering the market, the savvy buyer will not risk spending money on something that may well be proven to be counterfeit.

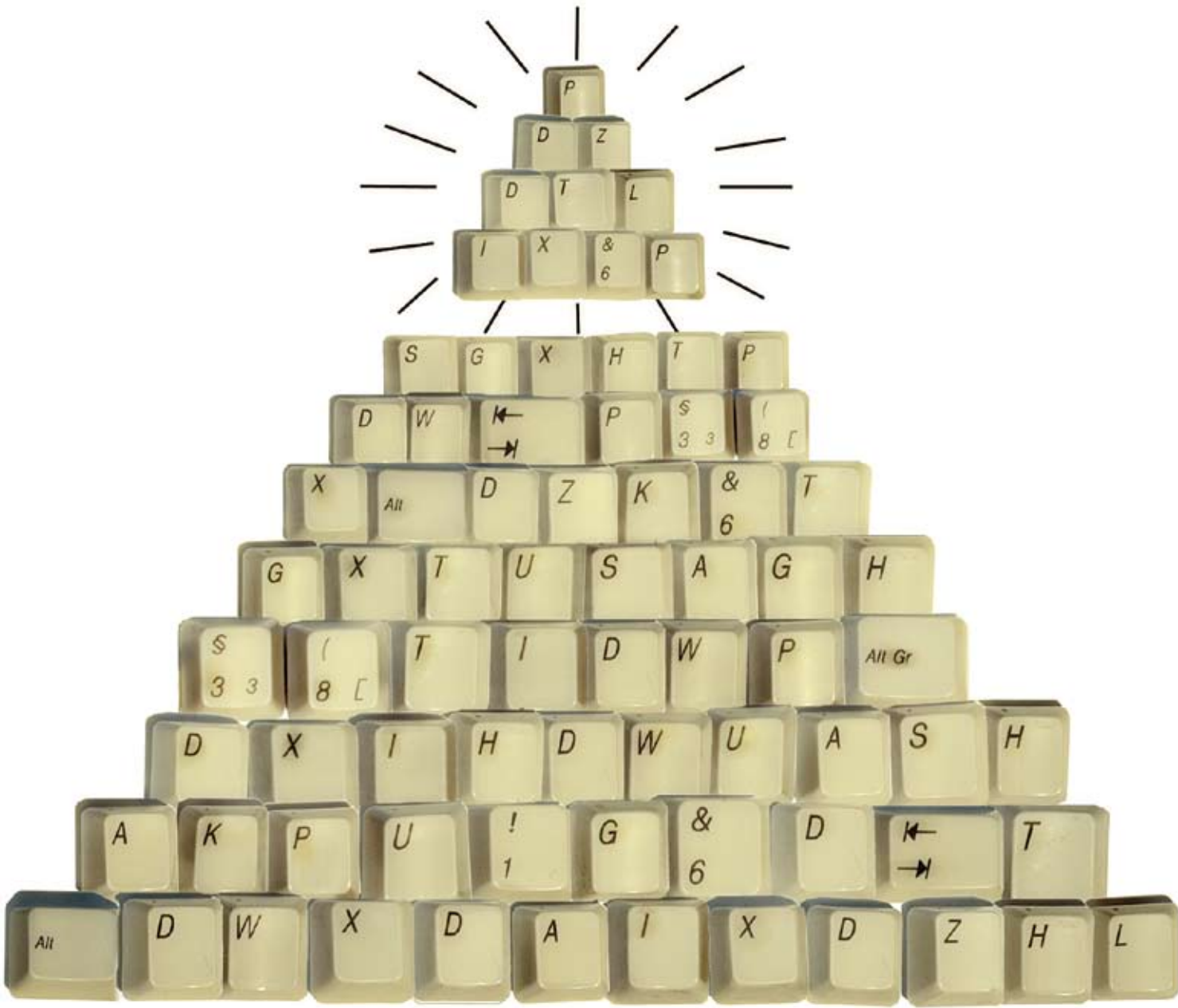
A means for good

So, it would seem that the Internet is beginning to have a beneficial effect on the practice of looting, if

not the trade in antiquities (real or fake). Technology is changing cultural heritage crime in all sectors – procurement, distribution, detection, and prosecution – and the complex nature of these interactions is something that we should all be aware of, not just in the midst of crisis.

Mark Oldham (b.1983) received a BA in Archaeology and Anthropology from the University of Cambridge and a MA in Archaeology from University College London.

Hanne Ulla (f. 1984) er frilans illustratør og billedkunstner. Hun bor og arbeider i Berlin, og er utdannet innen kunstformidling fra Høgskolen i Oslo og Universitetet i Oslo. www.chaoshappens.org

Tekst: Christine Skogen Nyhagen Illustrasjon: Kristian Larsen

EN ROCKEFESTIVAL MED SJEL

Arrangørene av Rock am Sogn vil tilby publikum noe annet enn hippe P3-band og reklame for Toro.

-Jeg vil ikke anbefale noen å levere masteroppgaven bare en uke etter å ha jobbet intensivt med en rockefestival. Og da snakker jeg av egen erfaring, sier Tonje Kristiansen, som nettopp har tatt mastergraden i molekylærbiologi ved Universitetet i Oslo. Hun var festivalsjef for Rock am Sogn, som gikk av stabelen på den tradisjonsrike puben Amatøren ved Sogn studentby 21. og 22. august.

Musikkfestivalen Rock am Sogn har blitt arrangert årlig siden 2002, med unntak av 2004 og 2005, da festivalen lå nede på grunn av dårlig økonomi.

- Hvilke musikere som bookes, er et resultat av den typen musikk vi i festivalstyret liker. Det trenger ikke være kjente band som har hatt hits på P3. Vi er ikke så opptatt av å være hippe, og dessuten har vi et trangt budsjett å forholde oss til, sier hun.

Bookingansvarlig Carline Tromp forteller at Rock am Sogn likevel har opplevd å treffe en nerve i tiden uten helt å være klar over det selv.

- I 2007 hadde vi bandene Truls and the Trees og Tommy Tokyo, som senere har blitt veldig populære, på scenen samme dag. Da hadde Truls and the Trees en radiohit samtidig som de opptrådte på festivalen, sier Tromp.

Hyssing og hjemmelaget mat

Tonje Kristiansen legger sin stolthet i at Rock am Sogn skal være en ikke-kommersiell festival, uten eksterne sponsorer.

- Når jeg er på festival, er jeg der for å høre på musikk, ikke for å bli bombardert med reklame for Toro. Vi ønsker å arrangere Rock am Sogn uten å måtte henge opp reklameplakater på Amatøren. En annen ting vi har vært bevisst på er at vi ikke ville bruke de vanlige røde pressesnorene på stabskorte-

ne våre. For å unngå å gå med reklame for Dagbladet rundt halsen, bruker vi hyssing i stedet, sier hun.

Festivalstyret er imidlertid ivrige på å prøve seg på rekruttering av nye medarbeidere til Amatøren mens Rock am Sogn pågår.

- Origami Arktika rigget opp treet på scenen da de skulle spille. - Bookingansvarlig Carline Tromp

- Rekruttering er viktig for oss. Både Tonje og jeg arbeider aktivt på Amatøren til vanlig. Og stedet trenger stadig nye arrangementsansvarlige og frivillige medarbeidere, sier Tromp.

Staben på Rock am Sogn legger sjelen sin i maten som serveres.

- Vi lager god hjemmelaget mat til bandene som deltar, framfor å velge den lettvinde løsningen og ringe og bestille pizza. I år fikk de chiligryste den ene dagen, og currygryte den andre. Publikum kunne kjøpe grillmat utendørs, sier hun.

Et snev av historie

Nytt av året var det at det også ble presentert billedkunst, med fotografier og installasjoner av unge Oslokunstnere, både inne på Amatøren og utendørs. Fotograf Julie Loen stilte ut to bildeserier, og Heidi Bråthen sto for utsmykning og installasjoner.

- En del av fotografiene er tatt på Sogn studentby, så motivene er gjenkjennelige for beboerne. På bildet som hang ved toalettene på Amatøren, så vi for eksempel en naken kvinne som sto og lente seg

mot komfyren på et felleskjøkken på Sogn. Det var en morsom kombinasjon, spesielt fordi gjenkjennelsesfaktoren var så høy at det kunne vært hjemme hos deg, sier Kristiansen.

Carline Tromp forteller at årets festival helt uventet fikk et snev av historie over seg.

- Da bandet Accidents Never Happen inntok scenen, annonserte de plutselig at dette var deres nest siste konsert før de skulle spille avslutningskonsert på Parkteateret. Ingen av oss visste om dette på forhånd. Nyheten ga Rock am Sogn 2009 et snev av historie, sier hun.

Et annet minneverdig innslag var bandet Origami Arktika, som bruker treet som instrument.

- Det var et absurd syn da det lå et helt tre utenfor Amatøren. Origami Arktika rigget opp treet på scenen da de skulle spille, og felte det mot slutten. De bruker treet som et instrument, til å knekke grener og lage lyder. Etter konserten deres måtte vi feie opp en stor mengde trebiter fra gulvet, sier Tromp.

Tonje Kristiansen og Carline Tromp opplever begge Rock am Sogn som en kjærkommen avkobling fra lesesalen og studiehverdagen.

- Før du vet ordet av det, står du der og roper i ekstase til musikken. Du tenker ikke over det selv, sier Tromp.

Christine Skogen Nyhagen (f. 1982) er frilansskribent og medlem av kulturredaksjonen i argument.

Kristian Larsen (f.1984) har gått to år på illustrasjon på Norges kreative høyskole. Han studerer for tida grafisk design på Westerdals. Han har gjort en rekke oppdrag innen grafisk design, blant annet for studentavisen Essens.

VITENSKAP

STATLIG KVAKKSALVERI / FEELING BLUE / KVINNENS ORGASME / SIDEBLIKK PÅ HOMØOPATISTRIDEN /

Tekst: Anders K. Krabberød Illustrasjon: Jon Arne Berg

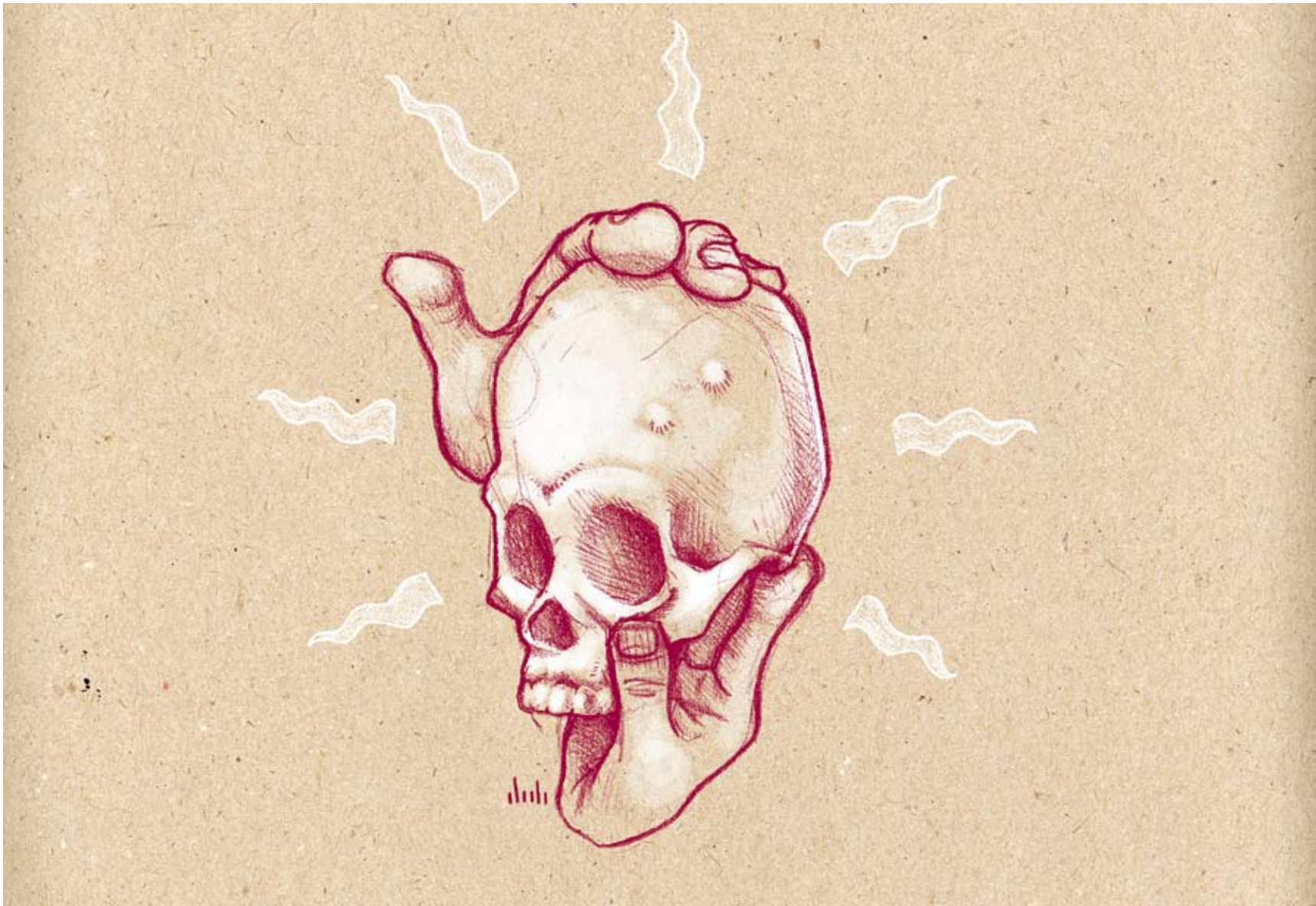
STATLIG KVAKKSALVERI

HVOR MYE FINNES MELLOM HIMMEL OG JORD?

IKKE SÅ MYE SOM MANGE TROR

Et statlig organ som skal opplyse om alternativ medisin driver i stedet misjon.

Serie: Vitenskapskrigen

I første akt av Shakespeares Hamlet dukker Hamlets far, kongen av Danmark, opp som spøkelse for å fortelle at han har blitt myrdet. Horatio, en venn av Hamlet, ser med vantrø på spøkelsen. Men Hamlet roer ham ned og sier til ham: «Det er mer mellom himmel og jord, Horatio, enn det drømmes om i din filosofi».

Horatio er student ved Universitetet i Wittenberg, og er en rasjonalist som er kritisk til at det finnes spøkelser. Filosofistudiet, som Hamlet referer til, inneholdt på starten av 1600 tallet en blanding av logikk, etikk og naturvitenskap. Hamlets ord til Horatio brukes ofte til å legitimere troen på ufor-

klarlige og til tider ganske bisarre fenomener, for eksempelastrologi og engler, homeopati, healing, hydroterapi og annen form for alternativ behandling. Siden vitenskapen ikke kan forklare alt, må det bety at det er en mulighet for at horoskoper faktisk kan gi et innblikk inn i framtiden og at homeopati fungerer vel så godt som skolemedisin. Stemmer det?

Populære sjarlataner

Interesse for alternative behandlinger i Norge er økende. Faktisk rapporterer så mange som 49 prosent av befolkningen at de har brukt en eller annen

form for alternativ behandling. Etter en offentlig

utredning om alternativ medisin (NOU 1998:21) bestemte Helse- og omsorgsdepartementet i 2007 å opprette et Nasjonalt informasjonssenter for alternativ behandling (NIFAB). Motivasjonen for å opprette senteret er i utgangspunktet ganske god: å samle opp den informasjon og forskning som finnes på området «alternativ behandling» på ett sted slik at brukere har en kilde å henvende seg til når det er noe de lurer på. De har en flott designet hjemmeside som alle interesserte kan klikke seg inn på. Her ligger det for øyeblikket beskrivelse av nærmere 50 forskjellige typer med alternativ behandling, fra rolfling

og ørelysterapi til mer kjente behandlingsformer som akupunktur, healing og homeopati.

Pseudovitenskap

Mye av det som faller under den brokete paraplyen alternativ behandling faller også inn under kategorien pseudovitenskap. Med pseudovitenskap menes ofte noe som prøver å fremstå som vitenskapelig ved å late som om det er underlagt en vitenskapelig metode - uten faktisk å gjøre det - eller som benytter et kvasivitenskapelig vokabular.

Siden vitenskapen ikke kan forklare alt, må det bety at horoskoper gir sanne svar?

Pseudovitenskap omfatter mye mer enn alternativ medisin. Astrologi, kryptozoologi, alkymi og Intelligent Design er andre kjente eksempler. Selv om de alternative behandlingene som beskrives av NIFAB ikke har en felles tilnærming til sin virksomhet er det mange av dem som baserer seg på et kvasivitenskapelig vokabular, uten at det egentlig er belegg for de forklaringene som gis. *argument* har tidligere presentert synspunkter for hvorfor homeopati ikke er basert på en holdbar vitenskapelig teori (se *argument* # 5/ 2008 og # 1/ 2009).

Mange av behandlingsformene tyr til en eller annen form for energi eller energifelt som skal behandles. I Tankefeltterapi (TFT) hevdes det for eksempel at kroppen inneholder tankefelt som kan manipuleres med trykk på spesielle punkter i en bestemt rekkefølge. Denne type tankefelt er ikke dokumentert og eksisterer antageligvis bare for de som driver med TFT.

Utvannet rettferdiggjøring

Det er vanlig å rettferdiggjøre de alternative behandlingene med å si at vitenskapen kan ta feil, og at den ved flere anledninger opp gjennom historien har tatt feil. Eksempler som frenologi, det geosentriske verdensbildet og alkymi trekkes ofte fram.

Dermed, hevder tilhengerne av pseudovitenskapene, kan det hende at vitenskapen tar feil nå også, for eksempel ved at det er mulig det finnes tankefelt eller ukjente og hittil mystiske energibaner i kroppen. I den offentlige utredningen om Alternativ medisin fra 1998 heter det: «Den vitenskapelige forståelsen av sannhet er ikke entydig og absolutt.»

Fra et vitenskapsteoretisk standpunkt kan nok det stemme. Rett og slett fordi vi ikke har et arkimedisk punkt utenfor vitenskapen som vi kan bruke for å verifisere de teoriene vitenskapen holder for sanne nå. Men vil det si at det motsatte ikke er mulig? Vil det si at vi heller ikke kan finne fram til de påstandene om verden som er feilaktige?

Den vitenskapelige metode

Det er her den vitenskapelige metode kommer inn. Hovedpoenget med en vitenskapelig metode er at de funnene forskeren gjør skal være så objektive som overhodet mulig. Ved å følge klare prinsipper ønsker

man å luke ut politiske og personlige interesser som forskeren eventuelt måtte ha ved å gjøre forsøket.

Noen elementer ved den vitenskapelige metode inkluderer: *etterprøvnbarhet*, at resultatene også skal kunne oppnås av andre enn de som opprinnelig gjorde forsøket; *målbarhet* som sørger for en viss standardisering av målemetoder; og *kontrollerbarhet* slik at man kan luke ut andre elementer enn de man undersøker.

Etter Karl Poppers kritikk av den logiske positivismen er også *falsifiserbarhet* med som en vanlig forutsetning for vitenskaplighet. Det vil si at hypotesen eller teorien skal fremsettes på en slik måte at den i prinsippet skal kunne la seg motbevise. Det er ved hjelp av denne typen prinsipper at tidligere feilskjær fra vitenskapens side ble luket ut. Eksempelvis ble tilstrekkelig data fremsatt til å vise at det geosentriske verdensbildet måtte forkastes til fordel for det heliosentriske. Frenologien måtte forkastes da det ble påvist at de kulene vi har på utsiden av kraniet ikke er korrelert med noen sjelsevner.

Ved å fremme prinsipper som skal sørge for nøytralitet vil vitenskapen til en hver tid være åpen for revisjon og endringer.

Tomme påstander

Informasjonen på NIFAB skal etter eget sigende være nøytral og skal verken fremme eller hemme bruken av alternativ behandling i Norge. Problemet er bare det at informasjonen ikke fremstår som nøytral. Av 48 «behandlingsformer» som beskrives på nettsiden er det kun to som har noen form for dokumentert effekt. Nå skal det i rettferdighetens navn innrømmes at NIFAB har med en kort setning ved hver av de forskjellige behandlingsformene som sier at den gjeldende behandlingen ikke har noen kjent effekt. Men den kommer først etter en lang liste over symptomer behandlingen angivelig skal kurere og hvordan behandlingsformen tilsynelatende virker. Opplysningen om den faktiske (i dette tilfellet manglende) effekten drukner i en lang rekke tomme påstander.

Det er i det hele tatt liten, om noen, kritisk diskusjon av de behandlingsformene som finnes på den statlige informasjonssiden. Men det er derimot mange uttalelser som peker i positiv retning. Dermed kan det fort oppfattes som om NIFAB går god for behandlingsformer som ikke bare mangler dokumentert effekt, men også går god for behandlinger som det er dokumentert at ikke virker, som for eksempel homeopati. Hvorfor er det ikke tatt med en lengre kritisk diskusjon av behandlingene under de forskjellige beskrivelsene?

Placeboeffekten

Den eneste effekten som mange av de alternative behandlingene kan vise til er ikke mer enn placeboeffekten. Men den effekten kan en hvilken som helst terapi ha, uavhengig av virkemåte så lenge den som undergår terapien har forventning til og tro på at den virker. Dermed kan den lukes ut som en av de operative effektene ved alternativ medisin.

Tilhengerne av alternative behandlingsmetoder mener at den form for behandling ikke kan underlegges den vitenskapelige metode. Hvorfor ikke? Hva er det med den type behandling som gjør at den

ikke skal kunne måles eller etterprøves av andre? Hvorfor beholder de da det kvasivitenskapelige vokabularet?

Selvfølgelig skal en være ydmyk og ikke påstå at skolemedisinen sitter på alle svarene; det gjør den nok ikke. Men det er en logisk feilslutning å tro at alle andre former for behandling vil være legitime. Derfor må det være lov å opplyse om viten som er etablert, som for eksempel at homeopati ikke har noen effekt utover placeboeffekten, og å sette spørsmålsteget ved at et nasjonalt informasjonssenter presenterer påstander som ikke kan underbygges.

FAKTA

- NOU 1998: 21. Alternativ medisin. Utredning fra et utvalg oppnevnt av Sosial- og helsedepartementet april 1997. Avgitt til Sosial- og helsedepartementet 15. desember 1998
- Nasjonalt informasjonssenter for alternativ behandling. www.nifab.no. Underlagt Helse- og omsorgsdepartementet, driftes over statsbudsjettet.
- Nasjonalt forskningssenter innen komplementær og alternativ medisin www.nafkam.no. Forskningssenter ved Universitetet i Tromsø.

ORDFORKLARINGER:

- Frenologi: læren om at det er mulig å avlese en persons egenskaper ved å kjenne på utsiden av kraniet.
- Geosentrisk og heliosentrisk verdensbilde: henholdsvis at jorden eller solen er sentrum av universet (eller vårt solsystem)
- Kryptozoologi: læren om dyr hvis eksistens er høyst usikker, som for eksempel Loch Ness-monsteret og Bigfoot
- Logisk positivism: Troen på at utsagn kan verifiseres med referanse til hvordan den fysiske verden virkelig er.
- Arkimedisk punkt: hypotetisk punkt der observatøren kan få et objektivt totalbilde av undersøkelsen han bedriver
- Karl Popper (1902-1994): Vitenskapsteoretiker og filosof. Mest kjent for *The Structure of Scientific Discovery* (1935).
- Alternativ behandling: alle former for behandling som ikke er skolemedisin.

Anders K. Krabberød (f.1977) har hovedfag i filosofi og holder på med en master i biologi ved Microbial Evolution Research Group (MERG) ved Biologisk institutt, Universitetet i Oslo.

Jon Arne Berg (f. 1987) har fullført toårig grafisk designerutdannelse på Westerdals School of Communication, og går nå førsteåret på en bachelor i visuell kommunikasjon på Kunsthøgskolen i Oslo.

Tekst: Kristina Kvile Illustrasjon: Helene Isabel Nilsen

FEELING BLUE

DET KAN VERE NYTTIG Å HA DET KJIPT.

Ein trist person tar lite initiativ, har dårleg matlyst og er uinteressert i sex.
Eit dårleg utgangspunkt for å lykkes evolusjonært, eller?

Livet er for kjipt. Kven kjenner seg ikkje litt igjen i denne strofå? Dei fleste av oss går gjennom periodar der vi kjenner oss nedtrykte. Å miste jobben eller å bli dumpa av kjærasten gjer god grunn til å deppe. Ander gongar veit vi ikkje kvifor vi er så mismodige.

Salet av antidepressive aukar, og ein kan spørje seg kva slags følgjer dette får. Skal vi prise oss lukkelige for at vi kan slippe unna vonde kjensler, eller kan bruken av slike middel få negative konsekvensar?

Eit evolusjonært paradoks

Deprimerte menneske er uinteresserte i sex, har dårleg matlyst og lite initiativ, noko som verkar lite lønnsamt i ein evolusjonær samanheng. Likevel finn vi deprimert åtferd i alle kulturar og hos andre artar, frå rotter til apekattar. Dette tyder på at depresjon er ein tilstand som er forma av naturleg seleksjon. Det eksisterer ulike teoriar for korleis mild depresjon, eller det å vere trist, kan gi ein fordel.

Nett som fysisk smerte lærer oss å sky potensielle farar kan kanskje depresjon lære oss å unngå situasjonar som kan føre til tap. Sorg kan somme stunder verke som irrasjonell dveling over noko ein ikkje kan gjere om på. Men ho kan likevel ha verdi dersom ein ved å forstå grunnen til tapet unngår å hamne i same situasjon igjen.

Eit rop om hjelp

Depresjon kjem ofte som ein følge av tap: av eit familiemedlem, ein partnar, eller sosial posisjon og karriere. Ei forklaring på kvifor vi er triste i slike situasjonar kan vere at det fungerer som eit signal til omgivnadane om at vi treng støtte. Eit gråtande barn vekker foreldreinstinktet i oss og er nok ein viktig mekanisme for å sikre ressursar frå opphavet. Men når det gjeld vaksne er det derimot lite som tyder på det same.

Deprimerte menneske verkar snarare fråstøtande; er du på jakt etter ein ny make eller ein ny

jobb er ikkje ei trist mine særleg taktisk. Eit anna motargument er at signala som regel kjem når dei ikkje er til nytte; tårene blir gjerne haldt tilbake til vi er åleine.

Dårleg sjølvtilitt for å overleve

Mennesket er utvikla i eit flokkmiljø der inndeling i eit sosialt hierarki er alfa og omega. Ein annen depresjonsteori baserar seg på at mismod kan fungere som ein taktikk i sosiale konflikhtar. Om eit individ utfordrar nokon i høgare sosial posisjon, står han i fare for å bli skada, utstøytt av flokken eller i verste fall drepen. Ei mekanisme som får taparen til å innsjå nederlaget før det er for seint, vil vere nyttig. Dårleg sjølvtilitt og initiativmangel gir akkurat ein slik gunstig reaksjon.

Ein mekanisme som får taparen til å innsjå nederlaget før det er for seint, kan vere nyttig.

Forskarar har kalla denne reaksjonen ISS: «Involuntary Subordinate Strategy.» ISS hindrar sjølvforsvar og får eit individ til å underkaste seg, sjølv når det eigentleg vil fortsette å kjempe. Det verkar inn ikkje berre i fysiske samanstøyt, men også i meir subtile sosiale konflikhtar. Dessutan signaliserer ISS til motstandaren om at konflikten er over: Ein kamphane som henger med nebbet kan gå slukøyra bort frå slagmarka utan å bli hakka på vidare.

Maktglade apekattar

ISS-teorien er støtta av forsøk med andre primatar. I eit forsøk målte ein serotoninnivået i blodet hos ver-vetapekattar. Låge nivå av serotonin er knytt til depresjon. Det viste seg at det individet som til ei kvar

tid dominerte i flokken, hadde høgare serotonin-nivå enn dei andre. Om han vart fjerna frå denne posisjonen sank nivået brått og den avdanka sjefen viste tydeleg depressiv åtferd.

I eit anna forsøk vart forsøksdyra medisinerde med eit stoff som aukar serotoninnivået. Det individet som fekk mest vart i kvart tilfelle sjef i flokken. Det kan altså verke som om fall i nivået av serotonin kan gi ein ISS-reaksjon. Mange antidepressive medikament, til dømes Prozac, fungerer ved å auke serotoninnivået i blodet.

Ny kurs

Vi kan altså tolke depresjon som eit signal på at vi treng å endre kurs, ikkje berre i sosiale konflikhtar, men i alle situasjonar der vi har satt oss urealistiske mål. Til vanleg har vi ein tendens til å sjå verda i eit rosa skjær: vi er snarare optimistiske enn realistiske av natur. Om vi er i ferd med å feile kan det vere nyttig å sjå situasjonen meir realistisk. I dårlege tider kan det lønne seg å investere mindre i eit høgtsvande prosjekt. I staden for å jakte på den aller vakraste partneren kan det vere meir produktivt å satse på nokon som er meir oppnåeleg.

Kavar i mørkret

Problemet er at depresjon ofte fører til at folk ikkje greier å gjere noko som helst: vi blir tafatte, engstelege og manglar energi. Kan dette vere nyttig? Ja, for viktige livsprosjekt som karriere, ekteskap og sosialt rykte er ikkje lette å erstatte. Om vi opplever ei krise på eit av desse områda er det verken så lurt å gi opp med ein gong eller å hoppe rett over i eit nytt prosjekt. Å sitje på gjerdet og vente kan vere det beste om risikoen ved å gi opp prosjektet er høg og alternative usikre.

Depresjon kan altså fungere som ein mekanisme både for å minske investeringa i eit haltande prosjekt og for å hindre forhasta investeringar i nye.

Denne teorien gir svar på kvifor ein depressiv tilstand kan vere så vanskeleg å komme ut av: Vi klarer ikkje heilt å gi heilt slipp på det gamle mønsteret.

Edderkoppangst som brannvarslar

Positive kjensler får oss til å oppsøke ressursar som kan gje suksess, medan negative kjensler hjelper oss å unngå ufordelaktige situasjonar. Tidlige menneske som ikkje var redd for store rovdyr eller brennande kratt, vel, det genetiske materialet deira er ikkje lenger blant oss.

Emosjonar som angst, sjalusi og depresjon evolverte i eit miljø som var ganske annleis enn det vi lev i no. Ein førhistorisk Homo sapiens sto i mykje større fare for å bli bitt av giftige edderkoppar enn det nokon i Noreg gjer i dag. Likevel hoppar mange

av oss i taket om vi ser ein krabat med åtte bein. Det er fordi mekanismar som var viktige for overleving hos forfedrane våre framleis er like effektive. Dessutan fungerer emosjonar som sikrar overleving som brannvarslarar: det viktigaste er at alarmen går når det verkeleg er fare på ferde. Nokre falske alarmar innimellom skadar ikkje organismen. Det vesentlege er overleving og reproduksjon, ikkje lykke.

God unnskyldning

Om det er slik at evolusjonsteorien forklarar depresjon, bør vi da kutte all behandling? Sjølv om evna til å føle smerte er ei mekanisme som har evolvert for å sikre overleving, ville nok få av oss nekta ein pasient smertestillande medikament under ein operasjon. På same måte kan vi kanskje forsvare bruken av anti-

depressive medikament når kroppen vår overreagerar på sosiale «farar» som ikkje er reelle i vår tid.

Kunnskap om den evolusjonære bakgrunnen til ei mekanisme er likevel viktig for å sikre korrekt behandling av ulike problem. Og for oss som kjenner oss litt «blå» ein mørk måndag kan det kanskje vere ei trøyst i å skulde på vår førhistoriske natur.

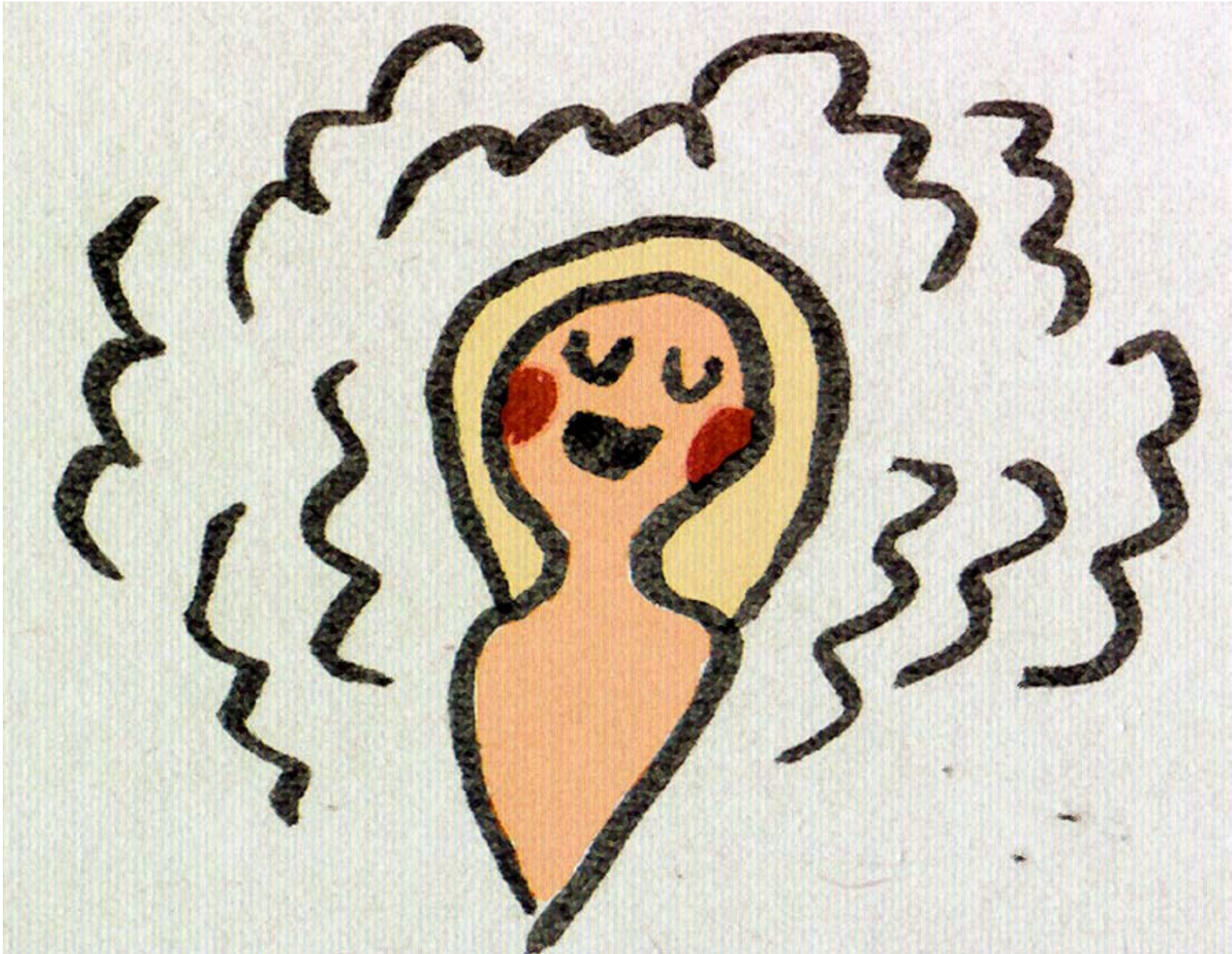
Kristina Øie Kvile (1986) har en bachelorgrad i biologi frå UiO, tar nå sin mastergrad innan marinbiologi i Portugal og ser den adaptive verdien i å ha en blåmåndag nå og da.

Helene Isabel Nilsen (f.1982) har studert kultur og kommunikasjon ved Universitetet i Oslo og er billedredaktør i argument.

Tekst: Christiane M. Brandvoll Illustrasjon: Trond Ivar Hansen

KVINNENS ORGASME – ET DYSFUNKSJONELT BIPRODUKT?

Er kvinnens orgasme et resultat av naturlig seleksjon eller er den bare et biprodukt av mannens orgasme?

Alle ukeblader skriver om kvinners orgasme; man finner vibratortester, orgasmetips og nye sexstillinger. Men det er ikke mange årene siden kvinneorgasme var et ikke-tema, i hvert fall i offentligheten. Mens menn har utallige allegorier for å masturbere, har kvinner et ganske fattig vokabular å ty til for å beskrive hva de gjør på egenhånd.

I forskningsverdenen har man også fått øynene opp for den kvinnelige orgasmen. Det har de siste årene pågått en debatt blant evolusjonsbiologene om evolusjonen av kvinners orgasme. - Hvorfor får kvinner orgasme? Er den en tilpasning som en gang i tiden førte til høyere overlevelse og reproduksjon (fitness) hos kvinner som klarte å få orgasme, eller er den bare et biprodukt av mannens orgasme?

Kvinnens orgasme bestemmer farskapet

Fordi orgasme kan forbedre spermiebevaringen og øker sjansen for befruktning, og fordi kvinner foretrekker sexpartnere som har tilfredsstilt dem før, kan kvinners orgasme påvirke farskapet. Dersom kvinners orgasme er en partnervalgmekanisme, må noen menn ha større evne til å gi kvinner orgasme enn andre.

I en studie der man testet symmetrien i kroppen til menn-symmetri er et tegn på genetisk kvalitet-fant forskerne at kvinner i forhold med menn som hadde høy tosidig symmetri fikk orgasme oftere enn andre kvinner. En annen omfattende studie testet forholdet mellom kvinners selvrapporterte orgasmefrekvens og egenskaper ved kvinnene og partnerne deres. Faktorer som kvinnes alder, helse, lykke, utdanning, lengde på forholdet, forskjell i inntekt mellom partnere, forskjell i utdanning mellom partnere og hvor i landet

de bodde, hadde ingen statistisk korrelasjon med rapportert orgasmefrekvens. Den eneste sammenhengen forskerne fant var at kvinnene rapporterte flere orgasmer jo høyere inntekten til partneren var.

Spermiekonkurranse

Den mest populære hypotesen for at kvinners or-

gasme er en adaptiv tilpasning kalles spermiekonkurransehypotesen. Spermiekonkurranse skjer når én hunn parrer seg med flere hanner der vinnerens sperm befrukter eggene hennes. Orgasme kan påvirke farskapet ved å øke spermieopptak og forbedre sædtransporten oppover i livmorhalsen. Under orgasme får hunnen sammentrekninger i livmormusklene, slik at livmoren fungerer som et vakuum som suger til seg sæden helt opp til egglederen, og forhindrer at den renner ut før sædcellene har ruk-

ket å befrukte egget. Orgasme hos kvinnen innen 1 minutt før og 45 minutter etter ejakulasjon sørger for at mer sperm holdes igjen i livmoren enn når kvinnen ikke får orgasme.

Allerede i antikken anbefalte «den første legen» Hippokrates menn å gi hustruene sine orgasme for at de skulle bli gravide.

For kosens skyld

Selv om studier av mekanismene for spermieopptak og bevaring i livmoren har blitt kritisert av blant annet forskeren Elisabeth Loyd, er det i hvert fall blitt bevist flere ganger at det finnes en sammenheng mellom produksjon av bestemte hormoner under en kvinnes orgasme og spermietransport.

Allerede i antikken anbefalte «den første legen» Hippokrates menn å gi hustruene sine orgasme for at de skulle bli gravide.

Dersom visse typer orgasme hos kvinner økte tiden spermiene var til stede i egglederen i løpet av den evolusjonære historien, så kan evnen til å få orgasme utviklet seg uansett hvilken mekanisme som står bak. Dessuten; de behagelige følelsene man får i forbindelse med en orgasme kan påvirke kvinnen slik at hun får lyst til å parre seg igjen med hannen som gav henne en orgasme. I en studie med vestlige kvinner opplyste 76 prosent at å få orgasme med partneren var viktig.

Øyenbrynsorgasme anyone?

Kvinnens orgasme ser ikke ut til å være redusert i forhold til mannens orgasme. Heller motsatt; de er ofte veldig intense og kan skje fortløpende etter hverandre, noe menn ikke får til. Selv om statistikk viser at kvinner gjennomsnittlig har større problemer med å få orgasme enn menn, mangler det ikke rapporter om uvanlige måter kvinner har nådd klimaks på; både orgasme ved stryking av øyebryn og kneorgasme har blitt rapportert. Et av de mest uvanlige tilfellene var en kvinne som fikk orgasme av å pusse tennene. Rutgers universitet intervjuet en kvinne som kunne få orgasme ved tankekraft. Etter forespørsel gav hun intervjueren en demonstrasjon; det tok ikke mer enn ett minuts tenking før hun kom i mål.

Orgasme på egen hånd

Elisabeth Loyd siterer bevis for at kvinner oftere oppnår orgasme ved masturbasjon enn under sex sammen med en partner. Det kan tolkes som at seleksjon ikke har formet kvinners anatomi til å få orgasme ved samleie. Men det kan også bare bety at evolusjon ikke har «gjort jobben skikkelig»; designfeil er vanlig i en prosess som må bygge nye strukturer ved å modifisere gamle. Alle evolusjonære hypoteser er enige om at mannens orgasme er adaptiv, og han får orgasme ved masturbasjon minst like lett som ved samleie. 11-12 prosent av alle kvinner får aldri orgasme under samleie og omtrent 5-10 prosent opplever aldri orgasmer. Denne variasjonen kan peke på at kvinnens orgasme ikke er preget av ensrettet seleksjon, som vanligvis minsker variasjon. Men det betyr ikke at kvinnens orgasme ikke har blitt til ved naturlig utvalg; mange trekk som mest sannsynlig har blitt selektert for i løpet av menneskets evolusjon, som hurtighet og intelligens, er veldig variable.

Kanskje det er så enkelt at kvinners orgasme har blitt til ved naturlig utvalg rett og slett fordi det føles veldig godt.

Christiane M. Brandvoll (f. 1985) tar master i atferdsbiologi ved Centre for Ecological and Evolutionary Synthesis (CEES), Universitetet i Oslo.

Trond Ivar Hansen (f.1968) utdannet ved Kunsthøgskolen i Bergen. Jobber til vanlig med spilldesign for Funcom Oslo AS.

Tekst: Klaus Høiland

SIDEBLIKK PÅ HOMØOPATISTRIDEN

Så lenge Snåsamannen er gangbar mynt i Stortinget må naturvitere si fra når det går for langt.

Serie: Vitenskapskrigen

Benjamin Endrè Larsens artikkel «Homøpatisk raseri» fra argument # 5/ 2008 utgjorde startskuddet på debatten om den alternative behandlingsmetoden homøopati i argument. Debatten ble fulgt opp med artikkelen «Homøpatisk vrøvl» av samme forfatter i den påfølgende utgaven # 1/2009. Artikkelen «Fanatisk fornuft» av Johan Nygaard, et motsvar til Larsens artikler kom på trykk i utgave # 3/2009. Her følger et sideblikk på debatten fra professor Klaus Høiland ved Biologisk institutt ved Universitetet i Oslo.

Det er bra at vi har farmasøyter som Benjamin Endre Larsen som orker å ta opp kampen mot homøopaten der vi andre stort sett har gitt opp å engasjere oss. For så lenge vi har en helseminister som i all offentlig godtar Snåsamannens metoder og en stortingsrepresentant som tror på helbredelse ved bønn, er det viktig at vi realvitere holder et våkent øye med tendensene og sier i fra når det blir nødvendig.

Kritiske blikk

Trass Benjamin Endre Larsens noe slentrende (kalt bråkjekke av Johan Nygaard) stil, er artiklene hans om homøopati egentlig så saklige de kan være. Han påpeker at grunnleggeren av homøopaten, Samuel Hahnemann, i virkeligheten var langt mer «rasjonell» enn samtidas leger. Det er ingen tvil om at pasientene som oppsøkte Hahnemann fikk en langt mindre livsfarlig behandling enn mange av dem som gikk til de «vanlige» legene.

Nygaard fyrer i veg med en løs kanon så det smeller i alle kroker.

Men forklaringen var nok ikke Hahnemanns medisiner og teorier, men heller at pasientene unngikk årelating og andre mer eller mindre morderiske kurer. I dag vet vi at Hahnmanns teorier er feilaktige og basert på reine misforståelser av observasjoner. Men vi skal sjølsagt ikke helt se bort fra placebo som en viktig medvirkende faktor i homøopati, så vel som i andre alternative behandlingsmetoder. Benjamin Endre Larsens kritikk går i hovedsak på to ting: (1) Selve «teorien» om homøopatisk fortynning inntil det kjemisk totalt absurde; og (2) homøopaten som leverandør av falske forhåpninger. Pasienter med alvorlig sjukdom risikerer å prøve dette istedenfor å underlegge seg konvensjonell medisin. I tillegg kommer en uheldig mistenkeliggjøring av sistnevnte i offentligheten.

Skyttergravkrig

Et motinnlegg av Johan Nygaards type hadde jeg

imidlertid ventet meg, og det innfrir dessverre alle mine fordommer fra den kanten. I samme «bråkjekke» stil går han til stormangrep på Benjamin Endre Larsen; og her må jeg innskyte at hvis jeg hadde hatt anledning til å gi Larsen råd, hadde jeg nok skåret bort noe av hans mest «slentrende» språkføring. Nå fikk vi nemlig den skyttergravskrigen mellom «de to vitenskapelige kulturer» vi helst ikke ønsker. Men skrevet er skrevet...

Psykologisk kasus

Imidlertid, der Benjamin Endre Larsen skyter med finkalibret og treffsikker ammunisjon, fyrer Johan Nygaard i veg med en løs kanon så det smeller i alle kroker. Her får alle «trangsynte realvitere» sitt. Ikke bare bedriver Larsen et «korstog mot fornuftens fiender» (hvem nå det er?), men han roper antakeligvis om hjelp. Larsens kritikk er nærmest å betrakte som et psykologisk kasus. Videre proklameres han nærmest som en «Dr. Død» – og i alle fall som en farmasøyt som kan komme til å forvolde større skade med sine medisiner produsert etter økonomiske og makt-politiske motiver (jada, at økonomi og makt spiller viktige roller stemmer for så vidt, og det glemmer ikke Larsen å nevne).

Uorientert Nygaard

Nygaard unnlater heller ikke å nevne den berømte biologen Richard Dawkins frontalangrep på alternativmedisinen. I likelydende språkdrakt forfekter han primitiv og antihumanistisk jesuittisk logikk (hvor nå jesuittene kommer inn her?). Helt orientert er heller ikke Johan Nygaard når han skriver at det realvitenskapelige paradigmat ikke kan forklare hvordan placebo virker. Om dette og tilgrensende fenomener er det skrevet ei hel rekke toppvitenskapelige artikler. Det samme gjelder for kjærlighet, intuisjon eller begrepsinnhold i dagligspråket, som Nygaard nevner i neste åndedrett.

Heldigvis representerer Johan Nygaard ikke hovedtrenden i synspunktene til «den andre kulturen» – og godt er det.

Klaus Høiland er professor i biologi ved Biologisk institutt, Universitetet i Oslo.

Karl Kristian Rådahl Kirchhoff

SPEAK UP!

Landets frieste talestol skal befris fra fortida.

Kulturutvalget ved Det Norske Studentersamfund har i det siste hisset på seg Universitas og student-politikere etter et utspill om politisering av Chateau Neuf. Vi har forhåpentligvis klart å forklare både utspillet og hva vi ønsker å gjøre, men vi har ennå ikke fått ordentlig frem hvorfor dette bør gjøres.

Gjeninnfører engasjementet

Kort fortalt planlegger Kulturutvalget steg for steg å gjeninnføre noe av det politiske engasjementet som preget Det Norske Studentersamfund før AKPml-bevegelsen ødela det meste. Da var Studentersamfunnet en arena for både universitetspolitiske og samfunnsorienterte debatter. Mange av Norges store offentlige personer kom gjerne til Studentersamfundet for å ta temperaturen på studentenes engasjement, samt få med noen forslag på veien. En av de få som forsøker noe slikt i dag er Jonas Gahr Støre som dette året har vært på to helt åpne debatter, der han både har fått merke studentenes oppfatninger, men også fått lagt frem sine ideer om norsk utenrikspolitikk.

Politisk, åpent og usensurert

Med «steg for steg» mener vi at det å repolisere Chateau Neuf ikke kommer til å skje over natten. Det er snarere slik at en kombinasjon av mange faktorer må til for at noe slikt skulle kunne gjennomføres.

1. Det må eksistere et tilbud, altså kanaler gjennom hvilke et engasjement får utfolde seg.
2. Det må bli en arena for åpen politisk debatt. Verken partipolitiske interesser eller Universitetets øvrige institusjoner bør få redigere landets frieste talerstol.
3. Det må være et lavterskel-tilbud som ikke krever at du bruker resten av din studietid som pamp i en eller annen forening eller fraksjon, men likevel får følelsen av å delta.

Planen

Kulturutvalget har derfor forsøkt å finne løsninger som kan møte alle forutsetningene.

1. Tilbudet bør være i form av debatter, ca to-tre hvert semester, som har formen til formelle møter som ender i en resolusjon, en ytring eller lignende som senere kan leveres til Studentparlamentet, Universitetsledelsen, Departementet eller hvor det nå måtte være passende.
2. Den åpne arena er et vanskelig ideal. Det beste vi kan oppnå er at Kulturutvalget gjør studentene oppmerksomme på at vi står som redaktører og at våre

medlemsmøter er åpne for dem som vil gå arbeidet etter i sømmene. I tillegg er det jo helt åpent for enhver student å melde seg inn og dermed få ta del i beslutningsprosessen.

3. Den lave terskel bør virkeliggjøres ved at slike møter/debatter ikke krever en muntlig deltagelse fra alle i salen. Det eneste man kan be om er at publikum deltar ved å bifalle eller misbillige det som sies, samt stemmer til slutt slik at vi vet om dette er noe flertallet mener. Dette siste, en avstemming som får utslag i nettopp en resolusjon eller pressemelding, er vel det mest radikale ved vårt utspill.

Hvorfor politisere

Hva er grunnen til at vi ønsker å gjøre dette? Denne politiseringen av Chateau Neuf er jo ikke bare for moro skyld, eller for at vi skal få noe å gjøre? Vi ønsker å dele vår begrunnelse på to hovedpunkter. 1. Universitetets uheldige stilling og utvikling, både i samfunnet men også internt. 2. Det Norske Studentersamfunds potensial som organ for studenters interesser.

Universitetet som bedrift

Høyere utdanning er ikke den store valgkampsaken. Det lille vi fikk i valgkampen var luftige løfter om økte basisbevilgninger. Det virker som om politikerne vurderer høyere utdanning som kjedelig og uforståelig for den store velgermassen. Dermed blir denne politikken, som Ottersen påpekte i sin tale på Universitetets årsfest, noe å skyve inn i fremtiden og dårlig som politisk kapital.

Vi tror Storsalens vedtak lett kan bidra til at Universitetet finner kursen igjen.

Vi påstår at Universitetet beveger seg mer og mer i retningen av å bli en styrt bedrift, enn et universitet. Denne utviklingen har vedvart under Clemet, Djupedal og Aasland. Kvalitetssystem. Styringsstruktur. Kompetansemål. Studiepoengsproduksjon. Måleffektivitet. Smak på disse ordene. Har de noe å gjøre med det du som student opplever i hverdagen? Nei.

Universitetet bruker mer og mer såkalt New Public Management-språk. Et språk og en virkelighet som undergraver både identiteten og friheten til universitetets studenter og ansatte.

Det er i denne situasjonen ved Universitetet vi mener at et allmøte i Storsalen på Det Norske Studentersamfund kan være et friskt bidrag, der man kan la folk engasjere seg uten å måtte ta opp verv for å lære seg administrasjonsspråket.

Det nye Norske Studentersamfund

Det Norske Studentersamfund er en organisasjon som står litt på siden av det normale hierarkiet på Universitetet. Vi har dessverre lenge ikke klart å bruke denne posisjonen til noe utadrettet politisk arbeid, av mange grunner som vi ikke skal gå inn på. Man kan trygt påstå at Studentersamfundets forrige periode som politisk arena fikk ganske voldsomme konsekvenser.

Derfor ble Kulturutvalget viktig, tuftet på en tanke om at det er mulig å forene politiske, sosiale og faglige interesser til gode møteplasser. Kulturutvalget skulle være upolitisk, det vil si at vi ikke skulle velge side, men arrangere Studentersamfundets debatt og foredragsvirksomhet på en så nøytral måte som mulig. Dette har vi forsøkt, men samtidig har vi begynt å forstå at den nøytrale aktør fordrer et politisk liv som engasjerer nok til at folk ønsker å lære mer. Derfor ønsker vi å sparke i gang litt politisk aktivitet på Chateau Neuf, for igjen å la Studentersamfundet være en arena for meningsutveksling, debatt og en forberedelse for livet der ute i det virkelige samfunnet.

Skal hjelpe universitetet

Det Norske Studentersamfund har over 5000 medlemmer nå, og tallet vokser. Forrige år kom vi over 6 000. Om utviklingen fortsetter, vil vi snart ta igjen Trondheim og da er det sannelig på tide at et Samfund som representerer en så stor mengde studenter tar del i debatter som vedrører dets medlemmer.

Medlemsmøtet er åpent for alle medlemmer, og taler på vegne av alle medlemmer. Om det skulle bli fullt er det ikke vanskelig å besørge at flere får muligheten til å stemme. Vi tror at Storsalens vedtak lett kan være med på å bidra til at Universitetet finner kursen igjen, og at Det Norske Studentersamfund klarer å bli relevant for alle studenter ved Universitetet.

Karl Kristian Rådahl Kirchhoff (f. 1986) leder Kulturutvalget ved Det Norske Studentersamfund og er masterstudent i Latin på Antikkprogrammet ved Universitetet i Oslo.